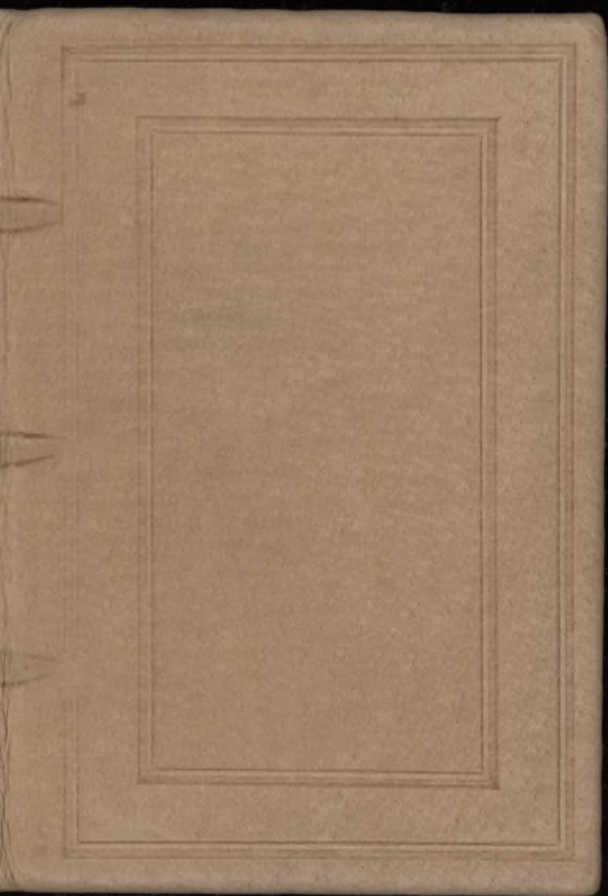
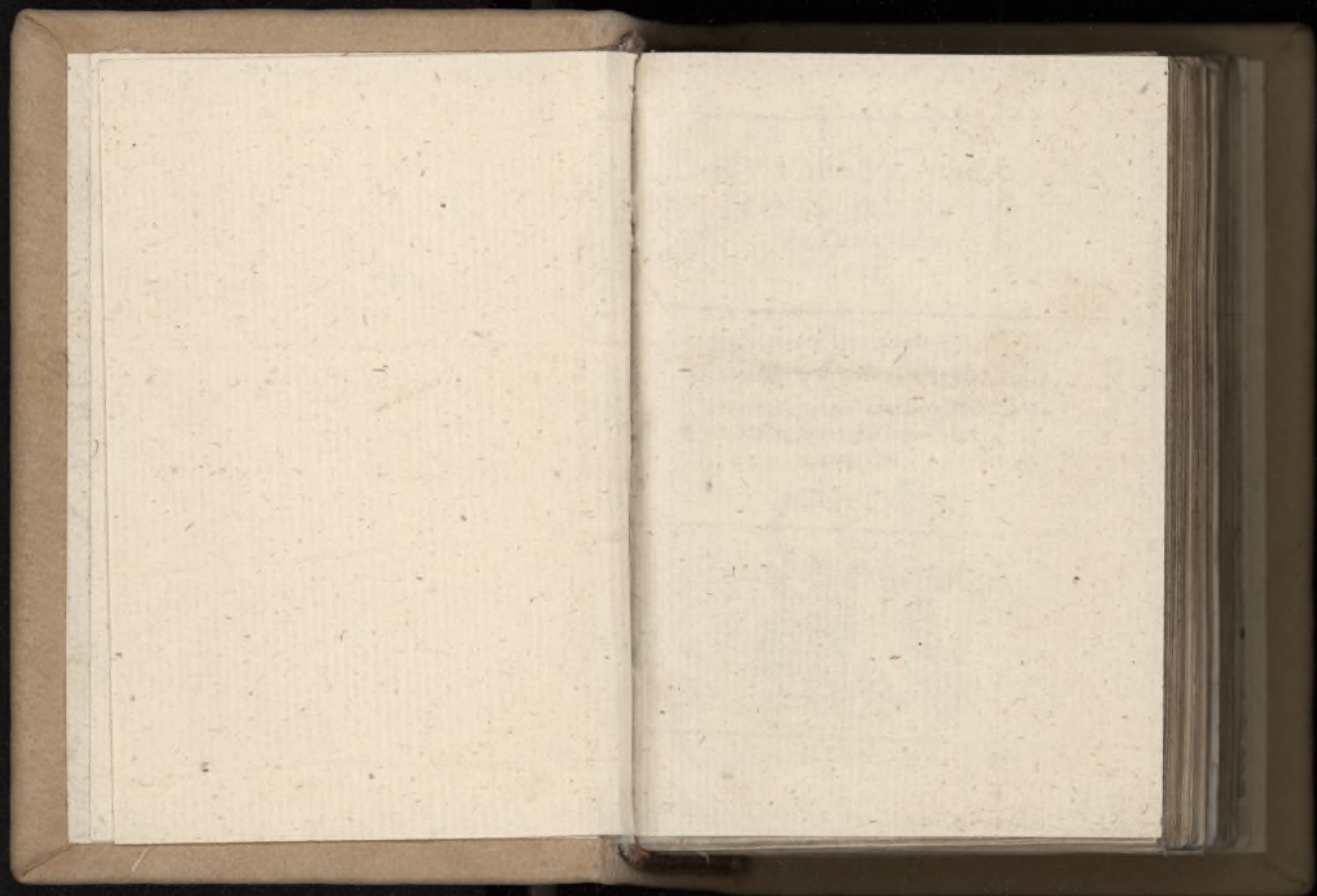

20704.

ANTONII

MVSAE BRASSA-

VOLI MEDICI

FERRARIENSIS

SIS,

EXAMEN OMNIUM

electuorum puluerum, & con-
fectionum, catharticonum.

Ad ornatiss. atque excellentissimum

Ludouicum Panizam Man-
tuanum.

Lugd. Apud Theob. Paga. 1549.

ANTO

MASSA BRASSA

VOLE MEDICI

REKARRE

212

20704

AD EXCELLEN-
TISS. LYDOVICVM
PANIZAM

ANTO. MYSA BRASSAVOLVS.

MMENS AVIR
tus tua, & litera-
tura non vulgaris,
eruditioq; illa, qua
nemini es nostra
hac ætate secūdus,

& animi tui morū integritas, ac pru-
dentia, qua in summis rebus gerēdis
maximē polles: & arcta illa, & indis-
solubili nodo contracta amicitia, cō-
mouerunt nos excellentissimē Pa-
niza, & non mediocriter excitarunt,
vt nostros hos labores, quales qua-
les sint, nomini tuo, immortalitate
digno, dedicaremus: nō vt illi ex his
aliquid famigerabilitatis sit accessu.

A 2

rum, sed potius vt amoris erga te no-
stri, quem vti præceptorem semper
coluimus, & vti patrem venerati su-
mus, testimonium asserant. En igitur
exiguum munusculum: quod
excellentiæ tuam hilari fron-

te suscepturum non
dubitamus.

Vale.

ANTONII MV-

SAE BRASSAVOLI

MEDICI FERRA-

RIENSIS,

*

Examen omnium Medicamentos-
rum euacuantium, quæ non
sunt in forma pilularum:
quorum vsus est apud
pharmacopos
las.

SENEX. BRASSAVOLVS.

SENEX.

QVIS nam vulgariū
tumultus, ridetiumq;
ac ueluti plaudetium
strepitus ille est, quē
piscatorium forū uer-
sus intueor? ERAS.

A 3

Sellularij sunt, ac pueri, qui contendunt,
ut Ioannem Paulum Manfronum uideāt:
nam hodie illi sunt immutaturi carcerē.
S E. Nondum est ille uir improbus capi-
te multatus? BRAS. Tu solus ergo egre-
gium illud, & penè incredibile Illustris-
simi Ducis nostri facinus ignoras? S E.
Quodnam facinus? BRAS. Quodnam?
Illustrissimum Ducem Manfronum uita
donasse. S E. Venetijs eram, cum hac mi-
sericordia usus est Princeps, & cum hac
summa pietate. O rarissimum Principē,
atq; diuinum, qui tam temerarium uirū,
tāq; facinosum à morte liberauit. Quis
alius Princeps tali pietate usus esset?
BRAS. Nullus, ut arbitror: praesertim citi-
liceret (si merita perpendamus) Illustris-
simum Ducem tam impium uirum ubi-
que locorū uita priuare. neq; defuissent,
qui id ultro summa cum diligentia efficere
curassent, modò Illustrissimus Dux uel

solo nutu sibi gratū esse indicasset. S E.
Nōne fuit Venetijs ferrea pila ex pyro
uolo emissa percussus? BRAS. Fuit pror-
sus, ut fertur. S E. Arbitrabar hoc Prin-
cipis iussu esse actū esse. BRAS. Imò tibi in-
reuerādo affirmo, idē ea de re praesciuisse
Principē, quod tu ipse sciebas: qui (ut ar-
bitror) neq; unquā excogitaueras: at fuit
Sigismundus Malatesta, Soiani Dominus,
ob antiquas quasdā inimicitias, & mihi
ignotos dolos, quos temerarius hic in
ipsum machinatus erat: at Misericors
DEVS, qui omnē hominē saluū fieri cu-
pit, ne anima hāc deperdita penitus peri-
ret, ferreā pilam in talē corporis partē di-
rexit, ut rescipiscere quidem posset, sed
non perire. Nempe lento gradu DEI ira
procedit, semperq; improbis ansam poe-
nitendi praebet. S E. Si uera sunt, quae
de Manfrono audiui, duci non possum,
ut ullo pacto saluum fieri posse exco-

gitem. BRAS. Tamē nullus est tam im-
 probus, tamq; scelestus uir, qui rescipi-
 scens, a DEO pietatis fonte ueniam reci-
 pere nō possit. Et hoc Misericors ipse no-
 bis ultro spondit: nā & latroni tot sce-
 lerum generibus onusto, ueniā ex corde
 petenti, ueniam concessit. s. e. Audiuiti
 ne facinorosa gesta, quæ uir hic scelestus
 perpetratus est? BRAS. Et domi proces-
 sum (ut iureconsulti uocant) habeo, præ-
 sertim illorū facinorum, quæ ad Illustris-
 simum Ducem nostrū puniendā specta-
 rent. s. e. Rem pergratam mihi facies, si
 ordine quodam hæc referas: quippè tunc
 aberam, cum hæc Ferrariæ tractabatur:
 & per hominum ora passim uulgaban-
 tur. BRAS. Hoc lubentissimè efficiā. Tu
 uerò aures dicendis erigito. Vir hic faci-
 norosus cōiuratione illa nefanda, quam
 Illustrissimum Ducem nostrū conspira-
 nerat, ut illū captiuū duceret, ac trucidā-

ret, nō contentus, omnes etiā Ferrariēses,
 quibus occurrebat, interficere conaba-
 tur: & in Illustrissimū Ducē contume-
 liosis uerbis semper utebatur: quem Illu-
 strissimus Dux a Venetis petijt, ut secun-
 dum eius demerita puniret. At Veneti Il-
 lustrissimo Duci illū præbere renuerūt.
 Tamen post aliquot menses Mansfronum
 omni urbe, oppido, & loco Venetæ di-
 tioni subiecto, priuauerūt. Ipse uerò ma-
 lefactorū conscius, multas regiones per-
 agratus est, timēs ne dirē obtruncaretur,
 ut merebatur: neq; illi ignotū erat, & Re-
 gum, & Ducū longas esse manus, Britā-
 niam appulit: deinde in Italiam redijt: &
 Florentiā profectus est inquietus ille ani-
 mus, & suorum malorum conscius: at Il-
 lustrissimus Dux exploratores habebat,
 qui illum sequerentur, ac obseruaret: &
 qui sexcenties illū trucidare potuissent:
 sed Illustrissimus Dux iusserat, ne uel ca-

pillus capitis illi abscinderetur, quoniam cupiebat illū habere uiuentē sub sua potestate captiuū. Denique in oppidū uenit, Piurum nomine, in Parmensi agro, quod à nobili Rodulpho Gonzaga Manfroni sororio possidetur. Illustrissimus Dux strenuissimos milites illuc misit, qui oppidū uallaret, ne aufugere posset. Interim uerò à Placētia Duce ueniā impetrauit, ut illū subditiōe sua capere posset. Qui, ut annuit, ab eisdem miliibus captus, et colligatus, Ferrariā ductus est. s. e. Quid dicebat miser hic uir, dum duceretur? BRAS. Rothlādi uersus ex Ariosto, modò summissa uoce, modò altiori canebat, simulq; negabat, se in Ducē conspirasse: imò sperabat illustrissimū Ducē magnā pecuniarū copiā sibi traditurū, ut ad imminēs Germanicū bellū profiscisceretur. s. e. O quā impudētissimi uiri temeritate, illis similis est, qui debēt, et petūt. Vī-

deor uidere in hoc uiro fatuitatē quādā, malignitati cōmistam. Quis enim ignoraret, se capite mulctandū, qui talia perpetratus esset, qualia Māfronus? Postea canebat? BRAS. Die 27. Mēsis Iulij, 1546. captiuus Ferrariā ductus est. s. e. Id iam noui: et nescio, an tāto uirorū, ac mulierū spectaculo Paulo III. Pont. Maximo uniuersus occurrisset populus, quanto Manfrono occurrir: omnesq; gestire uidebātur. BRAS. Sed fuisse magis tetrū spectaculū, nisi benignus Dux sua prauitētia, ac prouidētia occurrisset. s. e. Quid egit optimus ille rerū prauisor? BRAS. Aderat puerorū frequentia cepis, cucurbitis, ac ouis putridis, pomisq; marcidis referta, quae illū salutaasset, ut saluari solēt farinae pistorēs supra publicū tympanū. s. e. Vidi profectò sportas quasdā pomis plenas, q̄ à nōnullis gerebātur pueris, aderatq; immista saxa. BRAS. An nescis

ita fieri cōsuetū post cepas, poma, cucurbitas, & oua, ad lutum deueniunt: & deniq; ad saxa: s. e. illū igitur interemissent. BRAS. Et uiuū deglutiuissent, ac sepelliuissent. s. e. Quid excogitatus est Illustrissimus Dux, ut deperditū hunc uirum à puerorū furore, & totius populi liberaret? BRAS. Multos misit ex strenuissimis militibus suis, qui illū circundarēt, & in castrum usq; ducerent: nam pueri, ne hos prius impetrent, quā Manfronum, institutum suū dimisere: quippe fieri non poterat, quin ex his militibus, qui circumstabant, multi lapidarentur. s. e. Historiam prosequaris, & huius improbi uiri gesta. BRAS. Tibi (nisi molestū sit) Manfroni examen ad uerbum referā. quod mihi impertitus est eximius iureconsultus Dominus Lāfrancus à Gypso. s. e. Quid mihi gratius esse poterit? BRAS. Cū in castrū uetus deductus fuit,

illum Prætor examini statim subiecit, interrogauitq; An 1445. in mense Martij, scitē, dolosē, & excogitatē: ex certo animo, & scientia perpetrandi, & penitus cōmittendi delictū consequēs, quod erat aduersus propriā uitam, & propria loca Illustrissimi Herculis Ducis Ferrariæ 1111. Nempē, cū esset in uilla nūcupata Frata, in Rhodigino territorio, in proprio palatio, in quo habitabat, a cacodemone irritatus, ac percitus, & à peruersa sui natura commotus, concionem habuit, consiliūq; gessit in primis cū Philippo Turbido Bondeniēsi, eius milite, qui alias Castronus cognominabatur, & cum Petro Francisco de Bertoleis Hostiēsi, eius signifero, in hebdomada Palmariū in Ferrariensem agrū descendere, in locū nūcupatū Belreguardum: ad quē Illustrissimus Dux similibus diebus deuenire solet, ut quieto animo, atq; pacato à quotidiana

nis curis semotus, sacris intersit. Statue-
rat uero hic scelestissimus uir, multis ual-
latus militibus, locū illū adoriri, ac gras-
sari, Illustrissimūq; Ducē captiuū red-
dere, illiq; pro redemptione imponere, ut
quingēta aureorū millia persolueret: Et
illū cogere, ut uel Carpū, uel Herberia si-
bi traderet. Hocq; scelus tali ordine dispo-
suerat: In primis statuerat milites cētum
cōgregare, et unicuiq; scutū unū pro il-
lius modici tēporis stipēdio prābere. Nā
dies illi palmariū imminēbant, hisq; mili-
tibus Phœbū Perusiniū Centurionē esse
decreuerat, et prāter hos milites quosdā
numerabat, quos arbitrabatur se receptu-
rū à Frācisco Capite Vacca. Sperabatq;
se recepturū à Carolo, Gazoli Domino,
eius sororio, equites quinquaginta (de
qua tamen re nihil sciebat Carolus) im-
posuitq; prādicto Philippo Turbido, ut
treis naues instructas haberet, quibus ute-

retur cū Padū tranare opus esset. Statue-
rat deniq; si pecuniā supradictā cōsequi
nō posset, et alterum ex prādictis oppi-
dis, Illustrissimū Ducē in Tresentā con-
ualles ducere, et illū trucidare. s. e. O sce-
lestissimū uirorū omnium. Erat ergo uirū
tā benignū, tā iustū, tā deniq; sanctū tru-
cidaturus? At DEVS optimus ferre non
potuit, ut tā probus uir à deperdito furci-
fero trucidaretur. BRAS. Me prosequi
sinito. s. e. Nō potui nō excandescere, tā
seuum facinus audiēs. Nūc prosequaris.
BRAS. Ut autē sceleris cōplices excitaret
ad scelus, illis sponddit (Illustrissimo
Duce capto) dono prābere quicquid in
illo palatio auri, argēti, et rerū, ac supel-
lectiliū prāciosarū cōtinebatur. s. e. Illi
similis erat, qui priusquā ursum caperet,
eius pellē uēdiderat. Mihi uidetur esse ual-
de difficile Illustrissimū Principē cū tam
paucis militibus capere posse, cū illū sem-

per multo plures comitetur, qui strenuissimi sunt, & non gregarij: & cum facile sit rusticorum multitudinem breui conuocare. BRAS. En & ipse uides rei difficultatem, quia strenuissimi uiri illustrissimum Ducē semper comitantur, & non triuiales; quorum unus plus potest, ac sapit, quā decem ex illis tumultuarijs, ac gregarijs. At prauo consilio peius adiecit: nam Ferrariam quendam misit, seuā, uel Mancinum nuncupatū, qui pila plūbea ex pyrouolo emissā Illustrissimum Ducem confoderet, atq; necaret, cum uesperī per urbem exercendi corpus gratia equitat, lusserat uerō cum excellentissimus Dux ē regione illius transiret, & iā terga daret, pilam ex pyrouolo emitteret, & illum confoderet, s. e. O nephādisimum omnium, qui tam integrā fidei uirū, & tam probū absq; ulla causa necari uoluerit. BRAS. Adde, & illū, qui

pat

paucis ante diebus ad baptismatis undam eius filiā eleuauerat, & eius cōpater euaserat: & qui tam blandē illū tractabat, ad prandiūq; & cenā inuitabat, cum negotiorum, aut otij causa Ferrariā ueniebat, potius debuisset, & iure tenebatur Illustrissimū Ducē defendere, quā offendere. Sed pessimæ, ac ingratisimæ naturæ illos potius semper insectantur, qui illis prosunt, quā qui obsunt. s. e. Nō erat satis una mors huic improbo grassatori, sed centū indigebat mortibus. En quomodo Ferrarienses res successissent, cū adhuc adolescens sit Illustrissimi Ducis noster primogenitus. BRAS. Benignus deus sua benignitate huius urbis incolitati infontem Ducē, uirūq; probæ, ac raræ fidei nobis serauit incolumem. s. e. Prosequaris, obsecro, dira, ac nephāda huius temerarij facinora. BRAS. En

1541. Simon hic periurus in mense Iulij

B

hæc perpetratus est, Illustrissimus Dux
 charitatis zelo cōmotus, & ut scandala,
 ac uirorū necēs euitarentur (nā scelestus
 hic suis bonis nō cōtentus, bona etiā comi-
 tum de Rouerellis occupabat, & diripie-
 bat) misit Ioānē Baptistā Bonleū ad Ma-
 fronum cū literis ex Illustrissimo Duce,
 quæ illi indicebant omnia Bonleo esse cre-
 denda: Bonleus uerò Illustrissimi Ducis
 nominē illi suadere cœpit, ex cordeq; hor-
 tari, ut cū Rouerellis pacem ineat, potis-
 simum cū sint cōsobrini, & illis eorū bo-
 na restituat. s. e. Ob quā rē ita illū ora-
 uit Princeps? BRAS. Quoniam & ipse
 à nobilibus quibusdā Ferrariēsis effla-
 gitatus erat, quibus Rouerelli sunt affines
 benignaq; ac ad probè agendū Illustris-
 simi Ducis natura, & in aliorū cōmoda
 propensa, fecit, ut ad Manfronum literas
 mitteret. s. e. Quid egit Bonleus? BRAS.
 Nihil penitus, nā ut audiuit uir scelestus,
 & tetrum, ac nephariū facinus excogita-

uit: his enim acceptis literis, quas ab Illu-
 strissimo Duce receperat, Venetias pro-
 fectus est, & ad Decemuiratus Magistra-
 tum accessit, quibus has Illustrissimi Du-
 cis legendas prebuit literas: in quibus ni-
 hil aliud scriptum erat, quàm quòd Bon-
 leo omnia crederet. Tunc impius hic, &
 scelestus, & plusquam facinorosus uir,
 his Magnificis uiris, qui Decemuiratum
 gerūt, retulit, Illustrissimū Ducē illū ora-
 tum misisse, ut res oēs Rouerellorū, quas
 occupabat, ipsis redderet: & ad hoc agē-
 dū, illū magnificis hortabatur argumētis.
 Cōmētabatur uerò, Illustrissimū Ducem
 Rouerellis uti uelle, qñ opus erit, ad Ro-
 diginū oppidū recuperandū, & reliquā
 ditionē Estensem. s. e. O sceleratissimū ui-
 rorū omniū. BRAS. Sed audias quid fece-
 rit hic, alter Diuū despector Mezcentius:
 Cū de hac re à Magnificis Decemuiratus
 uiris inquireretur (nihil DE I gladium

eximescēs) solēniter iureiurādo affirmavit, illa omnia uera esse: de quibus tamen mentiebatur: simulq; testes duxit Leonardum Raimundū, & Ioannē de Rezegnano, qui iureiurando idem affirmarūt. En quā dolosē, ac perfidē sceleratus hic DEI cōtemptor, fraudē hanc impiā machinatus est. s. e. Ob quē finē scelestissimus hic huius generis dolos excogitauit? BRAS. Vt bella inter Serenissimū Senatū Venetum, & Illustrissimū Ducē nostrū excitaret (nam ex his bellis arbitratur hic, cacodæmone prior, in magnū uirum apud Venetos euasurū) chymeras quasdā mens illa deperdita nullius prorsus momenti machinabatur, quæ malignitatē suā palām detegerent. s. e. Miror Decemuiratus Magistratū uirū hunc peritū, & qui illum in re tam magni momēti deceptū, non puniuisse. BRAS. Fortē puniissent, nisi DEVS statuisset illū subcusto-

diam Illustrissimi Ducis nostri ducturū, ut in his, quos diligit, mira, & inenarrabilia agat: nam nisi res ita successissent, non potuisset Illustrissimus Dux maximum illud uirtutis specimen, & exēplar ostendere: cū scelestum hunc uirū, qui sexcētis mortibus dignus erat, uita donauit, ita enim DEVS plerūq; in seruis suis, quos diligit, agit. s. e. Historiam obsecro prosequaris. BRAS. De hoc facinore satis. Sed, 1545. in mēse Ianuarij, tot sceleribus nondum satur, quod perpetratus erat, ut suis prauis cogitationibus aliud adderet super aliud pondus, cū Patauij esset in cœnobio fratrum Minorū, ex ordine diuī Francisci, cui titulus est Sanctus Antonius, consilium iniuit, ac statuit simul cum Ioanne Maria Milanato eius expeditore, fraticidium cōmittendi, ad quod nephandā sequebantur homicidia. Nempē statuerat Angelā Mansfronam, eius sororē, &

Rainaldum Cominū sororium uenenare. imò his duobus nō cōtentus, excogitauerat Illustrissimū Ducis filios, & nobiles multos Ferrarienses eodē ueneno necare: nam Diui Antonij festū imminebat, quodie Illustrissimū Ducis filij cum ipsa Angela Manfrona præsuri erāt, & simul nobiles multi Ferrarienses. s. e. Quomodo poterat hic scelestus tot nobiles uiros uenenare? BRAS. Hoc modo, prædicto Ioāni Mariæ labellum præbuit superbis piris, saccaro conditis, plenū in quorū medio sublimatū argentū, & arsenicū condita erant. Quippe, ut ad præuē agendum semper pronus fuit, ita tam appositē hæc pira concinauit, ut nemo doli discernere posset. Florē unicuiq; piro abstulerat, & foramen prædicto ueneno impleuerat, de inceptis florē suo loco tam aptē infixerat, ut prouidere difficillimum esset. Tūc Ioāni Mariæ imposuit, ut labellum hoc ad so-

rorē, ac sororium sub nomine uxoris Domini Iacobi Comini, eiusdē Rainaldi Comini patrui, mitteret: nā à filio domini Iacobi scriptæ erant literæ ad Rainaldum, quas ab eo petierat Manfronus, ad auram captandā pro Alexādro Zago. Ipse uerò hisce apertis literis duos uersus alijs caracteribus subscribi iussit, quibus indicabatur pira hæc ad Angelam, & Rainaldum ab uxore Domini Iacobi mitti. Et ut præuē agentes plerūq; cacodæmon adiuuare consuevit, successit partim, ut optabat nepharius, ac scelestissimus uir. Nā labellū in sororis, ac sororij manum peruenit. s. e. Cur sororē, ac sororiū uenenare cupiebat insolens hæc bestia? BRAS. Indignū putabat sororē suā accepisse in uirum Rainaldū Cominum. s. e. Non est æqualis Cominorū prosapia Manfrone? BRAS. A nobis in præsentariū nō est faciēda de prosapijs cōparatio: nam Māfrona

domus semper honore digna fuit, nisi hic scelestus illā commaculasset. At qui nam potuit commaculare, cū a nutrice ex herophotrophio ueri Ioannis Pauli loco eductus esset, atq; educatus? Neq; spernenda est Cominorum familia, in qua semper honestissimos uiros noui. SE. Ob quam causam tot nobiles interficere uolebat, inter quos fortē et amicos habere poterat? Et ob quid Illustrissimi Ducis filios? BRAS. Nobiles nullo penitus pretextu necabat, sed eius facinorosa natura in malum semper prona, haud prauē agere nō poterat: dulces uerō Illustrissimi Ducis natos sub hoc pretextu, qui Illustrissimus Dux (ut dicebat) rem uenercam cum Angela habuerat, uolebatq; hoc falso pretextu culpā tegere. Nā ipse ante Prætozem sponte fassus est, non dubitare Illustrissimum Ducē, nunquam Angelā carnaliter cognouisse, sed ut ansam aliquam

haberet tot perpetrādi facinora, quæ sub honestatis pretextu uiderentur, hoc imaginatus erat. Et hoc respondere statuerat, si quādoq; ab aliquo percunctaretur, cur esset tot scelerum autor. SE. Quid putas tu de Angela, et Illustrissimo Duce? BRAS. Ita certus sum, ut me hic esse non dubito, Illustrissimū Ducē ne id quidem somniasse, ut etiā historię processus apertius ostendet. SE. Quid autē de ueneno effectū est? BRAS. Es ne solus peregrinus Ferrariæ, qui ignores ex eo ueneno quatuordecim fuisse uenenatos? SE. Audiui quidem, sed quonā modo effectū sit ignoro. BRAS. Audias igitur. Die 31. Decēbris 1544. erat autē dies Veneris, circa octauā noctis horā, nostras ad fores pulsatum est, tūc in nostris antiquis ædibus propē diui Antonij templū habitabamus, et ibi propē in domo Opitiorū habitabant Comini, surrexere serui, quorū

unus unū ex pueris Cominorū ad me duxit: hic orauit me ne graue esset ad dominam Angelā proficisci, quæ malè uexabatur, ac torquebatur: addebatq; si unquam à me gratiam impetratura illa esset. Eleto surrexi, & illuc profectus sum: reperi dominam Angelā uentriculi dolore prauè affectā, referabatq; persentire, ac si canes uentriculū eroderent, & fortè decies euomuerat, totiesq; excreuerat, cū quodā per totum corpus tremore: idem faciebat maritus: idē & tres ex ipsius ancillis: hi omnes prauè torquebantur. illis omnibus prædixi hæc esse ueneni symptomata, cœpiq; suadere, quod sanitati restituerentur, si illa omnia agantur, quæ à nobis agēda proponuntur. Tūc domina Angela exclamare cœpit: O dire, & crudelis frater, o tuarū carnū homicida. Tamē uidebatur potius de domino Rainaldo agreferre, quàm de se ipsa: idq; uerbis ostendebat,

At statim cœpit his omnibus medicā opē asferre, uomitūq; uehementius prouocauit: deinde selecta quædā alexipharmaca adhibui, quæ in Illustrissimi Ducis nostri archiuis condita sunt, de quibus alias contra uenena experimēta feceramus: & Illustrissimus Dux, ut benignus est, ac liberalis, his tantā medicamenti copiā præbuit, quāta satis fuit pro potu, pro inuictiōe, et pro pulueribus. itaq; effectum est, ut hi quinq; in sanitatē restituti sint: tū uehementia perpepsi sunt, ne dū passi tormina, alui profluvia, uomitus, uentriculi morsus, ac erosiones, & desperatas ferē cordis pressuras. S E. Dixisti fuisse quatuordecim ex eisde piris uenatos: tū quinq; solū numerasti. BRAS. Nondū historiā integre perfeci. Dū torquebatur Angela ferē & in labellū irata, dixit: Projicite, projicite labellū hoc deperditi fratris munus. Nonnulli ex ancillis, quæ et ipse torquebatur labellū extra fenestrā piecerūt, qd' in

terram decidens, minime fractum est. Aurora illucescente nonnullæ paupercule, quæ in templum ibant, ut rei sacræ interessent, labellum hoc uidentes, mirū in modum gauisæ sunt, & sponte à fenestra decidisse putarunt, labellum accepere, & pira, quæ per terram sparsa erāt collegere, & postquam diuino interfuere sacro, letè domum reuerse sunt: nouem ex illis pauperculis pira degustarunt, sed & in hoc numero aderant homines: inde ad horam omnes eisdē torminibus uexari cœpere, eodem uomitu, eodem alui profluuiio, quibus & in domo Cominorū, qui ederant pira, uexabantur: inter has uerò mulierculus (proh scelus) una aderat, quæ recter enixa erat, & quæ post cōceptum malè tractata fuerat, & in partu peius, in puerperio uerò pessimè, ut uix expirare posset, huic muliercule illæ quinque pira fortè porrexere, putantes his piris illam

esse refecturas, hæc sola misella in primo uomitu, ac perturbationis impetu obiit, reliquæ in sanitatem restitutæ sunt. Et illi strisimus Dux noster, sua benignitate, diuinæq; percitus misericordia, iussit ut his etiam pauperculis conueniens sui alexipharaci portio præberetur. At misellam enixā mors præuenit prius, quam alexipharaci uires experiri potuerit. **SE.** Quod nam est alexipharacum? **BRAS.** De illo nō est hic tractandi locus, hæc summa est: Neminem ex his, qui alexipharacum accepere, obiisse. **SE.** Sexcentis mortibus dignus esset improbus hic uir, miroq; **DEVM** animam tam deperditam ferre posse: sed reliqua prosequaris. **BRAS.** Addam & hoc malorum culmen, uir hic, cuius mens nō nisi dira, & nephanda excogitare sciebat, cū esset Fratrē in agro Rhodigino, ubi erat propriæ habitationis locus 1545. in mē-

se Nouembris, statuit cum Zanetto Belle tato, eiusdem loci incola, Philippum Capellum interficere, si uerò cōtingeret, ut Philippum interficere non possent, saluē Matthæus necaretur, eiusdē Philippi pater, & unusquisq; qui ad horū defensionem se exponeret. Itaq; misit prædictum Zanettum cū multis alijs in agrum Ferrariensem, in uillā quandā, quæ Lacus obscurus nuncupatur, ubi Philippus habitabat: idq; fuit summo mane, cū Zanettus, & alij consocij uarijs armorum generibus cōstiti, prædicti Capelli domū aggressi sunt: at Philippus, dum fores, & hostia confringerent, per fenestrā, in posteriore domus parte cōstitā, aufugit: uerū cū uesperī Franciscus Gazola nocte peruentus forte fortuna pernoctasset, & ipse quoque per eandē aufugit fenestram. Nonnulli uerò ex his grassatoribus illum uidere, & cursim secuti sunt: illūq;

præuenire apud prædia domini Iacobi Aluaroti, foueam quandā pertranscuntē, quem multis uulneribus interfecere, decapituere, & caput fractū ad Mansfronū attulere, Quod uidens: hoc sibi gratum esse dixit, quoniā signiferum eius in carcere truserat. Dumq; grassatores illi per Capellorum domū Philippum querebāt subuculam annulis ferreis confectā, cū manicis eiusdem generis, suffurati sunt, quæ sunt pretij uiginti quinque scutorū. s. e. Fuere igitur non tantum homicidæ, sed & grassatores? B. R. A. S. Quis ambigit? Erat uerò Franciscus Gazola uir in suis rebus peragendis dexterimus, nam erat lictorum Capitaneus, & Philippus Capellus illustrissimi Ducis (ut hoc nomine utar) officialis. s. e. Et hæc etiam iniuria ad Illustrissimum Ducem spectat. B. R. A. S. Spectat prorsus, etiam si hæc in Ferrariensi agro non

peregissent, quia erant illustrissimi Ducis serui, & officiales. Sed en quod aliud scelestissimum scelus perpetratus sit temerarius hic effrenis: Hectorem Guazzum Vicetinum ad se uocauit, & multis inter ipsos consultationibus factis, deniq; statuere eximium iureconsultum dominum Lanfrancum à Gypso, cōsiliarium, ac generale eiusdem Illustrissimi Ducis Quæstorem, interficere: at cū illud difficile uideretur, cū pluribus semper sit comitatus: & per publica incedat loca: iccirco statuit, si contingat, ut detruncari possit, detruncetur, sin minus, obtruncetur Comes Nicolaus Rouerellus, ipsius Māfroni consobrinus, & nobilis Ferrariensis. Itaq; Hector Guazzus Ferrariam uenit, nonnullis alijs comitatus, qui diuersis armorum generibus obsiti erant: cumq; Guazzo uisum sit difficile admodū eximium Lāfraciū cōsequi, occasione accepta,
Comi

Comitis Nicolai Rouerelle domum ingressus est, quem in lecto cubantem inuenit in suo cubiculo, & illum dire uulnerauit: alijs tamen comitatus: & deniq; ipsius caput detrūcarūt, & Fratrā asportarunt. s. e. Videbatur esse hic Comes probis moribus ornatus, BRAS. Et erat profectō, atque humanus: fortē Māfronus pecuniarum inhians, affinem suū interfici iussit, ut à Venetis redemptionem assequeretur, quā præbere spondederant unicuiq; qui Nicolaum capite mulctasset. propterea caput statim Venetiā misit, ut hi, qui scelus perpetrati erāt, pecuniam assequerentur, & quam inter se postea diuiderent. s. e. Sūntne scelestissimi hi homicidæ pecuniā cōsecuti? BRAS. Minimè omnium. s. e. Cur? BRAS. Rē pulchram audito, & quomodo DEI iudicia progrediātur: Senatus Venetus admonitus fuit, hos improbos homicidas

huic nobili caput abstulisse iam mortuo.
ego illi egroto medicam manum adhi-
bueram, & iam cōualuerat, sed nondum
electo surgebat. Veneti nobilem quen-
dam Ferrariam misere, ut intelligerent:
an uiuus esset Nicolaus, cū illi caput uiri
hi scelesti detruncarunt, & neque unum
inuenire potuerunt, qui uiuum esse fate-
retur, sed potius nonnulli fassi sunt, ipsum
fuisse iam mortuum. s. e. Nihil ergo pro
tantii sceleris præmio recepere? BRAS.
Imò in carcerē trusi sunt, utpote qui Se-
natum Venetum decipere tentarint. s. e.
Vitam suspensi fuissent. BRAS. Deni-
que suspendentur. s. e. Prosequaris ob-
secro huius impij facinora. BRAS. Hæc
illa sunt, quæ uir impius fassus est, se esse
perpetratum, & sponte dixit, ac confes-
sus est, ita constare, ut à me dictum est. Id
uerò fuit 30. die mensis Iunij 1546. ut le-
gi potest in actis domini Maurelij de

Taurino publici notarij Ferrariæ, hæcquæ
delictorum suorum professionem fecit
in castro ueteri Manfronus, in cubicu-
lo superiori Sanctæ Catherinæ, præsen-
tibus testibus domino Petro Manfredo
Castellano, & Ioanne Pauanello phila-
cista, & Baptista de Fachinis, & Hie-
ronymo de Blancis, & Hercule Taiono,
ueteris castri custodibus, tunc Prætor il-
lum admonuit, quòd sequenti die, hora
12. in prædicto castro ueteri supra ma-
ius atrium, ut iura expetunt, erat sen-
tentia laturus. s. e. Tullitne eadem ho-
ra sententiam? BRAS. Tullit, & eodem
die, ac pronuntiavit in prædicto loco
sono campanæ, & tubæ de more, mul-
tis nobilibus, ac ciuibus Ferrariensibus
præsentibus: fuit uerò capitali pœna dā-
natus, & corporis sectione in quatuor
partes: quæ erant affigenda in loco, qui di-
ciunt Lacus obscurus: caputq; laccæ infu-

xum, supra prætorij turrem erat suspendendum, ut ibidem ad multos annos illis exemplar esset, qui Principes irritare uolunt. Fecit contra Pythagoræ præcepta, dicentis: Ignem ne fodicato, i. Ne maiores te percito. s. e. Quis fuit Prætor, qui illum tali pœna damnauit? BRAS. Dominus Antonius Cocapanus æques, et utriusq; iuris doctor excellentissimus, ciuis Carpensis, necnon et notarius dominus Maurelius de Taurino. s. e. Reliqua recenseto facinoræ? BRAS. Nonne hæc factis sunt, ut sexcentis mortibus mulctari deberet? s. e. Satis quidem: sed audiueram infinita alterius generis scelera, ab hoc infelicitissimo esse perpetrata. BRAS. Infinita prorsus feruntur, sed neq; in agro Ferrariensi, nec in Illustrissimum Ducem nostrum perpetrata sunt, tot uerò alia referuntur, ut infinitus sit numerus: neque opus est nos illa referre, ob quæ Ferrari-

non esset mulctandus. s. e. Audiui genitorem suum tam probum uirum extitisse. BRAS. Fuit et magnificus, et prudens, et ab Illustrissimis Estensis familie Principibus dilectus, forteq; patris uirtutes, et nobilissima gesta aliquid pietatis Illustrissimo Duci nostro accreuerunt: tamē iureiurando affirmarem, hunc Ioannem Paulum fuisse magnifici Iulij Manfroni filium, sed uerus Ioannes Paulus cum lac exsugeret, nocte quadam ex insperato obiit: nutrix, cui hoc dirum uidebatur, marito ad locum illum, in quo spurij seruatur, misso, spurium quendam loco ueri Ioannis Pauli, iam mortui, surrogauit, et educauit, eodemq; nomine illum uocauit: nempe timebat nutrix ne ira percitus magnificus Iulius, illam pessimè tractaret, quippè impossibile uidetur ex patre tam iusto, tam prudenti, tam deniq; probò, et ex matre honestissima, ex prosapia tam

nobili, tam scelestum, tanq; facinorosum
utrum prodisse. SE. Cuius ergo fuit fi-
lius? BRAS. Ignoro, sed forte fuit alicu-
ius improbi uiri filius, & scelerati, qui
ob demerita aut Pataniij, aut Rhodigij,
fuit publicè cruci affixus. Hæc summa
est, fuisse terræ filium, & incertum. SE.
Non possum à tua sententia dimoueri, cū
uiros illos contemplor, qui fuere in hac
prosapia sapientes, ac probi, & nunc etiā
exiunt. Cum statim captus fuit, creden-
dum est multos ex amicis, & affinibus ad
Illustrissimum Ducem, ut liberaretur, li-
teras misisse, & Senatui etiam Venetū.
BRAS. Imò, & paucissimi: Senatus au-
tem Venetus ne uerbum quidem fecit: nā
& hoc tam scelesti uiro priuari opta-
bat: nullusq; ex amicis ausus est pro tan-
tis sceleribus ad Illustrissimum Ducem
litteras mittere. Sed quos habebat ami-
cos hic: qui & affines ipsos læserat, ne-

miniq; pepercerat: solus dominus Petrus
Paulus, Manfroni patruus, ad Illustrissi-
mum Ducem scripsit, non quidem ut ne-
pos liberaretur, sed ut occultè (pro ser-
uanda prosapia honestate) interficeretur,
& ne in publicum spectaculum res-
ageretur. Nullus erat ex amicis, nullus ex
affinibus, imò nec sorores propriae, nec
ipsa mater, qui non optarent hunc uita
priuari: sed occultè. Idem oratus est Illu-
strissimus Hercules Rangonus, Manfro-
ni Vitricus: solus Reuerendissimus Her-
cules Cardinalis Mantuanus, uir pietate
insignis, Mantuæ Præpositum, ad Illu-
strissimum Ducem misit, qui eius nomi-
ne pro hoc infelicissimo ueniam impe-
traret: at quia Illustrissimus Dux nole-
bat quempiā, quid acturus esset, præsci-
re, tam ambigüe huic Præposito respon-
dit, ut certā nō haberet Illustrissimi Du-
cis deliberationē, quā ad Reuerendissimū

Cardinalem referre posset: statimq; in
 aliam sententiam uerba conuertit, ne à
 Præposito interrogaretur, quid Reueren-
 disimo Cardinali responsurus esset. s. e.
 Abijt ergo absq; resolutione Præposi-
 tus? BRAS. Absq; ulla prorsus resolu-
 tione recessit: tamen Illustrissimus Dux il-
 licò ad Reuerendissimum Cardinalem sua
 manu literas scripsit: quibus quid actu-
 rus esset, indicabat. s. e. Optarem quid
 in illis contineretur literis audire. BRAS.
 Possum tibi ad uerbum Illustrissimi Du-
 cis literas referre, nam illorum exemplar
 habeo in pera reconditum. s. e. Rē gra-
 tissimā mihi facies, si non sit tibi graue
 referre. BRAS. Eas libèter referam, ne-
 que uerbum prætermittam si aures cre-
 xeris. s. e. En totus aures euasi. BRAS.
 Ita exorsus est suis in literis Illustrissi-
 mus Princeps. ILLUSTRIS. Et Re-
 uerendiss, domine mi, et consobrine ho-

norandissimè, Arbitror Reuerendissimam
 præstantiam tuam à Præposito intelle-
 xisse, quid illi referendum dixi de Man-
 frono, qui etsi ob infinita eius et in me,
 et in meos facinora sexcentas mortes
 promeruisse, ut alijs temerarijs, ac im-
 probis uiris esset exemplar, ne in eiusce-
 modi cogitationes improbas, ac scelera-
 tas incidant, tamen animo uolens quan-
 tum minime conueniat nobili, ac genero-
 so animo actum aliquem se indignum in-
 captiuū, qui inter mortuos numerari po-
 test, exercere, illud statui, ac deliberaui,
 quod non quidem his literis describam:
 sed particulatim Reuerendissima præ-
 stantia tua ab Illustri fratre meo audiet:
 cum in presentiarum plus mihi debeat
 Manfronus, cum sub ditione mea sit ca-
 ptiuus, et illum merito sexcentis capiti-
 bus, ac iure priuare possem. Mihi igitur,
 qui rationi potius obtempero, quam sen-

suum commotioni, conuenientius uisum
est agendum esse, ut meæ uideatur clemen-
tiæ ac pietati, quam ut Mansroni impie-
tas, ac sceleritas merebatur. Quippe mi-
hi satis uisum est, illum eo deduxisse, ut
quanto errore ductus esset, & quanta te-
meritate cognosceret: illumq; in id discri-
minis deduxisse, ut uniuerso mundo pu-
blicum sit exemplar, atq; apertum, his ac
similibus beluis, quæ sub hoc pretextu
admirabiles fieri, ac magni uiri, quando
absq; ulla causa fingūt se esse magnorum
Principum hostes acerrimos. Nunc uerò
ad te redeo Reuerendissime. Præsul, mi-
hiq; gaudeo, tibiq; supra modum gratula-
tor, DEVM summum optimū mihi hanc
gratiam præstitisse, ut ex his ambagibus
tanto cum honore, absq; ipsius summi
DEI offensione exiuerim, præsertim cū
aliorum homicidia euitauerim, nepe im-
possibile erat, me hunc trucidari iubere

(quod tamen mihi erat facile, ut nūc uerbis
exprimere facile est) quin multi alij, qui
cū eo plerūq; sunt, obtruncarentur. Et de-
niq; Reuerendissime Præsul tibi iureiura-
do affirmo, nisi dubitasset huius infortu-
nati insipientiā, & dira, quæ habet pec-
cata, illū ad alia perpetranda scelera per-
ductura, ob quæ illū puniri facere iterum
cogeret, & nisi arbitratus essem, ob ni-
mia animi mei erga indignū uirū libera-
litate, noua scandala oriri posse, libetius
illum penitus absoluissem, & liberaassem:
ut uniuerso orbi ostēdere, me talē esse ui-
rū, qui meas animi passionēs prosterne-
re possim: & tali clemētia iniurias ferre,
quali in huius generis casibus in Prin-
cipibus, mihi honoratius semper uisum est,
quā uti iustitia. Verumtū Reuerendissima
præstatiā tuam excusatū habeat, si tā bre-
ui, atq; obscure nobile illū Præpositū allo-
cutus sim, quoniā tunc nihil aliud cūquā

mibi dicendum uidebatur, ne uel minimum
sententiæ meæ præsciretur, quoad Man-
fronus ipse extremo illo dolore affectus
esset, quo capitali pœna puniendi affici
solent: quem dolorem arbitror futura no-
cte patietur: qua de re mihi fortè in po-
sterum debebit: quoniam hac nocte uerè
delicta sua uni peccatorum auditori re-
feret, quæ fortè à quintodecimo anno ci-
tra haud retulit, ac propalauit: idq; fa-
ciat, putans se die crastina esse capitali
pœna mulctandum. Sed ne hac de re Re-
uerendissimæ præstantiæ tuæ aures diu-
tius obtundam, hic finem faciam. In reli-
quis illustris frater meus ore tenus supple-
bit. S. E. Hactenus Illustrissimum Ducem
nostrum ueluti naturalem patronum no-
bis à DEO concessum diligebā, deinceps
illum uehemēter amabo, atq; obseruabo:
ignorabā enim illū tam eleganter, tamq;
sciūte posse in epistolis uerba referre, &

tam appositè sententias ordinare. BRAS.
Id ignorabas, quòd nullus, uel sellularius
nesciebat, nam ipse tam concinnè latina
uitur lingua, ut Ciceroni æquari posse
uideatur. In cōficiendis uerò carminibus
nulli est in hac nostra ætate secundus. Sed
hæc missa faciamus, nam res ipsa magis
nota est, & aperta, quàm ut à nobis refe-
ratur. S. E. Manfroni igitur historiam
prosequaris. BRAS. Trigesimo Iulij die
1546. cū iterum præscripta facimora
coram iudice repetiisset, & capitali pœ-
na mulctandus iudicatus esset, & ut supe-
rius dictum est, obtruncandus, in carcerē
ductus est circa sextam noctis sequentis
horam: philacistæ cum iustitiæ ministro
carceres reserarunt, & ferreas manicas
Manfrono imposuerunt, eo tamē cōque-
rente, & dicente, ut illū dormire sinerēt:
at hi dicebant iterum esse examinandum,
ut absque ui sineret sibi ferreas manicas

imponi: postea iustitiæ minister illi nuntiavit, quod de anima sua disponderet, & illā DEO commendaret, quoniam illucescente die hora 12. erat capite multatū. SE. Quid tūc dixit miser? BRAS. Quid an nescis? uox illa fuit stylus acutus, qui cor eius transfixit. cœpit uoce alta clamare: Me prodidēre: nam Prætor, ut quietē sua obscena demerita aperiret, suadebat ne expauesceret, quoniā cū Illustrissimō Duce ipse ita acturus esset, si ueritatē palam faceret, ut illi omnino parceret. SE. Si omnia cervicosē negasset, quid de illo actum esset? BRAS. Equuleo, alijsq; tormentorū generibus illum torxissent: quoniam aderant præsentēs horum facinororum testes, qui omnia corā eo aperiebant, ut ille nec rem minimam inficias ire potuerit. At sese tantum excusabat, quod eiusdem sententiæ amplius nō esset, ut Illustrissimū Ducem ledere optaret: nem-

pē alia facinora nullius momenti existimās præter illa, quæ in Illustrissimū Principem molitus erat. SE. Nihil aliud dixit præter hæc uerba: Me prodidēre? BRAS. Nihil aliud: sed statim extra thorū in terram se proiecit, & ueluti suis circumuolebatur, collumq; inter thori pedem, ac parietem mirū in modū circumducere cœpit, ut nisi duo affuissent ex his pullatis, qui puniendos solari solent, & illum ab eo loco pedibus abduxissent, sese sponte necasset: aderantq; iam uestigia dilaceratæ cutis circa collū: & mox hi pullati illum solari cœperūt, & ad animam DEO alacri animo reddendam peccatis puram hortari, at ille obaudiebat, neque ad animæ præparamenta excitari uolebat. adfuit & presbyter, cognominatus Capsula, qui illum solabatur. SE. Improbis ille, qui nuper clandestinē Ferri varia aufugit, & cōgregatas pauperum

pecunias asportauit, & multa hebræorū bona? BRAS. Ille inquā nepharius Ioannes . . . * . . . furcifer, qui Illustrissimi Ducis castides denique non euitabit. SE. Hos igitur, qui solabantur, audire nolebat? BRAS. Sed & eijciebat, & solum conquerebatur: deniq; illuc accessit reuerendus pater, dominus Hieronymus Papinus, ut Manfroni peccata audiret. SE. Tulitne hunc loqui? BRAS. Tulit profecto, & eius facinora secretē audiuit. SE. Quid deinceps retulit Pater reuerendus? BRAS. Nemini licet ea, quæ in secreta, & auriculari peccatorū auditione dicuntur, reuelare: tamen reuerendus Pater à nobilibus quibusdam interrogatus, ita respondit, quantum sit in illa auriculari peccatorum auditione nunquā synceriores hominem audiuisse, & qui minus esset peccatis onustus: imò, & quæ retulerat peccata, uenialia esse fatebatur.

SE. O infelicissimum uirorum, en & DEVM. ipsum decipere studebat. BRAS. Fuit in hac maxima angustia Manfronus, usq; ad horam 13, nam putabat statuta hora esse decapitandum, interim Illustrissimus Dux iusserat nobiles omnes hora duodecima interesse, ut causas audirēt, & facinora, ob quæ decapitandus esset Manfronus, iccirco magna interfuit nobilium frequentia, & iam in castro ueteri erat parata securis, cum in turrim Sanctæ Catherinæ in cubiculo maiori inferiori nobiles congregabantur. SE. Qui nam aderant cōgregati nobiles? BRAS. Non modo Sanctæ Catherinæ cubiculum plenum erat, sed & totum uetus castrū aderat, & magna ciuium frequentia. nō possem ego omnes ad unum referre, tamen nonnullos ex nobilioribus referam. Illustris Camillus Vrsinus. Illustris Guronus Estensis.

Illustris Franciscus Estensis.

Illustris Galeacius Gonzaga.

Magnificus comes Hercules Rangonus.

Magnificus comes Camillus Tassonus.

Magnificus comes Galeacius Tassonus.

Magnificus comes Nicolaus Tassonus.

Magnificus comes Federicus Montis Cuculi.

Eximius dominus Caesar de Nobilibus, consiliarius.

Eximius dominus Lanfrancus à Gypso, consiliarius, & generalis Illustrissimi Ducis procurator.

Magnificus dominus Iacôbus Trottus, Tribunus pleb.

Eximius dominus Antonius Cocapanes Pretor.

Eximius dominus Alphonsus Rosettus.

Eximius dominus Philippus Rodus.

Magnificus dominus Alexander Guarinus, à secretis Illustrissimi Ducis.

Magnificus dominus Bartholomeus Proffer à secretis Illustrissimi Ducis.

Magnificus dominus Paulus Cōstabilis.

Magnificus dominus Alphōsus Ziliolus.

Magnificus dominus Federicus Quaiā.

Magnificus dominus Petrus Manfredus Castellanus.

Magnificus dominus Ioānes Paulus Machiauellus.

Magnificus dominus Bartholomeus Caluacanti Florentinus.

Magnificus dominus Ferantus Trottus.

Et alij non pauci, tum nobiles, cum ciues interfuere, & circa horam decimā tertiam Illustrissimus Dux in cubiculum, tot iam nobilibus plenum descendit. Et uelut pro tribunali sedens, his, quæ sequuntur, uerbis usus est: ILLUSTRES uiri, uosq; nobiles, ac ciues charissimi, nemo uestrum admiratione affici debet, si Ioannem Paulum Manfronum

tam sedulè, tamq; diligenter persequutus
 sim, & adeò persequutus, ut sub nostram
 deniq; deuenerit custodiam: quoniã talia
 sunt huius uiri & in me, & in meos faci-
 nora, ut illũ (si aliqua mihi aderat mei ho-
 noris cura) prosequi deberẽ: uerũ ut uos
 omnes optimi sitis testes, me id coactum
 effecisse, flagitiosa audite huius uiri faci-
 nora. s. e. Fuitne Illustrissimus Dux, qui
 Manfroni scelera retulerit? BRAS. Mi-
 nimè, sed Pretorem ad se uocauit, ut omni-
 bus processum (ut uocant) aperiret. Itaq;
 notarius alta uoce illa, quæ superius enar-
 rauimus, facinorosa gesta, omnibus au-
 dientibus, legit quibus perlectis, statim
 Illustrissimus Dux altiori uoce, hac ora-
 tione usus est: En uiri ornatissimi quot
 mortis generibus dignus esset hic infortu-
 natus: uerũ enim uerò, ut cunctis homini-
 bus, & uniuerso orbi palã sit, me animũ
 affectus uincere posse, sicuti iamdiu iniu-

rias, quas in me exercuerat Deo commise-
 rã, ita nunc uitam suã optimis suis cognati-
 tis cõmitto, atq; dono: nec cuiquã ansam
 præbere institui, qui iustè imaginari pos-
 sit, si infortunatũ hunc interfici iussisset,
 id me effecisse, quia iniurias in me præser-
 tim machinatus sit. De hoc tantum uehe-
 menter doleo, ac mœrceo, non posse illũ, ut
 à morte libero, ita à carceribus uendica-
 re: nam eius natura tam iniqua est, & eius
 facinora tam scelestã, & innumera, ut ar-
 bitrari nõ possim ipsum nõ debere ad uo-
 cium redire: tuncq; cogeret illũ atrocius
 puniri facere, hæ causæ sunt cur illum li-
 bere nõ dimittam. Sed fortè tẽpore rescipi-
 scet, idq; aliàs fiet, & magno cũ Manfro-
 ni commodo: nã minus temerarius eua-
 det, nempè & caue solèt leones, ac pan-
 theras cicuriores reddere. Veruntamẽ cũ
 infortunatus hic ubiq; propalauerit, &
 publicè diuulgauerit, me Angelam soror-

rem suam uitiasse, palam professus est, id
 effecisse, ut iustam quandam haberet an-
 sam, grauiſſimum illud agendi ueneni ſec-
 lus, quo & sororem, & sororium neca-
 re studuit. At ne ego pudicam illam mu-
 lierem, & coram uobis, & coram uni-
 uerso orbe diffamata derelinquam,
 DEVM testor immortalē, me nunquam
 illam uel uitiasse, uel uitiare excogitaſſe:
 quod si ſecus ſit, ſupra filios meos, ditio-
 nem meam, & meipſum DEI uindicta
 deſcendat (tunc uero ſupra Illuſtris A-
 loisij ſecundogeniti caput Illuſtriſſimus
 Dux extenſam manum habebat) s E. O
 uerba tanto Principe digna, qui non mo-
 dō illa, quæ ad ipſum ſpectabant, cura-
 uit, ſed & qui palam oſtendere uoluerit,
 pudicam mulierem non fuiſſe impudicā.
 Quid deinceps actum eſt? BRAS. Illu-
 ſtriſſimus Dux eximio Lanfranco à Gy-
 pſo, quem hic interfici curauerat, impo-

fuit ut ad Manfronum proficiſceretur,
 & cauſam inquireret, ob quam illum ne-
 cari ſtuderit, poſtea illi nuntiaret eum
 eſſe ab illuſtriſſimo Duce uita donatum.
 Quod & effecit eximius Lanfrancus,
 & Manfronum deoſculatus eſt, qui nul-
 lam cauſam reddere ſciebat, cur illum
 uoluſſet uita priuare: deinde Illuſtriſ-
 ſimus Princeps, & ceteri nobiles, quia
 hora iam imminēbat, ad prandium pro-
 feſti ſunt, & per duos integros dies, quiſ-
 que potuit Manfronum uiſitare, & allo-
 qui: nulli deinceps conſeſſum eſt, niſi
 uenia prius ab illuſtriſſimo Duce impe-
 trata. Duſtus uero fuit in amplum cubi-
 culum, in quo & Illuſtriſſimus Dux quā-
 doq; commemoratus eſt, ut ibi quoad DEO
 placuerit uiua, & quoad Illuſtriſſimo
 Principi noſtro hunc infortunatum re-
 ſipiſſe uiſum fuerit. s E. Eſt ueluti ſeri-
 cea tela, quæ rugas iam contraxit, & quæ

facile dimoueri non possunt, ita qui male
 facis assuetus est, ab ipsis non nisi difficul-
 ter remoueri potest. BRAS. Tamē neces-
 sariū p̄terūq; sapientiores reddit homines.
 SE. Quibus indicijs Illustrissimus Dux
 hunc resipuisse cognoscet? BRAS. Hoc
 breui sciri non potest, sed opus est, ut in
 maxima uiuat modestia, ac moderantia,
 in uictu, in sermone, & in alijs omnibus
 actibus, & hoc non quidem breui, sed per
 integros annos, SE. Arbitror (si Man-
 froni mores considero) illum non esse, ne
 per hebdomadā quidem, in illa moderan-
 tia, quam retulisti, perseueraturum, quo-
 niam maligna quadam detinetur stultitia
 a qua homo non nisi per mortem liberari,
 potest. O Dux noster inuictissime, poten-
 tissimēq; nunc maximam adeptus es ui-
 ctoria: nam nulla maior potest esse ui-
 ctoria, quam seipsum uincere, & affe-
 ctus illos, qui animam tuam obsepuisse

arbitror, pessundasse, huncq; uita donas-
 se, qui illate priuare non solum excogi-
 tauit, sed & tentauit. Illustrissimus etiam
 Dux Borsius Ioannem Peregrinum ab
 Abolico uita donauit, qui in ipsum con-
 tumeliosē machinatus erat: tam mites
 sunt, & ad ignoscendum proueniētes
 Principes. BRAS. Quod de Illustrissimo
 Borsio refert, egregium quidem, & me-
 morabile fuit, sed cum Illustrissimi Ducis
 nostri munere nullo pacto est comparan-
 dum: nam Abolicus in Borsij uitam non
 conspirauerat, sed de eo uerbis tantum lo-
 cutus erat. Nempe legitur Venetias data
 opera profectum esse, ut sua maledicē-
 tissima lingua de Illustrissimo Borsio ma-
 le diceret: hos uerō Illustrissimus Dux
 noster ita negligit, ut crepitus uentris, ac
 troclearum strepitus. Et ille profecto
 Abolicus sub quodā honestatis prætectu
 ansam habebat maledicendi: nam paucis

ante diebus ob phasianorum, & perdicum aucupium, & ob ueritatem, quam Illustrissimo Borsio negauerat, iusserat Borsius Laurentium Abolicum, Ioannis Peregrini filium, capite multari. Egregius uisus est fecisse Caesar: nam, ut Suetonius ait, accerbè loquentibus satis habuit pro conditione denuntiare ne perseverarent: Aulicq; Cecinne criminosisimo libro, & Pitholai carminibus maleficentissimis laceratam existimationem suam, civili animo tulit: tamen & egregia Illustrissimi Borsij liberalitatem comprobamus, sed non esse eam Illustrissimi Ducis nostri pietate conferendam, non dubitamus. S. E. Hoc mihi summo pere displicet, quod in his Principibus Estensibus uigere deprehendimus: nā illos suspendi iubent, & capite multari, qui phasianos capiunt, atq; perdices, ac si propria sint animalia, illaq; emerint, & suis sumpti-

bis educauerint. BRAS. At tu e contrario hominum nequitiam, ac temeritatē considerato. adsunt de phasianis, ac perdicibus statuta multa, ultionesq; uident, tamē contra decreta praenariare audent, quanto minus hi dei praecepta seruabunt, quem non uident, & qui illos in praesentiarum non punit? Sed ne amplius in hoc errore uerferis, scito neminē unquam ob captos phasianos, uel perdices fuisse capite multatum. S. E. Ego his, his inquam oculis decem uidi suspensos, & cum nonnullis aderant suspensi canes, & scorpiones. BRAS. O bone Senex, si sciisses quid sub illorum suspensorum pelle latitabat, cognouisses ob phasianos, uel perdices non fuisse suspensos. Putas ne illustrissimum Ducem nostrum, & magnanimum nullā, quā prāter honestatem essent, perpetrare posse? putas ne tam pium uirum, tam religiosum, tam sanctum absq;

iusta causa quempiam suspēdi iubere? ne hoc arbitreris, cum sapientissimus sit, & omnia egregiè cognoscat, quæ sunt, quæ fuerint, quæ mox uentura trahantur. Ipse ex animo DEVM timet, & tota mente ueneratur: unde omnia illi succēdere prospera, ac secunda. Si moreretur, immortalis DEO gratias agit. Si res suæ (ut faciūt, & facient) secunda succedunt, eidem sospitatori DEO, ut potest, gratias referre conatur: nihil sibi attribuit: omnia à DEO optimo omnium largitore data esse cognoscit. SE. Tamen & Ferraria, & Venetijs & alibi multos audiuiimus, qui principis ESTĒsibus uitio uertebāt, q. pro phasianis, & perdicibus publicis auibus aliquē suspendi iusserit. BRAS. Audit o prius Senex charissime, qui nam, & quo modo suspēdio traditi sint. postea tu ipse mecum Illustrissimi Ducis solertiam, honestatem, & clementiam predicabis.

Neminem unquam suspendi iussere ESTenses Principes, quin sexcentis mortibus dignus esset, grassator, homicida, publicus fur, qui iam à Præatore erat ad patibulum destinatus, ac iudicatus. Veruntamen Illustrissimi Duces (ut ego testis sum optimus, qui intimam habui cū Illustrissimo Alphonso consuetudinem, & quam nunc habeam cum Illustrissimo Hercule patre meo nullus ignorat) iussere, & iubent hos, qui ob alia multa facinora suspendi merebantur, sub phasianorum, & perdicum pretextu suspendi: imo illos phasianorum poenis, & perdicum circumdari iubent, ut alios à phasianorum aucupio deterreant, cum tamen ob aucupium non fuerint suspensi: & Illustrissimi Principis cōscientiæ satis erat scire illos ob alia facinora, & non ob aucupium suspendi, licet fingi faciat, illos ob hanc causam fuisse suspensos. SE. Si hoc uerum sit,

illos excuso, & probam illorum mentem,
ac conscientiam coprobo, tamen cum melius
sit nomen bonum, quam diuitie multae, &
quam suas assequi uoluntates, ob id opta-
rem nos Illustrissimos Principes illud no-
men euitare, quod ob aucupium, & ob
communes aues homines suspendi iubeat.
BRAS. Nullus est ex nobilibus, uel exci-
uius ingenio praeditus, qui ignoret, hos
ob alia facinora fuisse suspensos, & non
ob aucupium, hac soli ignari, ac ru-
stici nesciunt, quos Illustrissimus Dux
deterere uult, ut aucupium derelinquant:
nempe nullus est, qui facilius, & cum ma-
iori solertia has aues capiat rustici: ideo
hi soli sunt deterendi. At ad rem no-
stram redeunt, Illustrissimus Dux Man-
frono pepercit, non qui esset de illo oblo-
cutus, sed qui in eius uitam machinatus
erat, & qui maledicendo, ac perorando
tatis uiribus (si illud datum fuisset) cona-

batur Illustrissimum Ducem nostrum
uiuum deglutire: nam quicquid excogita-
re potuit, quicquid confingere, quicquid
comminisci, ut Illustrissimum Ducem no-
strum ab aura uitali auferret, & illum
Senatus Veneti hostem redderet, infamemque
faceret, id toto animo effecit. Audisti
quam temere, quam impie, quam scelestè
Illustrissimum Principem nostrum tra-
hare cupiebat, a quo innumera receperat
officia: imo & paucis ante diebus Man-
froni natum ad baptismatis undam ele-
uauerat, & illum (cum Ferrariam acce-
debat) uelut inter ulnas recipiebat, ac ho-
norifice tractabat, & nisi Illustrissimi
Ducis autoritas se interposuisset, a suis
quibusdam affinibus fuisset interemptus.
S. E. Hoc est, quod proverbio dici-
tur, non esse suspendendo porrigendam
manum, ne illum, qui adiunxit mox su-
spendat: hic miser infortunatus idē agere

studebat. sed prosequaris historiam. BRAS.
 Quotidiè noua quædam rimatur Man-
 fronus, ut è carceribus ueluti auicula ab-
 uolet: literas cuidam famulo, qui illi inser-
 uiebat, nuper prebuit, ut amicis quibusdā
 redderet, quos ex animo orabat, ut ferrea
 quædam instrumenta mitterent, quibus
 clathra perfringere posset, & hostia rese-
 rare: at Petrus Manfredus Castellanus,
 inuentis literis, famulum puniuit, & sta-
 tim à seruitio abegit. finxit & superio-
 ribus diebus se esse egrotum, suamq; ui-
 no miscuit urinam, & terra, castellanūq;
 orauit, ut illā ad me mitteret, nepe arbi-
 trabatur, si egrotaret, relaxari debere.
 imò heri sumariū quoddā fregerat, ut au-
 fugeret: quod philicistæ preuidentes, illū
 in arctiorem custodiam deduxere. S. E.
 Est tam improbus, quod illi DEVS ob
 sua scelera metem auferet, & aliqua per-
 petrabit, & ob quæ coacti erunt in com-
 pedes

pedes trahicere. BRAS. Fortè respiciet.
 S. E. Ad calendas Græcas ERAS. Ortus
 est infelix iste, ut Illustrissimum Princi-
 pem nostrum immortalem reddat: quip-
 pe nusquā inuenitur apud historicos ali-
 quem Principem, tam nepharium hostē,
 tam benigne, tam elementer, tamq; pie tra-
 ctasse. S. E. Legitur de Augusto Cesare,
 quod uxoris Liviæ cōsilio Lucio Cinna,
 quem perdere cogitabat, anhelati patri-
 cidij ueniam dederit. BRAS. Egrege qui-
 dem fecit Augustus, tamen in ipsum non
 erat cōspiratio, habuitq; Cinna Augu-
 sti uxorem, quæ pro ipso ueniam impe-
 trauit: at nemo præter Reuerēdissimum
 Cardinalem Mantuanum, quod & absens
 erat) ueniam pro Manfrono impetrare
 ausus est: nempe & affines, & amici so-
 lum petebant, ut occulē trucidaretur, en-
 quā sponte hac pietate usus sit Illustris-
 simus Dux, tam aliis in puniendis rebus.

ad remittendum pœnam, Illustrissimum
 Ducem hortari assuetus sim, & ne sum-
 mum ius exerceat, admonere. Videns hoc
 tempore me illum alloqui uelle, aufugit,
 & uerba mea euitauit, quæ tamen aliàs li-
 benter audire uidetur: & profectò illi di-
 cturus eram: Hercules Illustrissime occa-
 sionem habes te reddendi immortalē: at
 posteaquam ipse sponte omnipotentis
 DEI manu ductus, & propria sibi, ac in-
 nata pietate, Manfroni uita, affines suos
 donauit, mihi dixit: Verebar, ne de Man-
 frono me alloquereris, iccirco quantum
 licuit, euitauit, ne ullam me alloquendi oc-
 casionem nancisceris, priusquam id se-
 cissim, quod mente conceperam, & ad
 quod peragendum clemens DEVS inui-
 tauerat. Ipse igitur sponte, & nō ab uxo-
 re, uel ab alio oratus, ut fecit Augustus,
 Manfrono pepercit. S. E. Tamē, & Au-
 gustus ipse Cassio Patauius pepercit, qui

in publico, & pleno cōuiuiū proclama-
 uit, neque uotum sibi, neque animum de-
 esse confodiendi eum. BRAS. Non sum
 Augusti clementiæ detractaturus, sed,
 neq; illam cū Illustrissimi Principis no-
 stri pietate comparabo, quoniā Pataui-
 nus ille uerbis tantum usus est, & fortē
 ebrius, Manfronus uerò præter temera-
 ria uerba, omnem commouit lapidem, ut
 optatum finem assequeretur. S. E. Tamē
 & de Casare legitur, quod sæpe his pe-
 percerit, qui in illum conspirauerunt.
 BRAS. Id fuit antequam esset Caesar. i.
 Imperator, & Imperij habenas manu tē-
 peraret: at multos persecutus est, si Sue-
 tonij uerbis mentem adhibebimus: qui
 ubi loquitur de lenitate, & mansuetudi-
 ne eius in ulciscendo iniurias sibi illatas,
 ait, Philemonem à manu seruū, qui ne-
 cem suam per uenenum inimicis promise-
 rat, nō grauius, quā simplici morte pu-

nuit. en qua lenitate, & mansuetudine in
hunc usus fuit s. e. Non est profectò le-
nitati, ac clemētiæ Illustrissimi Ducis no-
stri comparanda: tamen & David Rex
à Nabal Carmelo manus abstinuit, ho-
mine uno omnium ingratisimo, quē in-
terimere cum uniuerfa familia decreue-
rat, placatus precibus Abigail Nabal
uxoris. BRAS. Ad rem nostrā quid hoc
facit: nam præter conſpirationem, quam
in Illustrissimi Ducis nostri uitam fece-
rat Manfronus, etiam ingratisimus fuit.
ſcimus, & præterea Augustum maledi-
centiæ iniurias paſſum eſſe, & peperciſ-
ſe fontibus: nam Iunius Nouatus aſperri-
mam de illo epistolā in uulguſ edidit ſub
nomine Agrippæ iuuenis, quem tamē ni-
ſi paſſillo puniuit exilio: & quidam accu-
ſabat Aemiliam Eliotum Cordubenſem,
quod male opinari de Caſare ſolebat:
Augustus ad accuſatorem conuerſus, cō-

motoq; ſimilia dixit: ſciat Aelianus, &
me linguam habere. nec quicquam ultra,
aut ſtatim, aut poſtea inquiſiuit. Tiberio
quoq; de eadem re ſedulo uiolentiùs apud
ſe per epistolā conquerēti, ita reſcripſit:
Aetati tuæ mi Tiberi noli in hac re indul-
gere, & nimium indignanti quēquam eſ-
ſe, qui de me loquatur malè: ſatis eſt enim
ſi hoc habeamus, ne quis nobis male face-
re poſſit. ſed hæc in præſentiarū, quæ ad
rem nihil faciunt, prætermittamus. s. e.
Legi diuerſorum uirorū de hac Illuſtris-
ſimi Ducis pietate diſticha, tetrasticha,
atq; exaſticha. BRAS. Et pulcherrima
(ut arbitror) legiſti, ſed nulla fortè uidi-
ſti celebriora carmina, quàm illa, quæ in
Illustrissimi Ducis epigrammate ſcripta
ſunt. s. e. De ſeipſo igitur Illuſtriſſimus
Dux epigramma conſecit? BRAS. Au-
dias quo nam modo, & quā raptim illud
fecerit. Aderant in ueteri caſtro Illuſtris

Galeacius Gonzaga, & alij nonnulli, qui hanc Illustrissimi Ducis clemētiam carminibus toto ingenij nixu laudare conabātur, & unusquisq; ut sua ferebat Musa, Virgiliano stylo hæc efficere contentebat: Illustrissimus Dux forte fortuna ex insperato superuenit, hosq; interrogauit, Quid nam agerēt, quod cum illi aperuissent, ait, Nisi uideretur iactantia, & quod sordidissimū est, me ipsum uelle laudare, hoc modo canendum iudicarem.

Deest Epigramma.

Ex his, qui aderant, unus carmina hæc, illo distante, perscripsit, quæ à suauissimo ore ex tempore prodire. Omnes deniq; epigramma hoc summa cum admiratione legerunt, quod deinceps Illustrissimus Dux in multis discidit partes, & in terram iecit, tunc ego frustula collegi, si-

mulq; nō sine labore aptauī: & ita aptauī, ut rescribere potuerim: nam mihi conueniens uisum non fuit (et si contra ipsius Principis decreta sit) tam elegans, tamq; argutum epigramma deperire, præsertim cum à tam celebri uiro, ex tempore, & maxima cum facilitate prodierit. s. e. Non possum non uehementer admirari de Illustrissimo Principe, qui cū sit in tot regendis populis, in administrādo iurare, & reddēdo, tam occupatus, tam egregie constandi carminibus mentem adhibere possit. sed hæc missa faciamus, & in nostrum diuertamus pharmacopœlium. BRAS. Ego aliō sum profecturus. s. e. Oro te, atq; obsecro per DEVM immortalem, ut nunc omnia examinemus composita medicamenta, quæ in pilularum forma non præbentur: nam cras Venetias iturus sum. BRAS. SAVO. Et si fortē hora tardior uideatur,

quàm huic negotio conueniret, tamen, ut tibi morem geram, ad pharmacopolium properemus. SE. Non possum citatiori gressu incidere. BRAS. In hoc angulo sedeamus, ne nos alijs, & alij nobis impedimento sint: & erimus propè capsam librariam, è qua facile unumquemq; librū accipere poterimus. SE. Vt lubet: tu uerò in hoc hemicyclo sedeto. BRAS. Est seniorum sedes, mihi enim cui crassæ in sunt nates, satis erit supra scannum sedere: uerumtamen optarem, ne absq; ordine incederemus, te omnia in unum, ueluti cumulum, scripsisse composita medicamenta, quæ alui ducūt, tamen non sunt pilule, neque trochisci. SE. Id iam effeci: nam & Electuaria, & Pulueres, & Cōfectiones, quæ cathartica sunt, in hūc ordinem statui. BRAS. Non abrefecisti, nam nec oleum, nec impensam perdidisti, uerū ut id præsciatur, de quo tra-

staturi sumus: sciendū est, illa solū esse apud Galenum, ~~sed & Galenū~~, id est, purgantia medicamēta, quæ uel unum humorem attrahunt, uel duos, uel omnes sua qualitate peccantes: nam Galenus in plerora, id est, equali omnium humorū abundantia, uenæ sectione semper utitur: in cacochimia uerò, quæ est unius humoris, uel plurium abundantia, purgāte utitur medicamēto: quod uim habeat uel unum, uel plures humores attrahendi: ut exigit affectus. Nos uerò non latet, apud recentes multa esse alia medicamentorum genera, quæ humorem sibi proprium non educunt: ut purgantia faciunt: sed uel uērem leniunt, uel comprimunt, uel lubricū reddunt, uel abstergunt: at nos in præsentiarum de solis agemus catharticijs, nisi unū, uel alterū ex his receperimus: ne de ipsis seorsum agere simus coacti. Verumtamen ne hisce in præludijs tempus conteratur:

primum lege medicamentum à te in tua
 scheda descriptum. s. e. Primum est ele-
 ctuarium de dactylis. BRAS. Quis est
 huius electuarij autor? s. e. Mesue. BRAS.
 Iam noui, id est, quod diaphinicon uoca-
 tur. s. e. Imò nonnulli sunt medici, qui-
 bus si dicatur, electuariū de dactylis quid
 sit, nō intelligunt: si uerò dicatur, diaphi-
 nicon: statim intelligunt. BRAS. Fortè
 nomen, sed non rem ipsam: imò ne nomen
 quidem, cum potius dicere deberent, dia-
 phœnicō. sed hæc missa faciamus, & cō-
 positionē ipsam cōtēplemur: quā huc af-
 ferre ne pigeat. s. e. Hæc est quæ sequitur.
 R. Dactylorum cheiron infusorū in
 aceto tribus diebus, & tribus
 noctibus, partes centum.
 Penidiorum saphiri, partes l.
 Amygdalarū mūdatarū, partes xxx.
 Turbith, partes xxxv.
 Scamonij, partes xli.

Gingiberis,
 Piperis longi,
 Foliorū Rutæ
 siccorum,
 Cinnamomi,
 Maceros,
 Ligni Aloës,
 Anisforum,
 Daucorum,
 Fœniculorum,
 Galangæ.
 Singulorū partes
 ij. & semis.
 Misce, & fiat omnium cōtritio bona, &
 cōfice cū melle despumato: est. n. medica-
 na mirabilis: dosis eius est ab Aur. iij. usq;
 ad septē. hæc Mesue: q. ait esse cōpositio-
 nē filij Zezar, quæ cōfert cōpositis febrī-
 bus, & diutinis, & colica, & dolori uē-
 tris, & humoribus crudis, & frigoribus:
 et est solutiū facile, & cōueniēs. BRAS.
 Quis dicit esse facile solutiū? s. e. Mesue.
 BRAS. Ego in infinitis nausēā cōpouere.

expertus sum, & tormina facere: licet torminibus aduersari dicatur. SE. Cur nauseā mouet BRAS. Turbith prætermitto, atque scamoniū, arbitror & palmulas in aceto maceratas nauseam commouere: tuq; ex palmulis aceto maceratis bolum edito, nauseā inducere percipies: imò solus harum palmularum ita conditarum odor mihi nauseam commouet, fortè Mesue intelligit esse quoddam eductionē facile medicamentum. At hoc ad rem ipsam nihil, nos diaphœniconis compositionē contemlemur. SE. Vt lubet. Tamen id te non lateat, aliquos esse, qui simplicium quantitatem à Mesue quantitatem uariāt, & suis in pharmacopolijs compositionem ita preparatam seruāt. BRAS. Quo nam modo hi simplicium quantitatem uariant, ut nihil prætermittatur, quin à nobis contemplatū sit? SE. Ita compositio nem parant, ut sequitur.

R. Dactylorū infusorū in aceto tribus diebus, & tribus noctibus, drach. i.
 Penidiorum, dra. xxv.
 Amygdalarū mūdatarum, drach. xv.
 Turbith, dra. xviii.
 Scamoni, drach. xi.
 Gingiberis,
 Piperis longi,
 Foliorū Rutæ siccorum,
 Cinnamomi,
 Maceris,
 Ligni Aloës.
 Anisorum,
 Fœniculorum,
 Daucorum,
 Galangæ.

Singulorū dra.
 i. gra. xv.

Omnia optimè conterantur, & edificentur cum melle despumato quantum sufficit. BRAS. Reperitur & diuersitas in simplicium quantitate, in descriptione qua-

dam, in libello paruo, qui circūfertur po-
 sita, Dispensariū Nicolai in scripto. s. e.
 Que nam est eiusmodi cōpositio? BRAS.
 Hec, quæ sequitur.

R. Dactylorum cheiron infusorum in
 aceto tribus diebus, & tribus no-
 ctibus, unc. vi. drach. i. l.

Penidiorum sacchari. i. quæ sit facta
 ex Zuccaro dissoluto in aqua de-
 coctionis hordei, unc. i. l. drach. i.

Amygdalarū mundatarū, drach. x. v.

Turbith unc. i. l. s. Scamonij, dr. v. i.

Gingiberis,

Piperis longi,

Fol. Rutæ sicce.

Cinnamomi,

Maceris,

Ligni Aloës,

Anisorum,

Fœniculorum,

Daucorum,

Galangæ.

Singulorum drach.

l. gr. xv.

Fiat omnium trituration bona, & confa-
 ciatur cum melle despumato. Hæc sunt il-
 lius libelli uerba. s. e. Non multum dif-
 fert a præscripta compositione. BRAS.
 Tamen aliqua est differentia: quia supe-
 rius posita cōpositio ponit turbith drach.
 xv. i. l. hæc uero ponit uiginti: & in præ-
 senti cōpositione sex scamoniij drachmæ
 ponuntur, in præadducta uero undecim.
 s. e. Mirares est de scamoniij quantitate:
 nam Mesues contextus diuersissimi sunt:
 quippe nonnulli legunt: drach. x. i. alij.
 x. i. l. alij. x. x. i. l. alij. x. x. i. l. at quæ ego cō-
 textum sequi debeam, ignoro: præsertim
 cum hæc compositio a diuersis phar-
 macopolis cum diuersa scamoniij quan-
 titate seruetur. BRAS. Possunt ex hoc
 medici non modicè errare: sed ut iudi-
 care possim, debent esse drachmæ x. i.
 uel x. i. l. multosq; legimus antiquos Me-
 sues codices, qui habebant duodecim: res

petiturq; hæc ferè compositio in ea parte à Mesue, in qua agit de turbith, & duo decim scamoniꝝ drachmas pōnit: adde, si plures essent, quod turbith excederet, & ita plus bilis educeretur, quàm pituitæ: cū tamen huius compositionis intentio sit, pituitam primò educere, deinde bilem: quamuis apud Nicolaum Alexandrinū, medicū antiquissimum, diaphœnicon legatur, cuius vis est, bilem solam educere. s. e. Et quæ nam est huius Nicolai compositio? BRAS. Hæc, quæ sequitur: quam dicit pectus, stomachum, pulmonem, hepatis, & lienē optimè sine molestia purgare: & colorem bonū decoloratis reddere.

Carum dactylorum, drac. c.
 Diagridij, } Singulorū drach.
 Gimgiberis, } xxviii
 Ginnamomi, }
 Galange, } Singulorū drach.
 Spice, } xvii. scrup. i.

Gar

Garyophyllorum } Singulorū dra.
 Zeduarie, }
 Glycirrhize, }
 Moschi. } VIII.
 scrup. i.

Mellis, quod sufficit, detur in modū aulæ læ post prandium, & post cœnā. s. e. Nullum ingreditur catharticum medicamentum cōpositionē hanc præter scamoniū, quod bilē solū educit. BRAS. Iccirco dicebamus esse diaphœniconis genus, quod bilem solum educit, & diuersum à Mesue Diaphœnicone, quod in usu publico seruatur: tamen & illud Nicolai, ob palmulas, diaphœnicon uocatur. s. e. Quem humore educunt palmule? BRAS. Nullum prorsus, imo potius uim habent abstringentem: nam Galenus in VIII. De simplicium medi. facul. cum dixit palmā arbore ex omni sui parte esse adstrictorie facultatis, de eius fructu dicit: At fructus eius, & maxime dulcis, non paucam

F

obinet caliditatem: ceterum cum edendo sit, multo est usui, nō tantum foris impositus, ubi quid roborare, & desiccare, contrahere, stipare, densareq; consilium est, sed tanquam cibus sumptus cum alijs, & per se. s. e. Putabam ego uentrem potius emollire, quā stipare. BRAS. Galenum audiisti, qui oppositum dicit, quā opinaueras: nam stipat, & adstringit: imo & dum manditur, adstringentem naturam habere percipitur. s. e. Arbitrabar prius compositionem hanc ingredi, quando uentrem emolliret. BRAS. At illam ingreditur, quando adstringit, & catharticiis medicamentis superfluam uim remouet. s. e. Omnia igitur adstringentia uim auferunt medicamentis? BRAS. Omnia profecto, sed inter adstringentia aliqua sunt, quae simul roborant membra, & haec catharticiis miscentur: ut sunt gummi genera, &

picium, & dactylorum, & ipsa cotonea medicamentis miscentur, ut eorum uim reprimant: & ideo à Galeno in III. De simp. medi. facul. cap. x. v. dicitur: Sic autem non pauca purgantium medicamentorum cum carne mali cotonei exhibita, gustu quidem fallūt, at effectu solo quod ualeant, commōstrant. Dantur uerò quaedam cum palmulae carne, alia autem cum myrtis, alia cum mastiche chia, aut alio quopiam corū, quae cum grata sunt stomacho, tum adstringunt, quō scilicet gustum fallant, simulq; stomachum minus euerant. s. e. Galenus igitur putaret mistas esse huius compositioni palmulas, ut gustum fallerēt, & turbith, atq; scanonium non sentirentur. BRAS. Hec proculdubio causa est, cur misceantur: addeq; ut pulueres facilius cum re glutinosa miscerentur, ne deciderent, intestinisque inhaerent, ac uentriculo. s. e. Tamen non

uidentur stomacho gratae palmulae.
BRAS. Imo sunt gratae, nisi essent mistae
aceto, & in eodem maceratae: nam tunc,
cum gustantur, nauseam inducere uiden-
tur: tamē cum uentericulum ingrediuntur,
illum potius roborant: imo à Galeno di-
citur in VIII. De simpli. medicament. fa-
cult. misceri facultatibus hepaticis, & sto-
machicis, seu intro sumantur seu foris ad-
moueantur. & Dioscorides ait succurre-
re stomacho laborantibus, stomacho igitur
conferunt palmulae, & adstringunt:
imo adde, ideo conferre, quia adstringunt,
& calefaciunt. SE. Quomodo calefa-
ciunt, si adstringunt? praesertim cum à
Galeno in II. de alimentorum facultati-
bus dicatur: Clarum autem est, dulces ca-
lidiores, adstringentes frigidiores: succo
praeditas esse. BRAS. Palmulae omnes
simpliciter calidae sunt, & quae adstrin-
gunt, calidam etiam habent partem, nam

& dulces sunt, Galeno in praecitato li-
bro dicitur: Nulla ergo ex illis est, quae non
dulce quoddam, & adstringens respiciat:
omnes ergo & dulces sunt, & adstringen-
tes. At Galenus coparationem fecit dul-
cium palmularum, & non habentium ad-
strictionem, cum adstringentibus: & dul-
ces inquit esse calidiores, scilicet adstrin-
gentibus: & adstringentes esse frigidio-
res dulcibus. unde & in VIII. De simp.
medi. facult. scriptum reliquit (de palmae
fructu uerba faciens) At fructus eius, &
maximè dulcis, non paucā obtinet calidi-
tatem. SE. Quomodo Galenus dulcem
contra adstringentem distinxit, cum in li-
bro à te citato, faciat totam arborem, &
germen, & cerebrum, & palmulam ad-
stringentis facultatis? BRAS. Adstrin-
gunt prorsus omnes palmulae, sed dulcio-
res minus: & ob hoc adstringere non di-
cuntur: quae uerò magis adstringunt, sunt

minus dulces. s. e. Ex quo igitur palmularum genere in hac compositione accipiendum est? uideretur ex austeris, quia maiorem habent adstrictionem, & effrenitanti medicamento magis obuiare possunt. BRAS. Cur non ex dulcioribus, si gustum (ut Galenus ait) fallere uelimus? Dicimus ergo adstringentes potius accipiedas, esse quia ad id, ob quod medicamentum miscentur, duo requiruntur, & quod sit stomacho gratum, & quod adstringat. palmulæ ratione, qua dulces sunt, stomacho gratæ, & gustum fallunt, ratione etiam, qua adstringunt stomacho conueniunt, quoniam (ut Galenus inquit in 11. De Alimen. facul.) Dulcis succus alendo est: austerus uero stomacho conuenit, addeq; uim fortium medicamentorum reprimere: itaq; austere recipiendæ sunt in hoc medicamento palmulæ, quæ si abessent, illorum loco dulces accipere oporteret. Gale

nus in 11. De Alimen. facultes uidetur palmularum differetias enumerare: nam aliquas ait esse siccas, & adstringentes, ut Aegyptiæ sunt, alias molles, humidæ, & dulces, quales sunt Cariotæ uocatæ, quæ in Hierichôte, quod Syriæ Palestine opidum est, nascuntur: inter has duas species, reliquas ponit medias: ex unoquoq; genere fieri potest diaphœnicon: tamē si ex adstringentiori genere fiat, nō est tam efficax medicamentum: quoniam ex hac adstrictione uim remittit, estq; magis gratum stomacho: quanquam genus hoc medicamenti stomacho gratum nunquam uiderimus, rarissimiq; sunt, quibus nauscam non commoueat, & præcipua causa est, infusio palmularum in aceto: à Galenoq; in 11. De Alimen. facul. dicitur, morsionis quoq; sensum, os uentriculi, quod & stomachum uocant, inducunt. s. e. Cur in acetum infundunt palmulæ? BRAS. Nullus est,

qui causam referat. quandoq; arbitratus sum id fieri, ne medicamentum putresceret: sed hoc effici non potest, quia mel compositionem ingreditur, & zucarum in penidijs, & multi pulueres, quæ omnia præseruare possunt, ne medicamenta putrescant, & impedire, ne palmule corrumpantur: imo absq; infusione in acetum dia-phoeniconem fieri iussimus, & egregiè soluit, diuq; perdurat, fortè quia calidæ sunt palmule, aceto macerantur, ut earum remittatur caliditas. Galenus & enim in primo De simp. med. facult. cap. xxviii, inquit: acetum ingredi medicamenta, quia frigidum: antiqui uerò dicebant, quia calidum, uel ut magis adstringat, aceto imbibuntur, uel ut uim turbidam magis offuscent, ac deprimant, uel aceto maceratur, ut id ab ipsis remoueat, quod Galenus palmulas habere dicit in i. De Aliment. facult. nempè dicit, capitis dolorem face-

re, iecur obstruere, ac lienem: at aceto macerata, ad caput minimè effumant: iccirco capitis dolorem non faciunt, neq; aceto imbibitæ, iecur, uel lienem obstruere possunt: uel ideo aceto macerantur, ut attenuent, ac incidant pituitosam materiam, quam medicamentum attrahere debent: uel cum huiusmodi medicamenti officium sit à remotioribus corporis partibus attrahere, aceto miscentur, ut penetrare faciat: id enim esse acetii officium: ut in primo De simp. medic. facult. edocemur cap. xxxv. s. e. Vnde asportantur palmule? BRAS. Ex Aegypto Venetias: nam apud Damascum infinitæ propemodum uiuent palmule. s. e. Ergo adstringentes erunt, quia à Galeno dicitur in i. De Aliment. facult. Aegyptiacas esse secas, & adstringentes. BRAS. Adsunt quidem in Aegypto adstringentes, sed neq; desunt dulces: tamen & in Italia ha-

benet palmule Romæ, & Neapoli: sed nō habetur tanta quantitas, quæ Italia, neq; minime parti satisfacere possit, non mature mirum in modum adstringunt. s. e. Palmule ergo in hac compositione non ponuntur, ut educant? BRAS. Minime omnium. s. e. Cur ergo uocatur compositio de palmulis, & denominatio à palmulis fit, cum in compositis medicamentis ab eo denominationem fieri consuetum sit, quod actionem facere dicitur? BRAS. In hac compositione denominatio ab eo, quod copiosius ingreditur, deducta est: nempe à palmulis, & non ab eo, quod educunt: quauis nonnulli uocant & hoc medicamentum diaturbith, tamen nō est illud diaturbith, de quo acturi sumus. A dactylorum igitur molle huic compositioni nomen inditum est, & non ab eo, quod est basis, & intentio medicamenti, s. e. Quæ nam

est huius medicamenti intentio, & quis nā scopus? BRAS. Pituitam primò educere, & copiose, secundo bilem, & remissius: iccirco basis erit turbith, cuius officium est, pituitam educere, quam euacuare medici intendunt hoc medicamento. s. e. Cur tandiu aceto macerantur palmule? BRAS. Quia corpus habent densum, & crassum, ut penitus imbibantur, & uniuersim madescant, tamen in secundo die uidimus esse aceto imbibitas, & tertio die uehementius macerate sunt. s. e. quid significat id uocabulū, CHEIRON? BRAS. Multa à diuersis dicuntur rebus, quæ cum nullius sint momenti, prætermittimus, ut quod sit Regio, quæ uocetur Cheiron: & dicamus, palmulas ab autoribus probari, quæ ruffæ sunt, rubræq;: quoniā & eo colore maturitatem præ se ferunt; τρυφῶν uero ruffum significat. Et ideo legendum est palmularū cūr-

rharum, id est ruffarum, lutearumue, hoc est, probè maturarum: quanuis nonnulli probent immaturas: quæ & si magis adstringant, compositioni non conueniunt, quoniam nõ indigemus tanta adstrictione, sed illa satis est, quæ in maturis reperitur. Ita uerò intelligi oportere, testis est Serapio cap. LXXIX. qui ait, Cheiron esse speciem dactylorum, citrinum colorem habentium, & rubrum. S E. Id igitur nomen colorem significat? B R A S. Id prorsus significat, & hic color ille est, qui palmularum perfectione præ se fert, S E. Cur tantam palmularum copiam recepit Mesue? B R A S. Vt catharticonum uis remitteretur: nam in hanc compositionem præter cathartica, & mel, ingrediuntur partes ducentæquinq; aliarum rerum: cathartica uerò, sunt partes quadraginta septem, quæ si melle confici debeant, & simul misceantur cathartica

cæteris, non poterit minus sumi mellis, quam partes trecentæ. S E. Sunt aliqui in Italia pharmacopola, qui tres mellis libras ponunt, alij quatuor. B R A S. Illos probō, qui tres libras accipiunt, quoniam per partes drachmas intelligunt: sed tutius est trecentas mellis partes accipere, quocumque pars intelligatur: uel sint drachmæ, uel uncie, uel libræ: & ideo mel cum his, quæ corrigunt, & palmulis, erunt quingentæquinq; partes: si uerò addamus turbiti trigintæquinq; partes, & duodecim scammoni, erunt quingentæ quinquagintaduæ partes: si quot uicibus trigintæquinq; ingrediuntur, hunc numerum contemplemur, turbiti quantitatem habebimus, quæ ex tota compositione unamquamque ingrediatur partem: intelligimus uerò per partes drachmas, tunc dicimus in singulam compositionis drachma ingredi decimanquantam partem unius drachmæ tur-

bith, & dimidiam unius partis, & dimidium dimidij, & modicum quid ultra, ut in quacunque huius compositionis drachma turbith grana circiter quatuor ingrediuntur: ideo ab auris tribus usque ad septem, Mesue prebet: sunt uero tres auri, quatuor drachmæ, & semis, ut ferè scrupulus turbith duobus granis minus hanc compositionis portionem ingrediatur. s. e. Ob hanc fortè causam à Mesue dictum est, esse medicinam securitatis, quia pauca catharticonum quantitas multe molli eorum, quæ cathartica corrigunt, mista est. BRAS. Quicquid à Mesue dicatur, quod experientia ostendit, id semper, & apertè fatebor: tamen non uideo tantam securitatem, sed miram inducit tormina fumentibus, & nauaseis. s. e. Fortè est, quia illi pharmacopola, ut ab autore monentur, mel non expumant. BRAS. Mel non expumatum

tormina prorsus inferre solet: at illi essent improbi pharmacopola, qui mel haud expumarent. s. e. Imo nonnulli sunt, qui accipiunt secundarium mel, & aliqui mellacium? BRAS. Hineque fures, neque carnifices appellandi sunt, sed grascatores, quos statim suspendere opus esset, & nulli etiam supplici parcendum: fortè hoc est, quod quorundam pharmacopolorum diaphœnicon dolores parit intensos, & quorundam minime intensos. s. e. Si mellis loco zucarum recipiatur, nonne facilius euaderet medicamentum? BRAS. Ex zuccaro fieri uisi tormina, & ipsam facit, sed non tam uehementia, ut cum ex melle confectum est. s. e. At zucarum non ita educit, sicut mel. BRAS. Paulominus. s. e. Quid intelligis per penidia saphiræ? BRAS. Id quod & omnes alij intelligunt, scilicet penidia ipsa ex infusio-

ne Zuccari in aqua hordei confecta. s. e.
 Alij intelligūt penidia ex exquisito Zuccaro confecta, & non quidē in aqua hordei, sed & in alia qualibet aqua. BRAS.
 Hoc ad rē nihil facit, uel sit in aqua hordei infusum zuccarum, uel in alia aqua: nam quod ad cōpositionem attinet, & est penidiarum lentor, quouis cathartico-
 rum refrangitur, & ne effrenitent, ueluti à manu retinentur: nonnullosq; Mesues codices uidimus, qui simpliciter scriptū habent, penidiarum, & nulla adest deter-
 minatio: neq; omnes Mesues codices legunt saphiri, sed aliqui habent: saphiri, alij qui saphiri, tu simpliciter penidia intelli-
 to quomodocunq; confecta, modò sint ex exquisito zuccaro. s. e. Dic (nisi mole-
 stum sit) quomodo dissolues penidia, quoniam si totam compositionem ingre-
 dianter, haud dissoluentur, si in puluerem redigere tenta ueris, frustra laborabis, nē-
 pē ad

pē ad hoc inepta sunt: si ex melle dissolui inbeas, intentum minimē assequeris: nam simul non iungentur. BRAS. Ego in primis iabeo, ut parum per attenuentur, deinde aqua aliqua dissoluantur, ut aqua hordei, uel aqua hyssopi: cum erunt dissoluti, quod facile efficietur, toti compositioni misceatur: nam ita planē in unum corpus cum tota compositione coalescēt. s. e. Cum mundae amygdalae compositio-
 nē hanc ingrediantur, quo ingenio munda-
 dari debent, & quae nam amygdalae sumenda sunt, dulces, an amarae? BRAS.
 Nescio an me derideas, cum modū emun-
 dandi amygdalas petis. s. e. Non derideo prorsus, neq; talis es, ut derisione sis dignus: at quia multis modis à corticibus liberari possunt amygdalae, illas in primis torrefaciendo, deinde cultro extrema pellicula liberando, uel cultro abradendo, etiam si torrefactae non sint: uel illas in

aqua ebulliendo, & postea à corticibus liberando: ignoro an aliquis modus compositioni sit aptior. BRAS. Probè dicis: sed cõmunis modus is est, qui probatur, in aqua amygdalas ebulliendo, postea illas pollice, ac indice constringendo: tunc enim extra corticem prosiliunt. An uerò amaræ accipiendæ sint, an dulces: & si multi amaræ sumendas esse censuerint, quia magis medicatæ sunt, quàm dulces, tamen nos econtrario, dulces accipiendas iudicamus: quia amygdalæ compositionem hanc ingrediuntur, ut illam gustui aptiorem reddant, & emolliant, & sua etiam pinguedine catharticoꝝ uenositati obstant: addeq; cùm simpliciter apud autores sit amygdalarum mētio, de dulcibus semper intelligere oportere: & Mesue ipse non paucis in locis, cùm de amygdalis amaris uerba facturus est, nūquam simpliciter dicit amygdalas, sed

semper cum hac adiectione, amaras: Serapio præterea suo in Antidotario, Diaphoeniconis compositionē referens, dulces amygdalas numerat: idē facit Auicēna in uno ex suis diaphoeniconibus, quinto canone. SE. Sunt ne horum autorum compositiones eadem cum illa Mesue? BRAS. Neque eadem, neq; similes: solo conueniunt nomine, & quia omnes recipiunt palmulas aceto maceratas: imò Serapio ait acetum uini fortis: & Mesue, acetum uini esse oportere: nā posset accipi alicuius fructus, qui acetosus esset succus, uel aqua acetosa, nisi expressissent acetū ex uino esse oportere. Ad rem igitur, sint amygdalæ dulces excorticate, & ex his sint, quas Ambrosianas uocat, quæ ex Apulia ad nos ferūtur, nam omnibus præstant, & pingue habent, quo cathartici uenositati obstant: & ad caput effumantes, uim cathartici secum ducunt.

nempè illos nunquā probauerim, qui dicunt ob palmulas, & penidia prohiberi, ne uis purgatoria ad caput, & ad omnes partes accedat: imò palmule caput feriunt, & amygdale, & turbith uim, ac scāmonij illuc ferunt: quia ex his uis ipsa non aufertur cathartica: sed ab ipsis solum remouetur, quod effrenitare nō possint, neq; membris obsint. s. e. Quod genus turbith sumendum iubet: an illud album, quod in praesentiarum ex monte Gargano, id est, Sancti Angeli, Ferraria aduehitur? BRAS. Cum haec sit Mesues compositio, turbith genus accipiendum est, quod illas habeat notas, quae à Mesue referuntur: scilicet esse album, nactum, arundinosum, & gummosum: & eius cortex sit cineritius, & planus, & siccus, & facile frangibilis. s. e. Quid est apud antiquos turbith? BRAS. Illa in mente recole, quae in simplicium examine de tur-

bith à nobis scripta sunt, ne de eadem re bis loqui cogamur. s. e. Ita faciam. Sed quantam scammonij quantitatem iubes tu apponi, cū aliqui undecim partes, aliqui xii, aliqui xxii, aliqui xxxii accipiunt? BRAS. Semper illius sui sententiae, ut duodecim tantū drachmae apponeretur, ne medicamentū aequè uel fortè uehementius bilem duceret, quàm pituitam: cū medicamenti intentio sit, pituitam educēdi & crassam, & crudam: si uerò adesset tanta scammonij copia, bilem aequè saltem educeret: quia scammonium est magis actiuū, & facilius in actum ducitur, quàm turbith: bilisq; ipsa facilius educitur, quàm pituita: propterea duodecim scammonij drachmas nunquā excederem: tamē multi pharmacopole & Ferrariae, & alibi, potissimūq; in Hetruria, et Gallia xxxii, scammonij in compositione imponūt partes, aliqui xxxiiii, maxima uerò Mesues

contextuum pars legit, duodecim drachmas: & quia undecim accipiunt partes (ut arbitror) totius compositionis, dimidium faciunt: & ex illis sunt, qui in tota compositione xxi. partes recipiunt. at tu mihi dicito: accipis ne purum in compositione scammonium? s. e. Non quidem purum, sed diagridium uocatum. i. scammonium in cotoneo malo percoctū. BRAS. Ob quid hoc accipis, cum autor simpliciter scammonium dicat? s. e. Ita consuetum est, & uidetur Mesues regula semper scammonij loco diagridium esse accipiendum, quod est præparatum scammonium. BRAS. In hac compositione nulla indiget præparatione, quia & palmule ipsæ, & amygdale, & aromatici pulueres scammonium præparant: ideo scammoniam simpliciter accipiendum est: quia in ipsa compositione præparatur: notatoq; quando medicamentum edu-

cens pituitam compositionem aliquā ingrediatur in qua omnia superet cathartica, si catharticum bilem educēs in minori sit copia, catharticum educens bilem illud adiuuare, quod pituitam educit: reliqua, quæ compositionem ingrediuntur, & cathartica nō sunt, ad corrigenda medicamenta, & roborandum uentriculum apponuntur, ut sunt calida semina, & aromata: nam ut Hippoc. ait in secundo de ratione uictus, in morbis acutis: cathartics sunt miscenda odorata calida, quæ præter id, quod uenenosam uim adiungunt medicamento etiā os uentriculi roborant, nec sinunt, ut à cathartico offendatur. s. e. Ambiguitas quædā hīc cōtingere posset: an palmule sint pōderandæ, antequā sint in acetū infusæ: an postea: quā fuerint infusæ, & aceto madefactæ? BRAS. Nos semp̄ intelleximus accipiendās esse palmulas aceto nō madefactas ad præ-

tes centum, & postea aceto madescant.
 SE. Tamen autor dicit: Recipe palmula-
 rum in aceto infusarum partes centum.
 BRAS. Et si autor ita dicere uideatur, ta-
 men intelligendus est, accipiedas esse ce-
 tum palmularum partes, & in acetū in-
 fundendas: uel quæ iam sint infusæ, sed
 prius fuerint libra mensurate: nam si si-
 mul cū aceto ponderarentur, maior ad-
 set aceti copia, quàm palmularum: præ-
 sertim cū per tres dies, & totidem no-
 ctes fuerint infusæ: adde & Serapionem,
 & Auicennam, postquam palmulus pon-
 derarunt, in infusionem posuisse. SE. In-
 tuam sententiam manibus, pedibusq; pro-
 cumbo: tamen alias infusas palmulas ad
 partes centum accipiebam, magno tamen
 errore: at deinceps non errabo. BRAS. Si
 ita feceris, non errabis. SE. Quæ nam
 est huius electarij, uel (ut cōmuni loquar
 more) electuarij quantitas exhibendæ?

BRAS. Mesue dicit à tribus auris usq;
 ad septem: aurus uerò drachmam unam
 et semis capit: ideo ipse præbet à qua-
 tuor drachmis & semis usq; ad decem
 drachmas & semis: tamen ego nunquam
 excessi quantitatem octo drachmarū, fre-
 quentissimè uerò exhibui sex drachmas
 cum infusione sene, & mirificè eduxit.
 SE. Quibus conuenit affectibus hoc me-
 dicamentum? BRAS. A Mesue iam di-
 ctum est, ualere ad febres complexas, &
 diuturnas, & ad dolorem uentriculi, &
 coli intestini, & ad frigidas harum par-
 tium intemperies, & clementer purgare,
 & tūc humorem crudū, crassum, & bi-
 lem. SE. Ergo ubicunq; pituitæ, & bilis
 purgatione indiguerimus, hoc medica-
 mento uti potuerimus? BRAS. Non so-
 lum pro purganda pituita conuenit, sed
 & pro quocunq; purgando pituitæ ge-
 nere: tamen ad bilem purgandam simpli-

citer nō ualet, sed præcipuè datur ob sit-
perabundantem pituitam: cum qua si bi-
lis portio adfuerit, & ipsa una expur-
gatur, tamen ad solam purgandam bilem
nunquam præberetur, neque etiam præ-
beri conueniret, si bilis afflueret, & pi-
tuita esset in minori copia. s. e. Ergo tūc
solum præbendum est, cum pituita prin-
cipaliter purgatione indiget? BRAS. Ita
esse constat, ad frigidas præterea confert
podagras, & ad frigidos thoracis, ac ca-
pitis affectus. s. e. Hæc de diaphœnico-
ne sint satis: optarem ut post ipsum dia-
catholiconem contemplaremur. BRAS.
Ut lubet. s. e. Ita etiam in meo indice se-
cundum locum occupat.

Diacatholicon.

BRAS. Cuius autoris est eiusmodi com-
positio? s. e. Nicolai Præpositi, apud

ipsum inuenitur, & nō apud aliū quem-
piam, nisi acceperit à Nicolao. BRAS.
Modum referto, quo compositionem
ipsam parare soleas. s. e. Hic est, qui se-
quitur.

ss. Senæ bene mundatæ,	} Singul. unc.
Cassie fistule mundæ,	
Tamarindorum,	} viii.
Rhabarbari electi,	
Violarum,	} Singul. unc.
Polypodij,	
Anisorum,	} iiii.
Quatuor seminum frigidorum muni-	
datorum unc. l.	

Hæc sunt, quæ compositionem ingrediū-
tur. Ab autore autē ita fieri iubetur. Iterū
inquit: Accipe librā unā Polipodij quer-
cini, & modicū tere, & in aqua diutissi-
mè decoque, & ex colatura syrupū faci-
to cū libris octo Zuccari, in quadā uerò

colature parte castiā, & tamarindos distemperato, & in fine decoctionis syru-
pi imposito: deinde electuarium confici-
cito, ceteros addendo pulueres. BRAS.
Hæc est ad uerbum Nicolai descriptio,
& illa à pharmacopolis confici debet.
SE. Ad sunt ergo & aliæ descriptiones?
BRAS. Ad sunt, & nō pauca, variq; sunt
pharmacopole, qui eandem penitus cō-
positionem parent. SE. Cur hoc nomi-
ne insignita est diacatholicon? BRAS.
Quoniā uniuerso corpori cōuenit, et oēs
educit humores: nempe ob senam, & po-
lypodium, atra bilis, & ichores educun-
tur: ob castiā, & tamarindos bilis fla-
ua: ob reubarbarum bilis crassa, quæ pi-
tuitam mistam habet. autor illam simpli-
citer catholicon nominauit. i. uniuersale
medicamentū. SE. Est ne uehemens me-
dicamentum? BRAS. Imō lenissimū: ego
libetè ipsum meis agris propino, & in

ter lenientia connumero, misceoq; uehe-
mentioribus plerunque medicamentis, ut
eo magis blandi euadant. SE. Quem hu-
morem præcipuè educit? BRAS. Atram
bilem primò, secundò bilem flauam, &
denique pituitam. huius medicamēti usus
tutissimus est: idem de diaphœnicone nō
dixi. SE. In qua sumitur copia? BRAS.
Autor dicit à semiuncia præberi usque
ad integram unciam, at nos in aliquibus
exhibuimus usq; ad duodecim drachmas:
estq; benedictum medicamentum, quod
tam in febre correptis, quàm à febre libe-
ris, conuenit. à Nicolao notatur in acutis
febris præberi, & in peracutis: quo-
niā uentrem mollit, digerit, ac roborat.
lienis affectibus, ac iccoris conuenit, ob
suam facilitatem: eo libenter utor: idq; de
eo dici potest, quod de agarico ab anti-
quis dictum est: esse medicinam familie,
quoniā uniuerso conuenit corpori, &

omnes educit cum facilitate humores. s. e.
 Quid intelligendum est per Senam probè mundatam? BRAS. Cùm apud auto=
 res simpliciter Sena nominatur, folliculi
 simul, & folia intelligenda sunt, quæ tunc
 erunt probè mundata, cùm ab eis erunt
 ablata festuca, & foliorum, ac folliculo=
 rum pediculi: solaq; erunt folia, ac folliculi
 derelicti: & per casiam fistulam munda=
 tam intelligito quicquid boni continetur
 in siliqua, præter semina, & parietes in=
 termedios, hoc est illud, quod alijs flos
 casie nūcupatur, s. e. Sunt ne alijs ex an=
 tiq;ioribus ante Nicolaum, qui hanc cō=
 positionē tradiderint? BRAS. Nicolaus
 alter Alexandrinus, medicus uetustissi=
 mus, in suo de compositione medicamen=
 torum, secundum locos, libro, cap. 442, si=
 milem ferè compositionem refert. s. e.
 Fortè Nicolaus Præpositus ab hoc Ale=
 xandrino accepit, BRAS. Proculdubio:

quia Nicolai Præpositi tempore huius
 Alexandrini codex extabat. s. e. Ni tibi
 graue sit, huius Alexandrini compositio=
 nem enarrato. BRAS. Graue nō est, neq;
 laborem subterfugio: en compositio.

¶ Sena mundata,

Cassia,

Tamarindorum,

Rhabarbari,

Polypodij,

Anisforum,

Glycirrhizæ,

Seminū communū,

Candi,

Penidij,

Syrei, quod sufficit: in quos ponatur:

Polypodij,

Foeniculi,

In libris tribus aquæ, & syrupizentur cū
 scrupulis duobus sacchari. s. e. Quid

} Singu.unc.
 III.

} Singu.unc.
 I.

unc. VIII.

unc. III.

facient scrupuli duo sacchari in hac cō=positione? BRAS. Arbitror mendosum esse codicem, nec esse legendum scrupulos: imò neq; uncias, ut nonnulli emendant, sed potius libras, ut duæ sint zuccari libræ, quæ si accipiantur, magis conueniunt, quàm accipere octo libras zuccari, ut facit Nicolaus Præpositus: quoniā nimium uidetur. at hunc Nicolaum Præpositum ab Alexandrino accepisse, huius capituli initium planè ostendit: nā Præpositus suam compositionem inscribit Catholicon, sicuti & Alexandrinus inscripsit Catholicon: & sicuti Præpositus dicit: Valet hepaticis, spleneticis, datur in acutis, & peracutis, quia mollicat, digerit, & confortat, si modò reseramus, quæ dicit Alexandrinus, statim deprehendere licebit, Præpositum ab Alexandrino accepisse, ita uerò dicit, opitulatur hepaticis, & spleneticis, datur in

acu

acutis, & peracutis, quia mollicat, digerit, confortat. SE. Profectò hæc uerba eadem sunt, cū illa Præpositi, nec dubito ab Alexandrino accepisse: sed miror, cur in medicamentorū quantitate differat: nā cassiæ, & senæ rhabarbarū æquat. BRAS. Ne admiratione afficiaris: quoniam multa alia sunt in quibus differunt, sed ignoratur in quibus codicibus adsit error. propterea cum ego millies Præpositi cōpositionem expertus sim, quam tu superius adduxisti, semper illā sequar: tamen & hac Alexandrini cōpositione nonnunquam utar, & experiar, an ita mitis sit, ut illa Præpositi, & humores illos tam facile educat: adest in Alexandrini cōpositione syreum, quod in illa Præpositi abest: dic uerò quid intelligis per, id quod dixisti, penidiorum candi? SE. Penidia intelligo ex zuccaro cando confecta. BRAS. At nos duo intelligimus, & penidia per

H

se, & zucarum candum per se, sicuti in Alexandrini compositione constat: accipiendum uero zucarum candum rosatum, uel quodcumque habeatur. s. e. Miror, cur hic penidia ponantur, cum nullum adsit in hac compositione catharticum, quod remotione indigeat. BRAS. Ponuntur etiam, ut dulcoretur compositio, & thoraci conueniat. s. e. Cum de pulueribus, quae compositiones ingrediuntur disputatio sit, an crasso modo contereri debeant, an in tenuissimum puluerem leuigari, quid hac in re sentis tu? BRAS. Id sentio, quod omnes fatentur: catharticonum pulueres non esse tenuissimè leuigandos: tamen ut diu in uentriculo commorentur, tum ne eorum uis facile euanescat, tum ne intrinsecis membris inhaereant, & illis obsint: tamen & si diligentissimè leuigarentur, cum tot in rebus miscantur, necessarium non esset, ut

brevi à uentriculo descenderent, neque intrinsecis membris inhaerent, & eorum uis seruabitur: imo solum adest in hac compositione rhabarbarum, quod in puluerem reduci debet: rhabarbarum uero est tenuissimè puluerizandum: rerum uero non catharticonum pulueres subtilissimè teri debent, & leuigari. s. e. Intelligis ne per quatuor semina frigida, illa, quae passim ita uocantur? BRAS. Illa inquam intelligo, sed in hac compositione ne sunt accipienda maiora: quae sunt cucumeris semina, cucurbitae, peponis, & citruli. s. e. Cur minora accipienda non sunt, quae sunt endiuiae semina, lactucae, portulacae, & scariole? BRAS. Quia ab autore dicitur semina frigida mundata: at minora semina non mundantur, sed in puluerem rediguntur: maiora uero mundantur tu autem dicito, quo ordine compositio à hac in electuarij formam ducis? s. e. Rea-

bus preparatis, quæ compositionem ingrediuntur accipio, iterum polypodij lib. 1. & crassiusculè tero, & in aqua diutissimè coquo. BRAS. Quantum temporis in hac diutissima coctione consumis? & quantam aquæ quantitatem pro polypodio ebulliendo accipis? S E. Rem sine pondere, ut mihi uidetur ago: nam polypodiū in ollam pono, deinde tantum aquæ superingero, quantum superet polypodiū, & ad dimidium ebullire facio, non autem ad tertias, hoc quàm est diutissimè coqueretur. BRAS. Pharmacopole omnes in huius aquæ quantitate sunt tam diuersi, ut nullus sit modus: iccirco sex aquæ libras accipio, in quibus polypodium crassiusculè contritum, & compressum, ad dimidias ebulliat, postea percolato, & sex huius decoctionis uncias seruato, in decoctionis reliquo octo zuccari libras (ut autorem sequamur) dissoluito, postea

ebullire facito, quousque ad syrapi consistentiam peruentum sit: interim cassiam, & tamarindos in sex reseruatīs decoctionis uncias, uel pluribus dissoluito, & cum zuccaro ad syrapi formam iam redactō commisceto: in fine autem decoctionis zuccari, quando ad syrapi formam peruenire, debebat, pulueres commiscendi erant: itaque omnibus simul mistis, electuarium effectum est, quo ad usus uti poterimus. S E. Deinceps ita facia, & ut arbitror, non errabo. BRAS. De hoc tam satis medicamento: alia referas, quæ Ferrarie in usu sunt cathartica. S E. Id statim efficiam, si quid de Nicolai Alexandrini compositione sentias, prius enarrabis: BRAS. Illam probo. S E. At quomodo confici potest, & debet, cum ait syrei, quod sufficit, in quo ponatur uncia octo polypodij, fœniculi uncia tres in libris tribus aquæ, & syrupizentur cum scrup.

pulis duobus sacchari: polypodium, & fœniculos in syreum ponit, quod sufficit, postea inquit, hæc esse ponenda in tribus aque libris, neq; exprimit, an ebullire debeant, an minime. BRAS. Res sano modo intelligenda est, octo ille polypodij uncie, & tres fœniculi sunt in syreo, id est sapa infundende, quantum satis est pro infusione, & sapa supernatet, postea addende sunt tres aque libræ, & ad dimidias ebulliendum, postea percolandū, & huic liquori due zuccari libræ misceantur, & ebulliant ad syrupi cōsistentiam: nam error est dicere, cū duabus drachmis zuccari. Alexandrini codicem emendato, & drachmarū loco, libras legito: & prædictæ decoctionis portionem reseruato, pro castia dissoluēda, & tamarindis, quæ dissoluta, syrupo addantur: cui in decoctionis sine sint additi pulueres: & ita cōfectum erit medicamentū. s. e. Iam meus

quieuit animus, nunc refero schedam, ut quid sequatur referre possim. Sequitur Elefscoph.

Elefscoph.

BRAS. Autor is, qui Auicennam interpretatus est, ubi adest Elefscoph, uertit Episcopi: nescimus an in idiomate Arabico Elefscoph, episcopū significet: tamē alia sunt etiam compositiones, quæ sub Episcopi nomine circūferūtur: nos uerò de hac sola loquamur, quæ in usu est, & potissimū in rotulis cōformata: nā rarius est in electuarij forma eius usus. s. e. Tamen ego illū in electuarij forma confeci semper, & seruauit. at quis est huius compositionis autor? BRAS. Apud Mesuen reperitur, qui illam ita refert, ac si sub illo nomine sit nota compositio: at tu compositionem illam asserto, quam in

pharmacopolis paratam seruas. s. e. Hæc
est quæ sequitur.

R. Scammonij,	} Singulorū drac.	
Turbith,		vi.
Garyophyllorū,		
Cinnamomi,		
Gingiberis,	} Singulorū drac.	
Embllicorum,		ii. s.
Nucis muscata,		
Polypodij,		
Zuccari albi,		unc. vi.

Confice cum melle despumato.

BRAS. Hoc est Elefscoph, quod per totā
paratur Italiam, quod nonnulli ausi sunt
absq; melle parare, cum sex illis zuccari
uncijs: at non probè successit: nam fuisse
opus, si ex zuccaro solo absq; melle con-
fici debuisset, zuccarum ad minus esse li-
bram unam, & uncie nouē, sed cū despu-
mato melle tres mellis uncias pro singula
puluerizatarum rerum uncia ponendo

salis erit, siq; proba electuarij forma.
s. e. Ergo uigintiocto mellis uncie acci-
pi debent? BRAS. Tot uncie accipi nō
debent, quia zuccari pondus mel augere
non est opus, sed dempto zuccaro, quot
erūt puluerum uncie, tot tres uncie mel-
lis accipiendæ erunt, ut probè electuariū
conficiatur. s. e. Quando in rotulas illud
paro (ut frequentius fit) pro singula pul-
uerum drachma unciam probi zuccari
addo, & in rotulas redigo, sed quantā tu
ex rotulis copiam præbes? BRAS. Me-
sue ab auris duobus ad tres, id est à tribus
drachmis ad quatuor usq; & semis exhi-
bet: at hæc est quātitas, quam ego præbeo
puellulis, neq; unquam illis præbeo mino-
rem quantitatem drachmis quatuor: nos
uero cōmuniter præbemus sex drachmas,
in strictiorem aluum habentibus octo, in
rusticis, Hebræis, & religiosis decem, nā
a medico nihil * effectuare est, nisi He-

braei, rustici, & religiosi optime excreuerint: nunquam uero hanc quantitatem excessimus, neq; ut excederetur suaderemus. **S. E.** Nonnulli has rotulas, uel placentas reprobant, quoniam aliquando nihil, aliquando nimis purgant, quia scilicet aliquando uruntur, uel species non probe inuicem miscentur. **BRAS.** Hoc absurdum est, quia pulueres uri non possunt: nam zuccarum fere frigidum est, cum species illi miscentur, & si species probe mixtae non sint, hic est pharmacopolarum error, qui si haud errabunt, semper eodem modo educet, modo simplicia, quae compositionem ingrediuntur, bona sint: imo hoc idem de puluerum mistura in omni alio potest contingere medicamento, nisi pharmacopola diligenter miscuerit, sed quam mellis quantitatem recipit tuum Eleusoph? **S. E.** Vncias sex. **BRAS.** Secundum canones septem esse debent.

S. E. Post hac septem accipiam. at quo modo hoc Episcopi electuarium ab illo Auicenne differt? **BRAS.** Quia auicenna praeter superius enarrata, cardanum addit. **S. E.** Quibus confert affectibus haec compositio. **BRAS.** Mesue ait, excrementa, & flatus à toto corpore educere: propterea dolorem colicum, & hypochondriorum, & iuncturarum leuare, renes, uesicamq; expurgare, & uenerem excitare: adde tu humores omnes educere, & absq; dolore: nempe turbiditate pituitam educit: & ratione scammonij bilem, & ratione polypodij, atram bilem: tamen nos compositioni nuper addidimus lapidis lazuli praeparati, drach. i. cinnamomumq; multiplicauimus, & alia aromata, medicamentuq; tale reddidimus, ut humores omnes à remotis etiam corporis partibus egregie educat. bis in anno hoc medicamento Illustrissimū Hercule huius

nominis secundum, & Ducem Ferrariæ quartum, expurgamus: itaq; incolumen seruamus, quem DEVS optimus ad Nestoreos annos feliciter, summaq; cū tranquillitate perducit. Hoc etiam rotularum genere, lapidem lazuli recipiente, in his utimur, qui Gallico morbo affecti sunt, & humores à iuncturis uehementer educit, podagricis confert, ac chiragricis, quanquam nos peculiare rotulas habeamus, placentulæ sue, quibus in podagricis, & arthrite utimur, & mirifice conferunt. s E. Suntne illæ, quas Brassaulicæ à tuo cognomine nuncupasti? BRAS. Ille inquam. s E. Erit mihi pergratum compositionem audire. BRAS. Vt tibi rem gratam faciam, hæc est, quæ sequitur.

Confectio Brassaulica.

℞. Turbit. drach. II.
 Gummi Arabici, } Singulorū gra. i.
 Picis hispanæ. }
 Diagridij. drach. v. gra. xv.
 Diatragacathi, drach. IIII.
 Manna s. thuris, gra. xv.
 Hermodactylorum, drach. I.
 Succī cotoneorum, drach. IIII.
 Gingiberis, drach. I.
 Succī rosarum, gra. xvi.
 Mucillaginis carthami, drach. I.
 Scordei, gra. x.
 Zuccari, unc. IIII.
 Misce, & fiat confectio.

s E. Videtur esse mira cōpositio. BRAS. Imo mirifica: nam absq; ulla nausea, absq; ulla molestia, absq; ullo dolore unumquodq; humoris genus à penitioribus nostri corporis partibus educit: si recenter

fit facta, semiuncia satis est ad euacuationem perficiendam, si requies sit, sex drachmæ præberi debent: his, qui aluum ualde adstrictum habent, uncia non excedatur. experiaris parumper, nunquam sumpisti suauius, clementiusue medicamentum, quamuis cathartica uehementiora recipiat. s. E. Experiar, & libenti animo, at ad Elefscoph compositionem redeuntes? Debeo ne turbit & scammonii præparata, an præparanda recipere? BRAS. Cum aromata, & non pauca huic compositioni misceantur (dicat alij, quod libet) hæc absq; preparatione accipienda esse censemus: tamen & si quispiam his præparatis utatur, ne digladiet: tunc uero non tam probe educit. hæc nostra sit de hac re sententia, cum hæc uehementiora cathartica rebus alijs miscetur, & ab auctoribus non dicitur, quod sint accipienda præparata, præparanda minime esse: at si

seorsum acciperentur, & non mista alijs, tunc corrigenda esse monemus. s. E. Hæc de Elefscoph satis uidentur. BRAS. Præsertim si illud addideris, & zuecarum non esse puluerizandum, ne maiorem mellis copiam accipere cogremur, quam sint uncie septem: nunc modò compositiones, quæ sequuntur prosequaris. s. E. Confectio Hamech sequitur.

Confectio Hamech.

BRAS. Electuarium hoc à Mesue descriptum reperitur: & duæ sunt sub hoc nomine compositiones, quarum una in usu est, alia minime. s. E. Ego primum electuarium conficio. BRAS. Compositionem referto. s. E. En:

Myrobolanorum citrinorum, dr. iiii.
Chebulorum,
Nigrorum, } Singulorum unc. i.
Rhabarbari electi, }

Agarici, } Singulorū drac.
 Colocynthidis, }
 Polypodij, }
 Absinthij, }
 Hascæ, } Singulorū unc. i.
 Senæ, } in alio drac. vi.
 Violarum, drach. xv.
 Epithimi, unc. ii.
 Anisorum, }
 Ros. rub. } Singulorū dr. vi.
 Fœniculorum,
 Succū fumiterræ, lib. i.
 Prunorum, nu. lx.
 Passularū mūdaturū, unc. vi.
 Misce, & omnia infundantur in aquam
 casei, & ponantur in uas uitreatum stri-
 cti orificij, & eius os obturetur, & di-
 mittatur per dies quinq; demum bulliant
 ebullitione una, postmodum colentur, &
 in hac colatura dissoluantur:
 Casiæ fistule munde, unc. iiii.

Tama

Tamarindorum, unc. v.
 Terenabin, unc. ii.
 Fricetur manibus, & colatur, & proij-
 ciatur super illud.
 Zuccari boni albi, lib. i. s.
 Scammonij, unc. i. s.
 Et coquantur usq; dum habeant spissitu-
 dinē mellis: deinde puluerizentur su-
 pra illud.
 Myrobalanorū citri-
 norum, } Sing. unc. i.
 Chebulorum,
 Indorum,
 Belliricorum,
 Emblicorum, } Sing. drac.
 Rhubarbari electi, }
 Seminis fumiterræ, }
 Anisorum, } Sing. dr.
 Spicæ, }
 Dosis eius est, drach. i. usq; ad aur. ii.
 hac Mesue. BRAS. Multa sunt in hac

I

compositione consideranda, ambigenda,
 & enucleanda. SE. Et quæ nam hæc?
 BRAS. En in citata descriptione adest
 absinthij, hyscæ. i. thymi, senæ, singulorū
 unc. i. & in alio, drach. v. l. quā lectionem
 sequaris? SE. Harū herbarū uncia sem-
 per accepi. BRAS. Tamen antiqui ferè
 omnes Mesues codices legunt, drach. v. l.
 Recenter uerò impressi codices legunt,
 unc. i. SE. Quos ergo sequi oportet?
 BRAS. Nō magni momētis est, uel un-
 cia accipiat, uel sex drachmæ: tamē cū
 & antiquos codices legerimus in quibus
 scriptū est uncia una, probarem unā un-
 ciam in cōpositione accipere, cū tamen
 neq; illos despexerim, qui drach. v. l. acce-
 perint. SE. In Mesue libro, quæ habeo,
 qui inter antiquos numerar potest, in
 hac cōpositione absunt hæc, quæ sequun-
 tur: Violarū, drach. x. v. Epithimi, unc. i. l.
 Anisor. ros. Fœniculi, singulorū drac. v. l.

BRAS. Legimus & nos antiquos codi-
 ces, in quibus aberant: tamen nos proba-
 mus, ut recipiēda sint: quoniā ad totā cō-
 positionē partim corrigēdo, partim ad-
 iuuando ad adustos humores educendos,
 proficua sunt. SE. Ego nunquā hæc in
 ipsa cōpositione prætermisi. BRAS. Neq;
 præter rationē fecisti, sed dic quantā se-
 ri quantitātē accipis, ut hæc cōmodē in-
 fundantur? & cuius animalis serū acci-
 pis? SE. Bubulū semper accepi? BRAS.
 Caprinū potius accipiendū est: uel asini-
 ni: quæ si haberi nō poterūt, tūc bubulū
 accipere opus erit: scitoq; non esse expe-
 ctandum, ut acedinē acquirat, uel ab eo
 est auferenda in sereno. SE. De seri au-
 tem imponendi quantitate regulā profeci-
 tū nō habeo, sed tantū seri accipio, quā-
 tum satis uidetur, ut omnia probè imbi-
 bantur: postea tantam superaddo quan-
 titatem, quanta modicum ebullire possit.

casiamq; dissoluere, & tamarindos, &
 alia omnia recipere, quæ integram cõpo-
 sitionem ingrediuntur, hæcq; seri quanti-
 tatem ad oculum accipio. BRAS. Mihi
 uerò placeret, ut fixam, statutamq; quan-
 titatem haberes: id autem facile fiet, si il-
 la, quæ infundi debent, considerentur, &
 in unum omniū pondus colligatur, quod
 est lib. i. l. unc. vii. & drachma una. Ad-
 estq; una succi fumi terræ libra: iccirco
 serum quinque libras æquet, ut omnia
 probè infundantur, ut postea ebullitione
 una, id est modicè ebullire possit, & ali-
 qua portio pro dissoluenda casia, tama-
 rindis, & manna supersit. SE. Ergo per
 quinque dies hæc infusa in seri lactis ca-
 prim lib. v. dimittam. BRAS. Et sexto die
 iubeto, ut modicè ebulliat, postea quæ in
 infusione sunt, manibus perfricentur, &
 exprimantur, ac colentur. SE. Possent
 ne per fixum qualum percolari? BRAS.

Minimè, imò sit rarissimum linteū: post-
 quam percolatum est, casiam accipito,
 illamq; cum tanta seri percolati portio-
 ne dissoluito, quanta ad illam dissoluen-
 dam sit satis. SE. Ad dissoluendam cas-
 siā quāta seri copia indigebimus? BRAS.
 Non est opus in præsentiarum seri quā-
 titatem nouisse, quia casia paulatim dis-
 soluitur, semper aliquid seri instillando
 quoad uideatur dissoluta: tamen ne tibi
 uidear quantitatem, quæ adhiberi possit,
 ignorare, duodecim seri uncia plus mi-
 nus ad casiam dissoluendam, quæ hanc
 compositionem ingreditur, erūt satis: iti-
 dem & tamarindi, & manna tanta eius-
 dem seri copia dissoluentur, quanta satis
 erit: deinceps hæc simul mista, manibus
 probè fricentur, & cum tota infusione
 misceantur, & libra una & semis zuc-
 cari, & scāmōnij uncia una & semis ad-
 dantur: mox ad mellis crassitudinem per-

coquantur. S.E. Scammonium percoqui quidem debet, ut corrigatur, sed ob quam causam cassia, tamarindi, & manna percoqui debet, cum ex ebullitione vires amittant? BRAS. Reperiuntur & pharacopole, qui in fine cum myrobalanis scammonium imponunt, & ebullire non sinunt: at mihi semper placuit, ut ebullirent: iubeoq; ut crasso modo contendantur, quo ampliorem decoctionem facere possint: tamen cassiam, tamarindos, & mannā ebullire non sinerem: ideo cassiam in decem, vel duodecim seri percolati uncias dissolvitur, & tamarindi in tribus, mannaq; in duabus: postea decoctione ex reliquo sero, & scammonio ad mellis spissitudinem facta, tria illa dissoluta, & per rarum linteum excolata: compositioni miscuantur, & denique myrobalani addantur: tamen experientia uidimus, si hæc omnia ad mellis spissitudinem una ebullie-

rint, diutius seruari medicamentum: denique cum coctio perfecta est, pulueres addantur. S.E. Non magnificis ergo, an hæc simul coquantur, an minimè: modò simul misceantur? BRAS. Equidem non magnifico: tamen probo potius, ut una ebulliant, quo diutius compositio seruari possit: scitoq; ex ebullitione non admodum remitti cassiæ vires, tamarindorum & manne: quoniam ex ipsis dissolvitur illud, quod habent mistum seri, & non ipsorum vires. S.E. Ad quam summam præbetur hoc medicamentum? BRAS. Mesue præbet à duabus drachmis usq; ad tres: at nos nonnunquam sex drachmas præbuimus, & leuiter eduxit, præbuimus & octo, & mediocriter eduxit, præbuimus & decē, & egregie eduxit. Est in hac compositio ne ualde parcus Mesue: nam duæ, vel tres drachmæ, aut nihil, aut modicè educunt, S.E. Quibus confert affectibus hæc

Hamech uocata confectio, licet electuarium sit? BRAS. Cōuenire omni passio-
ni, quæ sit ex bile, & pituita salsa, ait au-
tor, & propriè quæ est sicuti impetigo,
& scabies, & lepra, & cācer corrodes,
& similia, & adit, esse medicinam subli-
mis iuuamenti. Nos uerò fatemur mode-
ratè, & absq; ullo dolore omnes educere
humores tā biliosos, & atrabiles, quā
pituitosos: ubi omnes euacuandi sunt, cō-
uenire fatemur: cōuenit, & in cachexia,
& in confusis febribus, ac complicatis,
& in longis omnibus morbis, & quan-
to magis sunt commisti morbi, & diuer-
sarum naturarum, tanto magis conuenit:
imò in simplici ex uno humore affectu,
ubi alij non peccant, præbendum nō est.
SE. Posset nuncupari catholicum medi-
camentum. BRAS. Neq; immeritò, &
potius quā diacatholicum: quanquam,
& hoc sit leuissimū medicamentum, quo

egros meos frequēter euacuo. at tempus
uidetur, alia contemplari medicamenta.
SE. Electuariū de Psyllio post Hamech
sedem habet.

Electuarium de psyllio.

BRAS. Et à Mesue refertur hoc medica-
mentum, cuius autorem nōnulli Hamech
fuisse censuerunt, quoniam in compo-
sitionis calce à Mesue scriptū est, Hamech
uocasse hanc compositionem electuariū
trochiscorum: ueruntamen uel referatur
in Hamech autorem, uel in alium quem-
libet, ad rem ipsam nihil facit, quia com-
positionem contemplari proposuimus:
& ne diutius intētum nostrū differatur,
illam adducito. SE. Hæc est, quam paro:
SE. Succij bluglossæ dome-
stica,
Syluestris,
Endiuia. Apij.

Cofforū
& despu-
matorum
sing. li. ii.
I s

Et proijce super ipsos
 cuscute, Anisorū, } Singu.unc.s.
 Folliculorū senæ, }
 Capil.uen. M.l.

Succi fumiteræ, unc.ii.
 Assari, drach.iiii.
 Spicæ, drach.ii.

Misce, & dimitte per diem, ac noctē, &
 bulliāt ebullitione una, & proijcian-
 tur super ea,

Violarum uiridium, uel sicca
 rum, drach.ii.
 Epithimi, unc.ii.

Misce, & bulliant adhuc alia ebullitione
 parua, deinde coletur, & exprimatur, &
 in colatura ponantur, Psyllij, unc.iii. &
 dimittantur per diem, ac noctē, omni ho-
 ra: tamen agitando spatula, deinde expri-
 matur uiscositas eius tota, postea acci-
 piantur huius uiscositis, libr.iiii. &
 proijciantur super eam ruccari albi, lib.

ii. & semis, & coquatur cum facilitate:
 postquam coctum fuerit, proijciatur su-
 per ipsum pulueris trochiscorum, dia-
 rhodon, & de spodio, & raued sceni, sin-
 gulorum, unc. i. trochiscorum de berbe-
 ris, unc. s. Sunt aliqui, qui addūt aceti lib.
 i. s. aliqui addunt succi uiolarum, lib. i. &
 est medicamen nobile. hæc Mesue. ERAS.
 Sylvestris buglossi loco quid accipis? SE.
 Pro domestico buglossō, borraginē uul-
 gō dictū accipio, & pro sylvestri, her-
 bam illam, quæ uulgō Buglossa uocatur,
 quam aliās apud Dioscoridem Cirfion
 esse docuisti. ERAS. Neque ab re for-
 te facis: tamen adest & sylvestris borra-
 go, quæ in campis sponte nascitur, &
 borraginis folia habet, hirsutiora tamen,
 hanc arbitror esse sylvestrem buglossam,
 quam curare debes, ut habeas: at neq-
 tuum reprehendo institutum, quādo syl-
 uestris hæc non habetur. SE. Debenēne

succi simul coqui, & expumari, an seorsum? BRAS. Quid haftenus fecisti? S E. Succos omnes simul misceba, postea coquebam & expumabam. BRAS. Hoc quidē fieri potest, sed tutius est, atque exquisitius unumquemq; succum ebullire: & expumare: postea simul miscere. S E. Quomodo miscenda sunt cuscuta, anisa, folliculi senae, & reliqua his succis? an cū sunt frigidi? BRAS. Minimē: sed postquam ebullierint, & misti fuerint, uel cū sunt simul misti, & exprimuntur, hęc sunt statim succis addenda. Verū quia hęc succorum caliditatem remittunt: iccirco sunt igni applicandi succi cum his rebus mistis, & sinendi sunt quoad ebullire inceperint: tuncq; ab igne statim remoueri debent, & uas egregiē obturandū, ne expirare possit. Itaque per uigintiquatuor horas maceretur: post hoc teporis spatium bulliat (ut inquit Mesue)

ebullitione una, hoc est modicē bulliant: quia illa decoctionem longā non patiuntur: nam si ebullitio perseveraret, eorum uires exinanirentur: uel fortē hęc parua ebullitio, & quæ semel fiat, fieri dicit, cū succis imponuntur: postea per diem & noctem dimittenda, neq; amplius hęc sola ebullienda. S E. Arbitror ita intelligendum esse autorem, ne tot ebullitiones multiplicentur. BRAS. Postea addentur uiole, & epithimum, & iterum modicē bulliat, quia uiole, & epithimum modicissimam, ferunt ebullitionem: nā ex ebullitione earum uires expirat. S E. Cur dicit uioles recētes, uel siccas? BRAS. Quia illi uisum est uioles omnino esse in hac compositione necessarias: at cum hyeme absint uirides uiole, tunc sicce sumi debent. S E. Cur tantam accipit assari copiam? BRAS. Quantū necesse. S E. Vncias quatuor. BRAS. Mēdosus est codex, &

legi debet drachmas quatuor: etsi in multis codicibus falsò legatur uncias quatuor: at si necessitatem ingrediendi assarum hanc compositionem consideremus, uidebimus tam magnam copiam non esse necessariam: quoniam magnam succorum copiam exhauriret: ideo codicem tuum emendato, ut in assaro drachmas, & non uncia legat. s. e. Fumiterre succus debetne simpliciter accipi, an iubere, ut prius ebulliat? BRAS. Et ipse ebulliri debet, et expumari, antequam alijs commisceatur. s. e. Cur statim cum alijs succis illum non enumerauit? BRAS. Fortè quia in minori copia. s. e. Cum fuerint probè percolati succi possunt simplicium impositionem, & paruas illas ebullitiones, èstne integrum Psyllium imponendum, an contusum? BRAS. Psyllium semper mucillaginem facit, uel integrum sit, uel contusum: tamen si contundatur,

grana frangi non debent, sed tantum comminandi: nam hoc modo facilius habetur mucillago. s. e. Tamen Mesue ipse dicit, nunquam Psyllium contritum esse egris propinandum. BRAS. Id uerum est, quando solum præbetur, & incorretum est, sed cum alijs mistum est rebus, tritum propinandum præberi potest: scitoque non esse Psyllium in hac compositione assandum, quod aliàs assandum admonuit Mesue. Psyllium igitur per uiginti quatuor horarum spatium in expressos ponatur succos, & singula horarum radícula agitetur, ut exeat mucillago: ita uerò in succos recipitur mucillago, ut succi omnes uideantur effecti mucillago: postea uiscositas recepta, in succo tota exprimatur, & ex hac uiscosiori parte (nam nihil aliud est eius uiscositas) accipere, quàm succos accipere, in quibus adest uiscositas à Psyllio toties agi-

tando educta) & zuccaro albo, ac reli-
quis, ut ab autore dicitur, electuariū con-
ficio. Notaq; in hoc loco à Mesue dici,
scammonæ coctæ in pomo, & non dici
simpliciter scammonæ, quia uolebat hic
uocatum diagridium accipiendum esse,
ebullireq; facit, ut adhuc citius euadat
scammonium: cum ergo in compositio-
nibus simpliciter scriptum inuenies scā-
monium, semper non præparatum acci-
pito: cum uero scriptum inueneris scam-
moniū præparatū, uel in pomo coctum:
tūc præparato uitior. s. e. Quid est coqui
cū facilitate? BRAS. Est igne lēto coqui,
ne uehemēter effruescat, & exundet. s. e.
Quando coctū esse cognoscemus? BRAS.
Cognoscemus, non quidem quando ad
mellis cōsistentiam deuenit, quia ob glu-
tinositatem citō huc peruenit, sed ad tā-
lem consistentiam deuenire opus est,
ut superet quidem mellis consistentiam:

tamen

tamen pulueres recipere possit. s. e. Ali-
qui codices legunt, pulueris diarhodon:
est ne puluis hic accipiendus? BRAS.
Trochiscos potius legito, quia ab Ha-
mech uocatur electuariū trochiscorum:
iectro opus est, multa trochiscorū gene-
ra recipiat. s. e. Nōne trochiscos diarho-
don Mesues recipere debeo? BRAS. Illos
inquam: sed compositionem referto, ut an-
tillī, sint percipiam. s. e. En hæc est:

8. Foliorū rosarum rubrarū,	aur. vi.
Glycyrrhizæ,	aur. iiii.
Spicæ aromaticæ,	aur. ii.
Ligni Aloës,	aur. i.
Spodij,	aur. i.
Croci,	aur. s.
Mastiches,	drach. ii.

Cōfice cum uino albo, & fiant trochisci,
qui drachmam pondere æquent, BRAS.
Hi sunt trochisci diarhodon, quibus uti
debemus non solum in hoc electuario de

K

Psyllio, sed & in alijs Mesues compositionibus, quas ingrediuntur trochisci diarhodon, secus est in Nicolai compositionibus, quia ipse habet aliam horum trochiscorum compositionem, quæ suas ingreditur compositiones, habeturq; alia apud Auicennam compositio de his trochiscis, quam refert quinto canone. at trochiscos de spodio referto, qui & ipsi compositionem hanc ingrediuntur. s. e. Hi sunt:

R. Rosarum rubrarum,	drach. xii.
Spodij,	drach. x.
Sc. acetose,	drach. vi.
Se. portulacæ,	
Coriandræ in su-	Singu. drach. ii. s.
forum in aceto, &	
torrefactorum,	
Pulpæ sumach.	
Amili, Assæ,	Singu. dra. ii.
Balaustiarum,	
Berberorum,	

Gummi Arabici asi, drach. i. s.

Confice cum succo Agrestæ.

ERAS. Sunt alij pharmacopola, qui alia videntur trochiscorum de spodio compositionem, quæ & ipsa à Mesue refertur.

s. e. Quam? ERAS. Hanc:

R. Spodij.	drach. iiii.
Ros. rub.	drach. vii.
Se. Portulacæ,	Singu. drac. ii.
Succi Glycyrrhizæ,	

Confice cum mucillagine Psyllij, & fac trochiscos. s. e. Quam compositio- nem ex his probas, nempe illa deinceps vides in electuario de Psyllio? ERAS. Illam probo, quam tu adduxisti, & illa est, quæ electuarium de Psyllio ingredi, debet quæ in secundo loco describit Mesue. posset & illa accipi, quam primo descripsit loco, tamen potius probamus secundum, licet rari sint, qui illam parent, tu solus, ut arbitror, Ferrariam illam

seruas, reliqui primā seruā. at quid acci-
pis pro rāued seni? s. E. Ego trochiscos
de rhabarbaro semper accipio. BRAS.
Et quos de rhabarbaro accipis? s. E. Illos
Mesues, quorum hæc est descriptio:

℞. Rāued boni,	drach. x.
Rosarum,	drach. i. l.
Spice,	} Singulorum drach. i.
Anisorum,	
Rubra tinctorum,	
Sc. Apij,	
Abfinthij,	
Affari,	}
Amygdalarū amararum,	
Misce, & fiant trochisci, aur. unius.	

BRAS. Autor non dicit accipiendos esse
trochiscos de rāued seni, sed ait, & rāued
seni, at si intelligere uoluisset accipiendos
esse trochiscos, sicuti copulando dixit, &
de spodio, ita dixisset, & de rāued seni, &
non simpliciter, & rāued seni: addeq;

Mesuem distinguere compositiones de
rhabarbaro ab illis de rāued seni: nam fa-
cit pilulas de rhabarbaro distinctas à pi-
lulis de rāued seni: non facit autem trochi-
scos de rāued seni, sed facit trochiscos de
rhabarbaro: tamē nō magnifacio, ut acci-
pias trochiscos de rhabarbaro an ipsum
rhabarbarum optimum: nēp̄ rāued se-
ni est optimum, & electū rhabarbarum.
at quam compositionē accipis trochisco-
rum de oxyacantha, uel ut Mesue dicit, de
berberis? s. E. Illam accipio, quā à Me-
sue refertur, cuius descriptio hæc est:

℞. Berberorū. i. succi corū	Singu.
Spodij,	drach.
Succi Glycyrrhize,	l. l.
Seminis portulacæ,	} drac. v. l.
Rosarum,	
Seminis citruli,	
Camphoræ,	
Confice cum tereniabin.	

BRAS. Mihi summè placet, quòd hac utaris compositione, quæ est prima in Mesue, & exquisitior secunda, nonnulli tamen pharmacopole secundam seruant. S E. Quæ nam est secunda?

BRAS. Hæc:

B. Berberorum,	drach. i. l.	
Spodij,		} Singulorū dra. i.
Xiloloës.		
Se. Acetose,		
Mastiches,		
Gallie,		
Spice,		
Ros.	drach. v.	
Gummi,	drac. iiii.	
Confice cum aqua rosacea.		

S E. Memini pharmacopolam illum, à quo hanc artem didici, compositionem hanc seruare, & ego cum adolefcens essem, illam pluries meis manibus confeci. BRAS. Neq; impro-

banda est compositio. S E. At ad electuarium de Psyllio redeunt, dic in quanta copia præberi potest? BRAS. Mesue præbet à drachmis tribus, usq; ad aur. tres, id est usq; ad quatuor drachmas, & semis: at nos exhibuimus usq; ad sex drachmas, & usq; ad octo, & usq; ad decem, & absq; incommodo eduxit: tu uerò huic compositioni addisne acetum, uel succum uiolarum? S E. Neq; acetum, neq; aliud addo. BRAS. Institutum tuum probo. S E. Ad quos conuenit affectus hoc electuarium? BRAS. Mesue dicit, flauam bilem educere: tamen subducit atram, & potissimum per bilis adustionem factam, confertq; difficilibus febribus, & uehemētibus, nam tertianis febribus, & ardentibus proficit: conuenitq; ad capitis dolorem, & ad uertiginem, quæ à biliosis sumis gignuntur, & iccoris calefactioni.

acrenum, & icteritiæ confert: & est electu-
arium, quo medici frequentissimè uti
solebant, sed posteaquam syrupus rosa-
tus solutius in usum uenit, hoc ab usu re-
cessit: tamen in his, qui accipere possunt,
potius electuarium hoc præbeo, quàm sy-
rupum rosatum solutiuum: nam electua-
rium hoc propriè bilem flauam educit,
sed syrupus ros. solutius propriè educit
ichores, licet deinceps simul mista sint, &
bilis, & nonnunquam pituita, quam in-
uenit in ijs. s. e. Cum de hoc electuario
mihi satis dictum uideatur, electuariū de
succo rosarum occurrit considerandum.

Electuarium de succo
rosarum.

BRAS. Huius electuarij compositionem
re ferto. s. e. Hæc est, quam paro.

R. Zuccari,	} Singulorū lib. i.
Succi ros.	
Sandalorū alborū	} unc. i. i. i.
Citrimorum,	
Rubrorum,	
Spodij,	drach. i. i.
Diagridij,	drach. x. i.
Camphoræ,	scrup. i.

Tempera ad modum electuarij cum
syrupo facto de eodē zuccaro, & succo
rosarum, detur cum aqua calida in mane
ad modum castaneæ, BRAS. Hoc est
electuarium de succo rosarum Nicolai.
s. e. illud est, quod in maximo est, usu ar-
bitroq; nullum esse pharmacopolam, qui
aliud, paret quàm hoc. BRAS. Et si
quis aliud pararet, non cōueniret, ex ipso
rosarum succo nomen habet, qui in ma-
gna copia compositionem ingreditur, &
qui etiam uentrem soluit. s. e. Quod
nam spodium accipiendū est in hac com-

positione: an illud, quod ex cannis fit, ut omnes accipiunt pharmacopole? BRAS. Ex cannis confectum spodium, uerum spodium non est, sed antispodium: cū uero in aliquibus autoribus spodium simpliciter reperitur, semper uerum spodium intelligere oportet, nisi addiderint, Canina spodium, uel dixerint, Antispodium. S E. Quomodo tu electuarium hoc confici iuberet? BRAS. Tu illud millies componuisti, & componi iussisti, & a me componendi modum quaeris? S E. Id facio, ut forte aliquid noui addiscam. BRAS. En, rosas accipi iuberem recentes, & maturas. S E. Quae nam sunt maturae rosae. BRAS. Illae, quarum folia calicem perfecte exiere, & in circumexpansae sunt. S E. Nonnulli sunt qui ruberrimas accipiunt rosas: aberrantne? BRAS. Maxime, nam accipiendae sunt commuantes rosae odoratae, & earum folia in mor-

tarium ponenda, ligneaq; pistillo contundenda, deinde in sacculum ita contusa imponenda, & torculari exprimenda, postea ex depuratori huius succi parte accipiantur, lib. 1. & unc. 111. & totidem zuccari, simulq; ad syrupi formam decoquantur, & hoc est, quod autor dicebat temperandum cum syrupo facto de eodem zuccaro, & succo rosarum: postea in hunc syrupum calidum pulueres imponantur, & sinimis molle sit, ad electuarij formam decoquatur: sin minus, ut est, dimittatur, sed pulueres egregie cum syrupo misceto, ut ad minima simul iungantur. At si tibi deficeret hoc electuarium, quomodo illud conficeret tempore hyemis? S E. Rosarum succum per totum annum seruo ad hos usus, nempe expresso, & educto e rosis succo, illum in uas arcti orificij imponi facio, quod uel uitreum sit, uel uitreatum, uel stanneum, & oleum oliuarum, uel

rosaceū suprapono. BRAS. Probè facis
scito autem singulis ferè mēsis uas mu-
tari debere: quoniam secula quedam in
fundo colligitur: quam si non abieceris,
neq; uas etiam moueto, ne fex succo mi-
sceatur, sed semper resideat, & cū succo
uti uolueris illum sensim extrahito, ne fex
à fundo discedat: hocq; modo per annum
seruari potest. S E. Et etiam per duos.
ERAS. Mihi potius arridet, ut singulis
annis nouus fiat succus, & antiquus abij-
ciatur, uel ad alios seruetur usus. S E. Que
nam est huius electuarij dosis? BRAS.
Quatuor, sex, & usq; ad octo drachmas
præberi possunt. Nicolaus præbet ad mo-
lem castaneæ: at debet esse castanea ma-
gna, si quatuor drachmas saltem æquare
debeat. S E. Quibus cōuenit affectibus.
ERAS. Bilem flauam egregiè educit,
succu rosarum ratione, & preparati
scammonij, podagræ conuenit, atq; chi-

agræ calidis: conualescentes ex ægritu-
dine quotidianarios, scilicet & tertiana-
rios, purgat sine molestia, & malorum
humorum reliquias potenter educit: bre-
uiq; ad omnes ualet affectus, in quibus
bilis flaua peccat, & in quibus ichores
biliosi interseriuntur: autores uerò di-
cunt ad podagram potissimum conueni-
re, & ad arthritim à materia calida, quia
scammonium materias has euacuat, rosa-
rumq; succus idem facit: at cum stiptici-
tatem quandam habeat materierum de-
fluuium, ad membra cohibet: præbeturq;
in calidis capitis affectibus frequentis-
sime ad huius generis materiam euacuā-
dam. S E. Tormina inducit. BRAS. Nō
uehementia. S E. Reperiturne apud an-
tiquos eiusmodi compositio? BRAS.
Imo, est apud Nicolaum Alexandrinum
in suo Antidotario cap. 309. ut manife-
stissimè deprehendi possit, Nicolau Præ-

positum ab Alexandrino accepisse. S E.
Electuarium rosatum post prædictum se
quitur. BRAS. Neq; immeritò, cū
ipsum rosarum succum recipiat.

Electuarium rosatum.

S E. Non est in usu, neq; ullus medicus
illud unquam indicit. BRAS. Seruari
tamen debet pro aggregatiuis pilulis, &
de hermodactylis conficiendis. nonnulli
uocant ipsum electuariū laxatiuum, alij
simpliciter electuarium solutiuum. S E.
Non omnes pharmacopole hoc seruant,
sed cū eo indigent, utuntur electuario
de succo rosarum Nicolai. BRAS. Hic
est maximus error, quia opus est mesues
compositionem accipere, quādo ipse ali-
quas compositiones facit, & illas ex alijs
suis compositionibus conformat. S E.
Huius electuarij rosati compositionē re-

fert. BRAS. Hæc est, quæ sequitur.

℞. Succo ros. rubrarū cōpletarū, li. iiii.

Zuccari tabarzeth, lib. i. s.

Tereniabin. i. manne, unc. vi.

Scammonæ Antiochenæ, unc. i. s.

Omnia cum facilitate coquantur super
ignem, qui sit sicuti cādele, quoad habeat
mellis spissitudinem, postea adde:

Trochiscorum de spodio, unc. i.

Gallie, } Singulorum drach. i. i.

Croci, }

Trochiscorum de berberis, dra. iiii.

Repone in uas uitrum.

S E. Ad quam copiam præberi potest?

BRAS. Mesue præbet ad drachmas
quinq;: tamen ego præbui quādoq;

sex. S E. Debētne ingredi hoc electua-
rium scammonium, an diagridium?

BRAS. Cū autor scammonium dicat,
scammonium accipito, quod ebulliendo,
& cū prædictis rebus mistū corrigitur,

Et si nonnulli illos reprehendat: qui scāmonium accipiunt absq; preparatione: decipiuntur, et arbitrantur, scammonii præberi non posse, nisi in pomo correctum, cum tamen absurdum, sit quia ab antiquis non emendatum etiam præbebat, quando scilicet in aliqua compositione mistum erat. S E. Ignis, quo coquitur, debet esse candelæ. BRAS. Probo modo intelligendus est Mesue, quod scilicet ignis esse debeat modicus, uniformis, qui non accendatur modo, et modo extinguatur, sed in eodem semper perseveret tenore. S E. Ad quos ualet affectus eiusmodi compositio? BRAS. Mesue inquit bilem educere absq; molestia, et ad biliosas ægrotudines conuenire, et ad calidas iuncturarum ægrotudines, et ad sodam calidam, et uertiginem, et ad ictericam luteam. S E. Quid intelligendum est per Galliam? BRAS. Galliam musca

muscatā Mesue: de quo suo in loco uerba facimus. reperiuntur multæ apud antiquos de rosas compositiones, quæ et diarhodon uocantur, et Galenus multas retulit, et Trallianus diarhodon, chologon confecit, et rhodomelli solutiui ab Actuario descriptum est. S E. Arbitror nullum esse simplex medicamentum, quod plures ingrediatur compositiones rosæ. BRAS. Et supra omnia saluberrima est, sed aliud contemplerur medicamentum. S E. Electuarium Indu sequitur.

Electuarium indu.

BRAS. Cum duo sint sub hoc nomine electuaria, Maius, et Minus, quod nam paratum seruatis? S E. Id, quod Maius uocatur: BRAS. Tamen non desunt pharmacopole, qui Minus parant, uerum Maior pharmacopolarum pars suis in pharmacopolijs Ferrariæ Maius habet, cuius

compositionem afferto, ut illam contem-
plemur: SE. Hæc est.

ss. Cinnamomi,	}	Sing. drac.	
Garyophyllorum,			
Spice,			
Rosarum,			
Cassie,			
Maceris,	}	IIII.	
Ciperi,			
Sandalorū luteorum,			
Ligni Aloës,			
Nucis muscate,			
Turbith boni,	}	drach. II. s.	
Zuccari,			
Penidiorum,	}	Sing. drac.	
Galangæ,			
Heyl,	}	II.	
Cardamomi,			
Affari,	}	drach. I.	
Scammonij cocti in pomo,			
			drac. x. II.

Omnia cum oleo amygdalarum dulcium
fricentur, deinde:

ss. Succi cotoneorū,	}	Sing. libr. s.
Granatorum,		
Apij,		
Foeniculi,		

Decoque cum melle ad spissitudinem, &
confice cum speciebus. BRAS. Hoc est
electuarium Indum Maius, quod in fre-
quentiori usu est, quam Minus, & in quo
multi ex nomine decepti sunt, nigram bi-
lem euacuare putantes, cum tamen illam
non euacuet, sed eius proprium est pi-
tuitam educere, & nihil aliud proprie-
tatem secundario bilem euacuat: illiq; ex-
plodendi sunt, qui aiunt, duodecim scāmo-
nij drachmæ esse efficaciores, quā quin-
quaginta drachmæ turbith, nos autē dici-
mus pituitā efficacius educere: & quāuis
scammonium fortē causa sit, ut turbith
cuius agat, hoc nihil refert, & concedi

potest: quoniam scāmonium citius agit,
quā turbith. at quid per cassiam in hac
compositione accipis? s E. Cassiam fi-
stulam à nobis uocatam. BRAS. Oblon-
gam siliquam intelligis? sed quomodo il-
lam huic compositioni aptas? s E. Illam
ex canna extraho, postea pulueribus mi-
sceo. BRAS. Quid facient in hac com-
positione drachmæ quatuor cassiæ? s E.
Modicè profectò facient, at cum medi-
camentum sit purgatorium, aliquo indi-
get leniente. BRAS. Hoc est absurdū di-
ctum, cathartica scilicet medicamenta le-
nientibus indigere: imò per se sumi pos-
sent, modò ut decet, sint emendata: quo-
modo etiam manibus fricaretur, cum au-
thor iubeat omnia esse manu fricanda:
nam manibus inhereret cassia, & illas to-
tas deturparet: cum etiam author iubeat
omnia esse ex oleo amygdalarum inun-
genda, quomodo cassia erit inungenda?

iccirco per cassiam, uocatam canellā in-
telligere oportet, quæ uerum cinnamo-
mum non est, & ab antiquis cassia uoca-
tur: cum autem uero cinnamomo carea-
mus, ab re nō erit eius loco canella, quam
uulgus cinnamomum uocat, uti: nam ad
duplum aucta, idem ualet, quod uerum
cinnamomum: iccirco cum dicit: Cinna-
momi, drach. iiii. octo canellæ drach-
mas accipito: quoniā uerò caremus cin-
namomo, cū deinde sequitur, cassiæ drac.
iiii. adde etiam canellam ad hoc pon-
dus, quia ipsa est antiquorum cassia, &
eius duplum (Galeno teste) cinnamomū
uiribus æquat. s E. Quid est Heyl? BRAS.
Cardamomi species, quidam inquirunt es-
se uocatas meleghetas, arbitramur esse
cardamomum Minus, ut simpliciter per
cardamomum Maius intelligatur, & per
Heyl Minus. s E. Dic, ne pigeat, quo-
modo electuarium hoc confici iuberet?

ERAS. Pulveres in primis ex simplicibus pararem, & amygdalarum dulcium oleo mūgerem: nam turbitū uim, & scāmonij corrigit: postea citoniorum succum, granatorum, apij, & fœniculi acciperem, illosq; depurarem, ex singulorum quorum depurato semilibram acciperē, ut duas æquet succi libras: si mel accipere debeam, quantum pro pulueribus satis erit, & pulveres sint centumquadragintaquatuor drachmæ, id est uncie decem & octo, singulisq; tribus puluerum uncij, mellis libra debeatur, cum prædictis succis mellis libras sex commiscere debemus, & coquendi sunt cū melle semper expumando, uel mel expumātū prius accipiendum, & ad idoneam spissitudinem bulliant. **S E.** Quæ nam erit hæc idonea spissitudo? **ERAS.** Si ad mellis spissitudinem redderentur, postea prædictos pulveres egregie misceto, itaq; ele-

ctuarium hoc perfectum erit, quo statim uti poteris. **S E.** Hoc medicamentū phlegmagogum est: & diaphinicon phlegmagogum, quod nam horum uehementius elucit? **ERAS.** Hoc uehementius est: & præsertim si diaphœnicum scammonū receperit præparatum, quia non præparatum uehementiora reddit medicamenta. **S E.** Multi codices legūt, zuccari præparatorum, singulorum unc. xx., at hæc uidetur esse nimis ampla quātitas. **ERAS.** In illis codicibus mendum est, & legi debet, drach. xx. **S E.** Quorum granatorum succus accipi debet? **ERAS.** Magis adstringentium, & austeriorum, quia succus hic, & ille cotoneorum ad uim catharticonum compescendam huic electuario miscentur: succus uerò apij, & fœniculi ad uentriculum roborandum, & obstructionem aperiendam recipitur. **S E.** Cur nuncupatum est electuariū

Indum? BRAS. Arbitror ab Indo aliquo
fuisse inuentum: unde illi aberrāt, qui ni-
gros humores purgare dicunt, et ob id
Indum uocetur: at pituitam euacuat, non
atram bilem. S E. Quæ nam est huius
electuarij dosis. BRAS. Vos pharmaco-
pole causa estis, quod medicamentorum
doses immutari debeāt: nam ex uobis ali-
qui pro singulis duabus puluerum uncijis
mellis libram commiscunt: alij, qui Me-
suum sequūtur, pro singulis tribus uncijis
mellis libram addūt, et ut maior est mel-
lis copia, ita dosis amplianda. Suppona-
mus pharmacopolas pro singulis tribus
puluerum uncijis libram mellis appone-
re, ut est Mesues regula, tūc dicimus Me-
suum præbere tria aur. a. drach. iiii. s. ta-
men tutò præberi potest usque ad octo
drachmas: at si pro singulis duabus pul-
uerū uncijis mellis libra accipitur, drac.
x. et xii. præberi possunt. S E. Est am-

pla mellis quantitas, si pro singulis dua-
bus puluerum uncijis, mellis libra miscea-
tur: nèpè crunt nouē mellis libræ. BRAS.
Propterea maiorem quantitatem præbe-
re oportebit. S E. Imò et sex mellis li-
bræ sunt magna copia. BRAS. Posset mi-
nor mellis copia accipi, et nō ab re, quia
penidia, et zuccarum inter aromaticos,
et catharticos pulueres numerari non
debent: iccirco à pulueribus quadraginta
drachmæ auferentur, quæ sunt uncie
quinque: et ideo minus mellis appona-
tur libra una, et uncie octo: propterea
mellis apponendi quantitas erit, lib. iiii.
et uncie quatuor. S E. Deinceps hunc
sequar morem: nā hæc minor mellis co-
pia mihi potius placet, quàm tāta moles.
at quia nonnulli præbent hoc medicamē-
tum ad expurgandos renes, conuenit ne?
BRAS. Conuenit prorsus, modò adsit pi-
uita, quæ educi debeat, uel bilis: nam hos

humores ab omnibus trahit membris, & non à solis renibus: in ipsa uerò compositione nonnulla sunt, quæ & ad renes, & ad reliquas urinarias uias medicamenti uim deducunt. s. e. Cum dixeris aliquos esse pharmacopolas, qui Indum Minus seruant, quod nam potius seruandum? BRAS. Quantum in me sit, iuberem, ut electuarium Indum Minus seruaretur, quod est minus calidum, quam maius, & magis etiam phlegmagogum: at cum huius electuarij intentio sit, præcipuè pituitam educere, & Minus illam uehementius educat, propterea Indum Minus, intentionem, quam intendit, magis perficit, quàm faciat Maius. s. e. Tamen ego semper Maius seruauì, & neminem uidi, qui Minus Ferrariæ seruaret. BRAS. At nos uidimus, quod illud seruauerint, & nouimus à quibusdā, & ipsi probis medicis admoniti: uosq; te in presentiarum

admonemus, ut hoc serues. s. e. Deinceps Indum Minus conficiam, & seruabo, at eius compositionem adducito, ut si quid in ea sit expurgatione dignū, & exploratione, illud expurgemus. BRAS. Hæc est compositio:

℞. Turbith, drach. c.

Zuccari tantundem:

Maceris,

Piperis,

Gingiberis,

Garyophyllorum,

Cinnamomi,

Heyl,

Nucis muscatæ,

Scammonæ,

drach. xii.

Confice cum melle despumato.

s. e. Tu modum conficiendi edoceto, & mellis quantitatem, quæ ingredi debet: quoniam neque ego quidem sumus à tua sententia discessuri. BRAS. Omnia in

} Sing. drac.
VII.

puluerem redigenda sunt, & despumati mellis libræ sex, & uncie octo accipienda, postea omnia simul miscenda, una cū zuccaro in puluerem redacto. *SE.* Quæ nā est huius electuarij dosis? *BRAS.* Mesue præbet tres aur, nos præbemus usque ad sex drachmas. *SE.* Ad quos conuenit affectus? *BRAS.* Ad omnes, ad quos ualebat Indū Maius, sed illa efficacius educit, quæ educenda sunt: potissimum conuenit, quando ex intestinis, iccore, & omni alia corporis parte pituita educenda sit. *SE.* Nonnulli aiunt nos eo statim uti non debere, si scammonium receperit, & non diagridium. *BRAS.* Nos dicimus in hac compositione, quæ & Indum Maius, & diaphœniconem efficacia superat, crudū scammonium esse accipiendum, cum auctor simpliciter scammonium dicit, in Maiori etenim Mesue scribere sciuit, scammonium accipiendum esse in pomo co-

ctum: hic uerò simpliciter, scammonium accipit, & licet adsit Mesues propositio, quod scammonium sit semper corrigendum, intellige, cum solum accipitur, uel aliquibus mistum non adsint, quæ illud corrigāt. *SE.* Cum electuarium hoc efficacius sit, quàm Indū Maius, cur hoc potius non est uocatum Maius, & præcedens Minus? *BRAS.* Vocatum est Minus (ut arbitror) quia pauciora recipit simplicia: Maius uerò plura recipit, ad sunt, qui scripserint, esse delicatum, si cū iure accipiat: at hi (meo iudicio) simplicium saporibus ignorant: propterea illa prosequaris, quæ in tua scheda scripta sunt. *SE.* Electuarium de Benedicta sequitur.

Benedicta.

BRAS. Est electuarium Nicolai, quod nomen hoc contraxit, quia nullus est, qui

illud acceperit, quin de illo benedicat:
at compositionem eius adducito. S E.
Hæc est.

R:

Turbith,	} Sing. drac. x.
Esula,	
Zuccari,	
Diagridij,	
Hermodactylorum,	} Sing. drac. v.
Ros.	
Garyophyllorum,	} Sing. drac. l.
Spica,	
Gingiberis,	
Croci,	
Saxifragiæ,	
Macropiperis,	
Amomi,	
Cardamomi,	
Seminum lini,	
Seminum petrosæ lini,	

Salis gemmæ,	} Sing. drac. l.
Galangæ,	
Maceris,	
Carui,	
Fœniculi,	
Asparagi,	
Brusci,	
Granorum so= lis,	

Mel, quod sufficit: detur uesperî in ui=
no calido ad castaneæ quantitâtē. BRAS.
Potest & præberi in diluculo: non enim
necessarium est illud uesperî præbere,
sed potest & mane, & alijs horis præ=
beri, quando conuenit: mulieribus po=
tissimum propinatur, quibus menses non
profluunt, quando sunt per cathartica
cum expurgandæ, neq; finit in ipsis
pituitam, uel bilem aceruari. SENEX.
Sunt aliqui codices, in quibus cum lea

gitur seminis lini, ipsi habent selini sper-
matis, id est seminis apij: quid tu legēdum
censes? BRAS. Arbitror legendum esse,
seminum lini, quia in compositione adest
petroselini semē, quod est hortense apium:
nam ita accipiebat Nicolaus, pro petro-
selino hortense apium, quod et uulgus
nunc uocat petroselino. S E. Quot mel-
lis libræ in hac compositione accipi de-
bent? BRAS. Zuccarum inter pulueres
numerandum nō est: pro accipienda ue-
rō mellis quantitate, reliqui pulueres si-
mul misti sunt uncie sex, et drachmæ
quinq: iccirco accipiendæ sunt mellis de-
spumati libræ duæ, et uncie duæ, plus, mi-
nus: cui mellis copiam pulueres addantur,
et probè misceantur. S E. Aliqui sunt,
qui Lincis lapidē in hac cōpositione re-
cipiūt. BRAS. Ob quā causam recipia-
tur, ignoramus, et fabulosa lapidis lin-
cis miracula, et experientia negamus.
iccirco

iccirco illum minimè adderem: cum et à
multis prætermittatur codicibus: qui ue-
rō hunc lapidem addunt, simul et masti-
chem, et ami coniungunt: de solis gradis
nihil in præsentiarum agemus, quoniam
de illis ubertim in nostro simpliciū exa-
mine pertractatum est. S E. Lapis ille fa-
bulosus deinceps compositiones nostras
haud ingreditur. BRAS. Et probè
ages: tamen et mastichem, et ami addi
posse non negamus. S E. Ad quos ualet
affectus Benedicta? BRAS. Podagræ
conuenit, chiragræ, et arthritidi, cum à
frigidityte ortum habent, renes, et uesicā
expurgat, paralyfi obuiat, neq: in uteri
affectibus despicienda est. S E. Ad quā
tam copiam præberi potest? BRAS. Ni-
colaus præbet ad castaneæ quantitatem
cū uinocalido, nos drachmas sex, et octo
præbemus: ex his pulueribus pilulæ sunt,
quæ de Benedicta uocantur, de quibus in

pilularum examine mentionem fecimus,
at cum hæc de Benedicta satis esse uidean-
tur, ad alia te conferas. S. E. Diacarthamum
sequitur.

Diacarthamum.

BRAS. Estne in publico usu diacarthamum?
S. E. Est, & ego illud semper in
meo pharmacopolio paratum seruo.

BRAS. Quis nam fuit huius compositio-
nis autor? S. E. Ignoro, audiui tamen esse
compositionem (ut uocant) magistralem.

BRAS. Quas magistrales compositiones
appellas? S. E. Illas, quæ certum non ha-
bent autorem, sed ab ipsis pharmacopolis
in usum redactæ sunt, uel à medicis, qui
tunc artem exercent.

BRAS. Si huius
compositiones autorem inuenero, quid
mihi erit premij? S. E. Labor illum refe-
rendi. BRAS. Premium est te dignum:
sed en, reperitur apud Nicolaum Floren-

tinum, sermone II. summa IIII. tractatu
II. distinctione. VII. cap. XVII. ubi de
homitritei curatione uerba facit, & ipse
Arnaldum de Villa noua adducit, ueluti
ipsius compositionis autorem. S. E. Ergo
non est magistralis. BRAS. Non, ut ui-
detur. at tu compositionem, quam paras,
referto. S. E. Hæc est, quæ sequitur:

Specierum diatragacathi frigidi,	unc. i.
Carnis cotoneorum,	unc. ii.
Gingiberis albi,	drach. i.
Medulla carthami,	unc. s.
Turbith electi,	drach. i.
Diagridij,	drach. v.
Manne granate,	Singulorum.
Mellis rosati ad solem purificati,	drach. ii.
Zuccari albi,	unc. xv.

Fiat confectio in bolis, quorum unusquisque
sit drach. III. BRAS. Nicolaus Florenti-
nus in uno solum ab hac tua differt com-

positione, quia ipse ponit specierum diatrachacanthi frigidi, & carnis cotoneorū singulorum unc. i. tu uerò ponis diatrachacanthi, unc. i. & carnis cotoneorū, unc. ii. aliqui uerò sunt pharmacopole, qui in pondere magis aberrant: nonnulli etenim illam, quæ sequitur cōpositionem seruāt:

℞. Medullæ carthami, dra. i. scrup. i.
 Specierū diatrachacanthi frigidi, scr. i. i.
 Carnis cotoneorum, drach. i. i. s.
 Gingiberis albi, scrup. i.
 Turbith, scrup. i. i.
 Diagridij, scrup. i. i. & gra. i.
 Manna granata, } Singulorū unc. i.
 Mellis rosacei, }
 Zuccari albi, unc. vi.

Misce, & fiat confectio in rotulis, uel in morsellis. S. E. Fortè pōdera hæc sunt ad proportionem ponderum mee cōpositionis, sed in minori copia est hæc cōpositio. BRAS. Est quidem in minori

copia, sed nullum habet cum tua compositione, & cum illa Nicolai proportionem. S. E. illam igitur compositionem sequar, quam semper parauī. BRAS. Illā sequaris. S. E. Cur dicitur manna granata? BRAS. Vel quia grana habere debeat, uel quia ex tali adducatur prouincia: nonnunquam arbitratus sum, cum in has compositiones ad compescendā uim fortium catharticoꝝ thuris manna ponatur, hic manna thuris intelligendā esse, quæ non esset in puluerem redacta, sed granula haberet: tamen prima sententia potior est: nam & manna roris ad leniendum ingreditur, & licet in modica sit copia, & mel rosaceum est in modica copia. S. E. Ad quos ualet affectus? BRAS. Bilem educit, & pituitam: ualet ad hemitriteum, ad capitis dolorem, ad paraly sin, & ad omnes affectus ex bile, & pituita mistos: unde, & mistis cōuenit podagris.

S E. Cur uocatur diacarthamū, cū multa sint in cōpositione in maiori copia, quā carthamum? B R A S. Ita placuit auctori suam hāc nominare cōpositionem, cū ab alijs rebus, quae ingrediuntur, aliae sint denominate compositiones. At ne quicquam praeuertamus, quod ad compositionē spectet, dicito quomodo paras diacarthacū frigidū: S E. Ita ut sequitur.

℞. Tragacanthi albi, unc. ii.

Gummi arabici, unc. i. drach. ii.

Amyli, drach. iiii.

Glycyrrhizae, drach. ii.

Penidiorum, unc. ii.

Seminum quatuor frigidorum maiorum drach. ii.

Syrupi uiolati quantum sufficit.

B R A S. Hec est compositio, quae fieri debet, et quae diacarthamum ingreditur.

S E. Quam copiam praebes placentularum diacarthamū? B R A S. Omnes dicunt

ad drachmas quatuor praebere posse, nos dicimus et usque ad sex, praesertim quando rotulae sunt requietae, et non recenter factae. at quid sequitur diacarthamum? S E. Diaprunis solutium:

Diaprunis solutium.

B R A S. Aestiuo tempore libenter hoc utor medicamento ad illa acuenda, quae tunc praebentur: qualia sunt syrupus ros. solutius, manna, cassia, et reliqua, quae ex se non magnopere educunt, adest uero duplex diaprunis, solutium, et non solutium. S E. Et nos utrumque in nostro pharmacopolio seruamus. B R A S. Nicolai compositionem referto, quam te seruare arbitror. S E. Illa profecto est, quam seruo, et ita conficio: accipio pruna centum damascena, B R A S. Ob hoc a nonnullis uocatur Diadamasenum. S E. N. Illasque in uas re-

pono arcum, stāno delinitū, tantūq; addo aquæ, quantū pruna tegantur, postea igne supposito, tantū ebullire facio, quantum satis est, ut pruna dissolui incipiant: tunc illa ab igne remoueo, & cū aqua fuerit effecta frigida, uel non tam calida, ut manibus obesse possit, tūc pruna ab aqua aufero, in uasq; perforatū repono, uel in cribrum, cui catinum figulina arte factū, & uitreatum subsit, & tamdiu manibus frico, quōd tota prunorum caro per foramina liquefcit, & in catillum colligitur, & sola semina, ac prunorum cortices in qualo relinquuntur: tunc aquam illam, in qua pruna ebullierint, accipio, & in eadem ebullire facio uiolarum unc. i. permitto uerō unica ebullitione ebullire, quia uiolæ uehementem non ferunt ebullitionem, postea uiolas aufero, & huic decocto addo:

Zuccari,

lib. ii.

Pulpæ prunorum, lib. i.
Tuncq; ad spissitudinem coquo, cū in spissari incipit, addo:
Tamarindorū percolatorū, } Sing.
Cassie percolate, } unc. i.
Iterum igne lento ebullire facio, rudicula semper agitando, quousq; ad perfectionē peruenerit: deinde sequentes pulueres superaspargo:

℞. Sandalorū alborum, }
Rubrorum, }
Spodij, } Sin. dra. iiii.
Rhabarbari, }
Cinnamomi, }
Rosarum, }
Violarum, }
Seminis portulacæ, }
Scariole } Sing. dra. ii.
Berberorum, }
Succi Glycyrrhizæ, }
Tragacanthi, }

M 5

Seminum quatuor frigidorum maiorum,
Singulorum drach. i. Hæc omnia miscēa
tur, in puluerem redacta. BRAS. Impo-
nisne hos pulueres, quando ebullit medi-
camentum? S E. Minimè, sed frigescere
sino, uel tepescere. BRAS. Probè agis.
at quo castam alis, atq; tamarindos? S E.
Portionem quandam illius decoctionis,
in qua uiolæ ebullierint, seruo, & castiā,
ac tamarindos ex ea dissoluo, postea pru-
nis, & zaccaro commisceo. BRAS. Ita
erat agendum. S E. Quæ nam quantitas
huius electuarij præberi potest? BRAS.
Hoc nō est solutiū, & si soluit, id leniē-
do facit, & ratione rhabarbari: unde si
ex eo uentris solutio quereretur, duæ, &
tres uncie præberi possent: at cūm exhi-
betur, potius exhibetur ad refrigerādum,
& leniendum, iccirco à Nicolao dicitur,
in acutis præberi febribus, & in pera-
cutis, ut in caufonide, & in ardente febre

imo in initio præbet, in augmento, &
in consistentia. S E N. In declinatione
uerò non præbet? BRAS. De declina-
tione nullam mentionem facit, quia nul-
lus est, qui in declinatione præberi pos-
se, ambigere debeat. S E. Potestne ex
alijs prunorum generibus fieri à dama-
scenis? BRAS. Potest prorsus, &
ex prunis myrobalanis uocatis, & ex
ibericis confici, præsertim cūm ad edu-
cendum præbetur, & emolliendum.
S E. Pruna, quæ accipiuntur, debent
ne esse probè matura? BRAS. Omni-
no, sed non tam matura, ut sint corruptio-
ni propinqua: ex alijs prunorum gene-
ribus ab enumeratis confici non debent:
tamē si intetio tua sit emollire, plus emol-
liunt iberica, quæ uulgus nostrum Cata-
lonica uocat, & myrobalana, quam dama-
scena: unde à Galeno in 11. de Alimentorū
facul. dicitur: Damascenis à Damasco Sy

rie monte, in quo nascuntur, appellatis, prima laus bonitatis, magna hominum opinione defertur, proxima ijs, quæ in Iberia & Hispania proueniunt. Verum hæc nullâ adstringendi uim representant, damascena quædam sanè quàm præclarâ: tamen Galenus pruna probat, quæ aliquam habent adstrictionem, inquit, probatissima in his sunt, quæ cū mediocri cōstrictione, ampla, laxaq; sunt. s. e. Magis igitur emolliet: si ex ibericis prunis conficiatur. BRAS. Ita profectò est, sed fortè non erit ita frigidum, ut cū sit ex damascenis, in omni affectu ex bile præberi potest, & si quis bilem egregiè educere uoluerit, illud solutiuum faciat cū diagridio, ut admonuit Nicolaus. nōne & uos in omnibus Nicolaum sequimini? s. e. Sequimur: nam huius non solutiui diaprunis libram accipimus, & septem diagridij drachmas addimus statim, cū

ab igne deponitur, itaq; solutiuum euadit. BRAS. Aliqui integram diagridij unciam in hac compositione cōmifcent, alij drachmas quatuor. s. e. Ego semper autorem sequutus sum, qui drachmas septem commifcet. BRAS. Contemplemur quanta sit diagridij quantitas, quæ singulam diaprunis drachmam ingreditur. s. e. Diagridium, quod libram diaprunis ingreditur, quantitas granorum quadringentorum & uiginti, diaprunis uerò libra nonaginta sex capit drachmas, iccirco in singula diaprunis drachma quatuor diagridij grana, & tertia ferè pars unius grani ingrediuntur. BRAS. Est uehemens solutiuum, bilemq; potenter educit si ex eo quatuor tantum drachmæ præbeantur, ego libenter in æstate eo utor ad educendam bilem in omnibus biliosis febribus, & eo medicamenta tarda chologoga acuo. s. e. Ad quam copiam in

summa exhiberi potest? BRAS. Ad sex drachmas in maximè stipiticis, in alijs ad quatuor, uel quinq; Nicolaus ad castaneæ quantitatem præbet cū aqua calida: at cum pondere præbendum est, ut tutius agatur, nā soluentia medicamenta ad libitum præberi non debent, sed ad determinatum pōdus. Multæ sunt apud antiquos autores ex prunis compositiones, sed nulla hanc æquat: tu igitur & diaprunis solutiuum, & non solutiuū in tuo pharmacopolio seruato. s. E. Neq; desunt, neq; unquam desuerunt, sed electuarium de Sebesten hoc sequitur:

Electuarium de Sebesten.

BRAS. Nullus est antiquus autor, uel ex recentibus fidedignus huius electuarij inuentor: sed apud Montagnanam reperitur. s. E. Tamen omnes pharmacopole

Ferrariæ illud parant. BRAS. Tu descriptionem, quam sequeris, referto. s. E. Hec est:

Sebesten recentis, unc. v.
Infundantur in libram unam aquæ uiolarum, ut bulliant, demū colentur, & prædictæ colaturæ addantur:

Aquæ Iridis,	} Singu.
Anguriæ,	} unc. v. l.
Tamarindorum,	} Singu.
Prunorū siccorū cōtusorū,	} dra. v.
Seminū cōium frigidorum,	} Singu.
Violarum,	} unc. l.
Succi Mercurialis,	unc. iiii.

Coquantur simul usq; ad cōsumptionem medicatis, & uehementer exprimantur, ac colentur, & percolatæ parti addantur:

Penidiorum,	unc. viii.
Diaprunis non solutiuū,	lib. s.
Diagridij,	drac. iiii.

Nisce, & fiat electuarium. BRAS. Est

leue ac mite medicamentum, quod bilem præcipuè educit. legimus compositionem quandam, in qua aderat soldanellæ herbæ succi, unc. v. i. ad quantitatem succi anguriae, & iridis, neq; succum hunc addere mihi displiceret: cū mirificè ichoreæ purget: tunc enim non solū bilem educeret, & non nihil pituitæ, sed & aquas in hydropse. biliosis conuenit febribus: & in summa omnibus biliosis ægitudinibus. nō est tā uehemens, ut diaprunis solutiū. Dos̃is eius potest accedere ad unciam unam, & ad drachmas decē. at quid accipis tu pro iridis aqua? s. e. Ipsius iridis succum. BRAS. Probè agis, & succus hic ex radicibus sumendus est. s. e. Et anguriae succum accipio. BRAS. Imo, & accipe aquam illam, quæ sponte in anguria à carne distincta est. s. e. Diasena huc pedem confert: posteaquam de Diasebesten satis dictum uidetur.

Diasē

Diasēna.

BRAS. A quo autore refertur? s. e. A Nicolao. BRAS. Compositionem huc adducito. s. e. Hæc est, quæ sequitur.

℞. Senæ,	unc. iiii.
Auellanarum assatarum,	num. l.
Serici combusti,	drac. ii.
Lapidis armeni,	drach. i.
Lapidis lazuli,	drac. iiii.
Zuccari,	unc. vi.
Cinnamomi,	unc. i.
Garyophyllorum,	} Sing. drac.
Galangæ,	
Spicæ,	
Oximi,	
Gingiberis,	
Folij Gar.	
Cardamomi,	
Croci,	} ii.
Zeduarie,	
Floris roris marini,	
Macropiperis,	
Mellis, quod sufficit.	

N

BRAS. Est profectò hæc cōpositio Nicolai, sed non Nicolai Præpositi, quem uos sequimini: at est Nicolai Alexandrini, qui multo tempore ante Nicolaum Præpositum scripsit, & Nicolaus Præpositus ab eo ad uerbum accepit: hoc autem uerum esse, non solū cōpositio ipsa ostendit, sed & cōpositionis initium: nā ita incipit Alexandrinus: Diasena dicitur, quia plus de sena ponitur ibi, quā de alia specie: ualet propriè melancholicis, maniacis, cardiacis, & tristibus: tota cōfectio apponderat libram unam. SE. Ita ad uerbum dicit Præpositus. BRAS. In descriptione idē præcisè dicit, & in ponderibus: postea in calce ita cōueniunt, & in conficiendi modo, ut Præpositus Alexandrini simia uideatur: nempe dicit: Detur cum aqua, in qua infusa sint folia senæ per noctem, sub diuo. Conficitur sic: Cū melle auellana benè puluerizata de-

spumato melle, ad ignē decoquantur, deinde puluis specierum admisceatur: quod ualet quartanarijs, & magis spleneticis. SE. Et ipse Præpositus neque in uno differt uerbo. BRAS. At cōpositionem ipsam cōsideremus. SE. Mihi prius cōuenire uidetur, ut aliam adducamus cōpositionem, quæ in ipso Nicolao Præposito scripta est. BRAS. In Alexandrino non fit alterius Diasenæ mentio, quā illius. SE. Tamen multi pharmacopole hanc, quam adduximus, non parant, sed illam, quæ in secundo loco est à Præposito scripta. BRAS. Illam igitur referto. SE. En tibi morem gero:

N 2

B. Senæ, unc. i. l. i.
 Cinnamomi,
 Caryophyllorum,
 Folij,
 Cardamomi,
 Galangæ,
 Maccris, Sing. drach.
 Ligni Aloës, i. l. i.
 Piperis longi,
 Gingiberis,
 Zedoariæ,
 Spicæ,
 Nucleis moscate,
 Borraginē, & calamentū addito, & cæ-
 tra, quæ melancholiam purgant.
 Auellantarum assatarum num. i.
 Setæ combustæ, drach. i. i.
 Lapidis armeni, unc. i.
 Lapidis lazuli, drac. i. i. l. i.
 Zuccari, unc. v.
 Mellis sumati, quod sufficit.

BRAS. Est tam modica inter unam, &
 aliam compositionem differentia, ut non
 magnificerem si prima, uel secūda con-
 ficeretur, ac seruaretur ad usus. sē. At
 tu quam potius seruari cuperes. BRAS.
 Primam: quia est cōpositio Nicolai Ale-
 xandrini. sē. Ego semper illam serua-
 ul. BRAS. Quid accipis pro sena folia,
 an folliculos? sē. Folliculos: nam Me-
 sue folijs folliculos præfert. BRAS. De-
 inceps uolo, ut folia folliculis mista acce-
 plas, & nos cū Mesue, folliculos potius
 probamus: tamen ubi folia, & folliculi
 habentur simul, miscendi iubemus, sed ob
 quam causam auellana compositionem
 hanc ingrediuntur? sē. A nonnullis au-
 diui apponi ad roboranda mēbra. BRAS.
 Ego nuquam legi roborari mēbra auel-
 lanis, nisi forte dicamus uim quandam ha-
 bere adstrictoriam, ut Galenus monet in
 u. De Aliment. facult. & in v. i. l. De sim-

plie. medic. facult. at uis hæc adstrictoria
 membra roborat, & magis consistentia
 facit: nobis potius uidetur, cum à Galeno
 dictum sit in præcatis locis, esse diffici-
 lioris coctionis, quod hic posita sint, ut
 totam compositionem diutius in uentri-
 culo, & in intestinis retineant: & cum
 uaporoſe sint, ad caput ascendant, & ad
 cor, secumq; uapores ducant, qui ab alijs
 simplicibus eleuantur, qui uim habet mē-
 brorum roboratoriam, & atrabiles
 materie educantur: nam potissimū cōpo-
 sitio hæc in atrabiliaris affectibus præ-
 betur, & quia atrabiles materie natu-
 ram quandam habent uenenosam, fortè
 apposite sunt, quia auellana ueneno ob-
 sistunt: imò à Galeno in 11. de Alimento-
 rum facult. notatur, nucem iuglandem
 auellanam, & rutam simul esā à lethali-
 bus uenenis liberare, quicquid sit compo-
 sitio hæc auellanas recipit. at quomodo

torrentur? s e. Nuclei à putamine exe-
 runtur, & in sartaginem ponuntur, igniq;
 appenduntur, semperq; sunt baculo mo-
 uendi, ne urantur. ERAS. Mihi potius
 placet, ut in duas, uel tres partes diuidan-
 tur, postea more tuo torrefiant, deinde ma-
 nibus perfricetur, ut extrema pellicula au-
 feratur, debentq; esse adeo tosta, ut usta
 non sint, sed facile in puluerem redigan-
 tur: & cum hic puluis difficilioris sit co-
 ctionis, propterea cum melle prius despu-
 mato coqui debet: mel uerò id sit, quod
 compositionem ingredi debet. s e. Ita fe-
 re facio: tamen auellanas integras assabā,
 uerū ut felicius, & probius assentur, non
 ab re erit, in partes diuidere. ERAS. Ob
 quam causam sericum combustum cru-
 dū apponitur? s e. Aiunt humori atra-
 bilari obistere, & cor ipsum roborare.
 ERAS. O mira fatuitas, nullam habet
 ex qualitibus, quæ cor roborare pos-

sunt, neque odoratū est: imò potius fa-
cet sericum crudum: imaginariq; nesci-
mus quomodo sericum, & per quā qua-
litatem atræ bili aduersetur: dictum pro-
fecto est à nonnullis de tincto in chermes,
quod ob tincturam ad hæc ualeat: tamen
nulla habetur uel ratio, uel experientia,
uel alicuius uiri fidedigni autoritas, quæ
hoc nobis suadere possint. at dicito folij
loco, quid accipis in hac compositione?
S E. Folium ipsum, uel malabathrū, quod
Venetijs emo. BRAS. Imò id non est fo-
lium, quod Venetias pro folio compor-
tatur: deinde Nicolaus Alexandrinus in
sua compositione folium non ponit, sed
inquit foliorum Garyophyllorum, ut ue-
lit non solum garyophylla ipsa compo-
sitionem ingredi, sed & garyophyllorū
folia, quæ & ipsa aromatum naturā ha-
bent. S E. Quata mellis copia accipi de-

bet? BRAS. Tres libræ & semis. ad ga-
ryophylla uerò redeunt, quod ipsorum
folia intelligi debeant, & non foliū, quod
est malabathrum, ex hoc ostendi potest,
quia prius posuerat in compositione ga-
ryophylla, deinde contextus ferè omnes
Nicolai legunt. fol. Gar. Si legamus folij
garyophyllorum, bis repetita sunt ga-
ryophylla: iccirco conuenientius est, le-
gere foliorum garyophyllorum, quā fo-
lij: & postea iterum garyophyllorum:
scitò tamen adesse & Ferrariæ pharma-
copolas, qui neque unam, neque alteram
ex præscriptis compositionibus parant:
at aliam quandam seruant, quæ plura re-
cipit, quàm prædictæ complectantur.
S E. NEX. Compositionem illam, ni pi-
geat, referto. BRASSA VOL. Hæc
est, quæ sequitur: neque illam, referre
piget:

R. Ligni Aloës,
 Garyophyllorum,
 Galangæ,
 Nucis muscatæ,
 Folij,
 Maceris,
 Cinnamomi,
 Lapidis lazuli,
 Lapidis Armeni,
 Sene in duplo prædictorum:
 Croci,
 Serici crudi combusti,
 Rasuræ eboris,
 Spodij,
 Anacardi,
 Osis de corde cerui,
 Blactæ bisantiæ,
 Hermodactylorum,
 Myrrhæ, Gëtianæ,
 Baccarum lauri,
 Hellebori nigri,

} Sing. drac. ii,
 } Sing. drach.
 11. s.
 drach. i.
 scrup. ii,
 } Sing. drac. ii,
 } unc. i,
 } Sing. drac. ii.

Auellanarum combustarum, nu. xv.
 Ambre,
 Mellis, quod sufficit.

Quidam addunt pro leprosis, Carnium
 serpentum, unc. ii. s. e. Multo plura sunt
 in hac compositione, quàm in prædictis,
 simplicia. BRAS. At ego illa non ma-
 gnifacio, nempe os de corde cerui, ita in
 hac compositione ualere ad atram bilem
 arbitror, ut id quod nihil ualet. Blactæ
 bisantiæ odoratæ sunt, si ueræ sunt blat-
 tæ. s. e. Est longè uehemētior hæc com-
 positio, quàm sint aliæ superius enarra-
 tæ. BRAS. Est profectò uehemētior: sed
 in minori præberi debet copia: de prima
 compositione præberi potest usq; ad tres
 drachmas: de hac usq; ad duas ad summū
 in robustis, et stipticis: tamen drachma
 una solet esse cōmune pondus, quod præ-
 beri debet, SENE. Infusio senæ conse-
 quitur.

Infusio senæ.

BRAS. De hac in præsentia nihil agemus: quoniam in syruporum examine de illa ubertim scriptum reliquimus: sola præberi potest usq; ad octo uncias. s. e. Est magistralis compositio? BRAS. Est profectò, si magistrales illas compositiones uocabis, quæ nullum habent certum autorem, sed à pharmacopolis fiunt secundum quendam usum, qui fere à natura emanasse uidetur. s. e. Ergo senæ puluerem consideremus.

Puluis senæ.

BRAS. Pharmacopole Ferrariæ in hoc puluere diuersi sunt, à te uerò incipimus: quam compositionem paratam seruas? s. e. Hanc, quæ sequitur:

℞. Foliorum senæ, } Sing. unc.
Tartari albi, } i i.

Garyophyllorum, }
Cinnamomi, } Sing. drac. ii.
Galangæ, }
Amcos, }
Diagridij, } drach. iiii.

Misce, & fiat puluis. Hanc compositionem semper seruauimus. BRAS. Et eandem seruant probi pharmacopole: tamen alij sunt non improbandi, qui sequentem parant, ac aegris, cum à medicis indicitur, præbent:

℞. Folliculorum senæ, drach. ix.
Tartari, drach. iiii.
Maceris, drach. iiii.
Cinnamomi, drach. i. s.
Diagridij, } Singulorum
Salis Indi, } drach. s.

Misce, & fiat puluis.

s. e. Magis probo compositionem, quam facio. BRAS. Neque ego à tua sententia discedo: hac tamen nō despecta, drachma

una bilem educit, & atram bilē: idq; ue-
hementer efficit: alij sunt, qui ab his in
ponderibus deuiāt: alij plura habēt aro-
mata, & alij pauciora: & hæc est causa,
cur in aliquibus educat, in alijs modicē
educat: quia compositio, quam parās, ue-
hementer educit: sed illa, quam ego retu-
li, remissiūs. s. e. Vidi, & qui compositi-
tionem pararet ex Antidotario Montā-
gnanē. BRAS. Quæ nam est? s. e. Hæc:

R. Folliculorum Senæ,	unc. i. s.
Gingiberis,	} Sing. drac. i. ii.
Maceris,	
Cinnamomi,	} Sing. drac. i. s.
Tartari,	

Terantur omnia, & in puluerem re-
digantur. BRAS. Hic propriē est Senæ
puluis, quia nihil aliud recipit, quod edu-
cere possit, quā Senam, sed opus etiam
est illū in magna copia accipere: nā un-
cia uix satis erit ad tenuiter educēdū, sed

& nonnulli ita seruant confectū puluerē:

R. Folliculorum Senæ,	unc. i. x.
Tartari,	unc. i. ii. s.
Maceris,	drach. i. ii.
Cinnamomi,	drach. i. s.
Salis Indi,	drach. i. ii. s.
Diagridij,	drach. s.

Misceantur omnia, & in puluerem re-
digantur. s. e. Neque eiusmodi compo-
sitio multū educere potest. BRAS. Idcir-
co præberi potest ad drachmas quinque:
at mihi gratius est, ut tuo in pharmaco-
polio primam compositionem paratam
serues: nā illa est, quæ nobis præstare po-
test, quod petimus. s. e. Ad quos ualet af-
fectus? BRAS. Aduſtos humores educit,
& biliosos: secundariō autem pituitosos,
lepræ aduersatur, psoræ, & scabiei, ad o-
mnesq; conuenit affectus ex bile, atra bi-
le, & pituita salsa. s. e. Huic pulueri tri-
phera persica succedit.

Triphera persica.

BRAS. Hæc compositio adeo cōfusa est, adeo intricata, ut uix crediderim ab uno, uel altero pharmacopola, & illo quidē diligentissimo, rectē confici: tamen ut experiamur, an illam accommodare possimus, ut rectē confici possit, Mesues compositionem referto. SE. Hæc est:

℞. Succī Solatri,	} Depuratorū singul. lib. i.	
Endiuæ, Apij,		
Succī lupulorum,		lib. i.
Super eos projiciatur uiolarum siccarū, uel uiridium,		lib. i.
Folliculorum Senæ,		unc. ii.
Agarici,		unc. i.
Prunorum damascenorū		nu. l.
Cuscutæ,		unc. s.
Mirob. Cit.	} Frigorū in oleo violaceo, aut amygdalarum dulciū	} Singul. drac. i.
Chebulorū,		
Indorum,		

Spi

Spicæ aromaticæ, drach. iiii.
Bulliant super prunas cū facilitate, usq;
dum remaneat libra una, & projiciantur
super illa epithimi mundi drach. xl. &
inuoluantur myrobolani in oleo amygdala-
larum dulcium, & bulliant ebullitione
una, & deponantur ab igne, & colentur,
& dissoluantur in una parte huius co-
laturæ:

Tamarindorū recentium,	unc. iiii.
Mannæ,	unc. i. s.
Pulpæ casie,	unc. iiii.
Zuccari uiolati,	unc. xii.
Colentur, & emundentur à granis, & scoffis, & in alia parte aquæ projiciantur:	
zuccari tabarzeth,	lib. iiii.
Aceti uini,	lib. i.
Coquantur cū facilitate: deinde projician- tur supra illud, quod dissolutū sit in suc- cis, & aggregentur in unum, & coquan- tur usq; ad mellis spissitudinem: ultimo	

O

uerò puluerizentur super illud:

Raued boni, unci.ii.

Myrobalanorum, } Singu.

Chebulorum, } drach.ii.

Indorum, }

Belliricorum, }

Emblicorum, } Singu.

Granorum sumiterreæ, } dra.iiii.

Trochiscorū diarhodō, }

Maceris, }

Mastiches, } Singu.

Cubebæ, } dra.ii.s.

Spodij, }

Sandalorū citrinorum, }

Quatuor sem. maio. frigidorum. Singu.

gulorum drach. i. l.s.

Anisoforum, drach. i. l. l. l.

Spicæ, drach. i. l.

Inuoluantur in oleo uiolato, & reponantur

in uase uitreo, & da cum aqua frigida,

& succo endiuie, uel succo solari.

Hæc est Mesues ad uerbum compositio.

BRAS. Imo potius confusio. Nā præter

id, quod intentionē suā barbarissimè effi-

cit: inordinatam etiā ponit cōpositionē.

tūne illo modo eā paras, ut à Mesue edo-

ceris? s. e. Non recordor profectò quo-

modo fecerim: nā illam semel tantū com-

posui, cū primū aperui pharmacopoliū,

& adhuc magna portio in labello super-

est. BRAS. Cur nōnne illā uendis? s. e.

Rarò: tamen maior medicorū pars, & no-

bilium, ac ciuium pharmacopoliū nostrū

frequentat, sed pauci medici illam suis

ægris indicūt. BRAS. Opus ergo est, ut

compositionē hāc tibi aperiā, id est quo-

modo fieri debeat, ostendam. s. e. Id mihi

gratissimum crit: sed doce me prius, cur

triphera nuncupata sit. BRAS. Apud

antiquos non pauca medicamenta triphe-

re nuncupata sunt, id est delicata medi-

camenta. s. e. At hoc penitus delicatum

non est. BRAS. Non quidem, quo ad gustum, nec quo ad olphatum, sed quo ad opus, nempe sanitatē inducit, quæ res delicata est: uel ita cōpositori uisum est, quod esset delicatum medicamentū: cum tamen amarum sit. S E. Cur persica uocatur? BRAS. De hac nomenclatura idem scio, quod tu, sed Mesue dicit, quia apud Persas sit experta, uel ab ipsis inuenta. at hæc ad rem ipsam nihil faciunt, modo cōpositio recte fiat, quam nemo recte faciet, si ordo, quem ex Mesue adduxisti, seruabitur. S E. Quem ergo ordinem seruare oportebit? BRAS. Illum, quem tibi referam, ne cogaris illa, quæ minima ferunt, decoctionem prius ponere, & posterius, quæ maiorem ferunt. S E. Tuum igitur referto ordinem, quo tripheram hanc fieri iubes. BRAS. En, primò accipiendi sunt depurati succi, qui erunt septem librae, in quos pruna imponuntur, quæ damascena

sint, ut ebulliant, sintq; aliquibus in locis ad semen usq; incisa; deinde facile bulliat ad succorum ferè consumptionis medietatem, postea sena addatur, quæ crasso modo contrita sit, deinceps agaricum addatur, & cuscuta, postea spica, rose, & uiolæ. S E. Nulla est facta rosarum mentio in hac compositione. BRAS. Non quidem in tua, quam adduxisti, sed in antiquis codicibus ad sunt rosæ ad uiolarū pondus, postea addatur epithimum, nam modicissimam fert coctionē: deniq; myrobolani addantur enucleati, crassoq; modo contriti: posteaquam fuerint impositi, sinatur compositio parumper feruorem eleuare: deinceps ab igne remoueat: quoniam uel modicissimam, uel nullā ferūt myrobolani decoctionē. S E. Nonne bis ingrediuntur myrobalani? BRAS. Minime, quia illi, qui primo loco scripti sunt, uacant, & hi tantum accipiendi,

qui secundo loco referuntur: idq; inconueniens est, quod retulisti, autorem scilicet tantum ebullire facere, quoad una sola libra supersit, sed ad minus duæ libe esse debent, si tamarindi, cassia, manna, & zuccarum uiolatum aptè dissoluenda sunt, imo nisi esset acetum, quod additur, relinqui deberet maior quantitas, quam sint duæ libræ. Mannam igitur accipito, tamarindos, & cassiam in decoctione illa, uel in una decoctionis parte dissolue: postea in alia decoctionis parte imponatur zuccarum taberzeth, & acetum uini, & bulliant quo ad mellis spissitudinem acquirat: postea rhabarbarum, & reliqua, quæ sequuntur, imponantur, præter myrobalanos, qui iam sunt prius impositi in ebullitione illa parua, uel in infusione: postea omnia simul miscantur. S E N. Iam confecta est compositio. B R A S. Confecta, ac perfecta quidem

est. S E. Quomodo inungitur cõpositio ex oleo uiolacco? B R A S. Non est intelligendum, quòd compositio inungatur, sed quòd rhabarbarum, & cæteri pulueres sunt oleo uiolacco delinendi, & postquam fuerit perfecta, in uitreatum uas ponatur, ac seruetur. S E N. Non incesisti secundum ordinem Mesues. B R A S. Quia inordinatus est, & ut arbitror à libarijs est ordo peruersus: nempe cum talia in compositionibus uidentur, homo componendi ordinem seruare dicitur, & quæ maiorem decoctionem ferunt, primò imponere, deinde quæ minorem, & ultimo loco, quæ minimam, quæ uerò nullam ferunt coctionem, infundenda sunt, & non ebullienda. S E. Profectò magna confusio, est nisi ita fiat, ut à te prædictum est B R A S S A. Ita igitur facito. S E N. Sed non tam citò: nam in pixide adhuc adest huius compositionis portio &

rari admodum ea utuntur: imo ignoramus quibus competat affectibus, nisi tu aperueris. BRAS. Mesue inquit, conuenire febribus acutis, & stomachi inflammationibus, ac hepatis; conuenit & arquatis, & obstructionem habentibus; uisum reparat, cum à biliosis fumis deperditus est, sitimq; sedat: aductionis morbos prohibet, & est magna medicina in æstate pestilenti, & autumnio: bilem educit, pituitam, & atram bilem. Nos in magnis æstibus eo usi sumus, cum fuit opus, calidos alicuius humores euacuare, quia non calefacit, neq; corpus alterat ad calidum. SEN. Quomodo præbes ægro huius generis medicamentum? BRAS. Præbeo in bolo, si annuerit æger, sin minus, in endiuie aqua, uel solatri dissoluo, & propinandum præbeo. potest inter lenientia numerari medicamenta, uenietimq; mirum in modum lenit. SEN.

Quenam est ipsius dosis? BRAS. Mesue unciam præbet, nos ad decem usq; drachmas absq; incommodo exhibuimus. SE. Cum de Tripheris sermo fiat, huc accedet Triphera de epithimo.

Triphera de epithimo.

BRAS. Hec in minori adhuc usu est, quam Persica, rarissimi sunt Ferrariæ pharmacopole, qui illam seruent: tamen à nonnullis conficitur, & à paucissimis quibusdam medicis indicitur: tu uerò compositionem referto, ut illam contemplemur. SE. En, ex his conficitur:

Myrobalanorum	} Singu. partes æquales.
chebulorum,	
Emblicorum,	
Indorum,	
Belliricorum,	
Epithimi partes duas,	
Hicra picæ partem semis:	

Misce, & confice cum melle emblicorū,
uel chebulorum. BRAS. De hac com-
positione loqui nō est opus, cum in com-
muni usu non sit, at despicienda minime
est. SE. Ego illā paratam seruo, & tu
eandem pro tuis ægris nonnunquam, me
annotante, indixisti: tamen cuius sit auto-
ris ignoro. BRAS. Est Mesues, qui illam
refert in curatione manie, & melancholie
sanguineæ. SEN. Quæ nam est ipsius
dosis? BRAS. Mesue præbet a duabus
drachmis usq; ad quatuor, & singulo
die: si autem rariùs præbeat, ad unciam
usq; exhiberi potest. SEN. Ad quos uer-
let affectus hæc triphera, quæ triphera
non est, id est delicata, cum sit amara?
BRAS. Mesue illam præbet inter eu-
cuationem, & euacuationem, quādo non
administratur euacuatio: nam reuiu-
nescere facit, & gaudium generat. hæc
Mesue. Atram bilem potissimum educit,

sed leuiter illam cum alijs humoribus se-
cundario educit: manie confert, & me-
lancholie sanguineæ. SENEX. Est er-
go multi nominis compositio? BRAS.
Est prorsus, & in atrabilarijs affectibus
haud despicienda. SENEX. Quid est
mel emblicorum? BRAS. Est mel quorū-
dam ex emblicis myrobalanis confectum.
SE. Quonam modo conficitur, & quis
est huius mellis autor? BRASSA. Le-
gitur apud Rasim in 1 x. ad Almanforē
lib. in capite de melancholia, & hoc mo-
do conficitur:

R. Myrobalanorum chebulorū, nu. xx.

Emblicorum, nu. xxx.

Misce, & terantur, & in tribus aquæ li-
bris percoquantur, quo ad una supersit:
postea colentur: deinde huic percolatæ
aquæ mellis libram adijcito, quæ ad aquæ
consumptionem ebulliat, & cum hæc
compositio chebulos etiā recipiat, si tibi

animo sit ex solis emblicis conficere, ex ipsis quinquaginta accipito, & ut dictū est, conficito. s E. Hoc modo ex omni myrobalanorum genere mel conficere possum, & ex duobus simul generibus. B R A S S A. Imo, & ex omnibus. s E. Syrupus rosatus solutius in examen succedit.

Syrupus rosatus solutius.

B R A S. De hoc in syruporum examine ubertim locuti sumus, ut superfluum videatur nunc iterum absq; utilitate repetere. s E. Cū & ipse ventrem soluat, non mirum si in aliorum ordinem accedebat, memoria autem habeo, & bilem & Ichores educere, si, ut conuenit, confectus fuerit. sed in examen accedit Pulvis Sanctus,

Pulvis sanctus.

B R A S. Est recentiorum inuentum, & ipsum nomen illud ostendit: quoniam antiqui habebant quidem Hieras, & sacra medicamenta, non uerò sancta. at ex quibus illum paras? s E. Ex his:

℞. Folliculorum Senæ,	unc. i. s.
Tartari albi,	drach. ii.
Gingiberis,	drach. s.
Misce, & fiat Pulvis.	

B R A S. Cū mihi ignotum sit unde appellatur Sanctus hic Pulvis, tu habesne aliquid ex quo nominis rationem expiscari possimus? s E. Nihil penitus habeo.

B R A S. Fortè igitur ob actionem, quam facit nomen sortitum est: nam absq; molestia humores purgat: quippè integra drachma mirificè educit, neq; drachma & semis excedenda est. Atram bilem educit, adustosq; humores, & secundario pi-

tuitam. adest tamen Puluis alter, & ipse uocatus Sanctus, ex Elaterio, qui educit usq; ad intestinorum ramenta, conficitur uerò ex elaterio, gingibere, & nitro ex quibus Pilula etiam conficitur, quæ Sancta nuncupatur: Sed audias quid contigerit Procurio Brassauolo patruo meo: Hic cum uehementiore capitis dolore premeretur, medicum quendam consuluit, quid accepturus esset, quod in modica copia sumptum, caput euacuaret: medicus illi dixit: Pilulâ Sanctâ deglutito: Tunc Procurius rei ignarus, pilulam Sanctâ unius scrupuli ex elaterio domum attulit, quam summo mane deglutire tentauit, & minime potuit: propterea iussit, ut forbile ouum coqueretur, in quod pilula imposita, ouum deglutit, & pilula in ore firmata est: iussit & aliud ouum forbile decoquere: cundoq; ouum deglutit, & non pilulâ & ut breui te expediam, tredecim oua ab-

for sit, & pilulam deglutire nunquam potuit. non aderant amplius domi oua: arbitror si adfuissent, fuisse absorturum ad trecenta, ipseque ira concitus, pilulâ in terram iecit, atq; dormiuit. S E. Iam pransus erat. BRAS. Et plusquam pransus ante auroram. S E N. Excreuitne uel semel? BRAS. Plusquam sexageties. S E. Si ergo pilulam deglutiuiisset, ducenties excreuisset. BRAS. Arbitror elaterij uim ouis inhaesisse, neq; pilulam plus, uel minus eduxisse. S E. Ad Sanctum Pulverem redeamus: semper uidimus pulverem ante enarratum Sanctum Pulverem uocari, & non alium. BRAS. Et nos in aliquibus pharmacopolijs, pro Sancto Pulvere elaterij pulverem præberi, & in alijs uocatum Præcipitatum, ex quo Sanctam Pilulam conficiebant: ita forte per catexochen nominatam. S E. De Diatribis, ergo uerba faciamus.

Diaturbith.

ERAS. Sunt in hac compositione diuersissimi pharmacopole: tamen pars maior illud Diaturbith conficit, quod in capite de Turbith à Mesue refertur. Est uerò hoc, quod sequitur.

R. Turbith.	partes. x.
Gingiberis,	partes v.
Zuccari,	partes xx.

Misce, et fiat puluis. s. e. Hoc est, quod filius Zensar conficere edocuit.

ERAS. Id est profectò, cui nonnunquam autor addit mastiches drach. iiii. quandoq; alia. s. e. Hæc fortè causa est, cur aliqui pharmacopole huic compositioni plura addunt, aliqui pauciora. ERAS. Imo et nonnulli cum rhabarbaro miscet. s. e. Nonnullos uidimus, qui sequenti modo conficiebant:

Sant

R. Sandalorum alborum,	} Sing. drac.
rubrorum,	
Violarum,	
Gingiberis,	} l.s.
Anisorum,	
Cinnamomi,	} Sin. drac. s.
Mastiches,	
Turbith,	} Sing. unc. i.
Hermodactylorum,	
Diagridij,	drach. iiii.
Zuccari albi,	lib. ii.

Misce, et fiat confectio solida,

ERAS. Huic compositioni, quam attulisti, quidam addunt rhabarbari electi drach. x. Itaq; medicamentum conficiunt nonnulli in forma electuarij; alij deducunt in morsellos: alij in rotulas, uel placetulas: tamen zuccari copia uariata: ueruntamen Diaturbith, uel medicamentum de Turbith, quod seruare: debetis, illud est, quod superius adduximus ex Mesue in

P

capite de Turbith, iuxta filij Zēsarī sen-
tentiam: quāvis & eodem loco nomina-
uerit diaphiniconem Diaturbith. s. e. Ad
quos ualet affectus Diaturbith ex Mesue
acceptus? BRAS. Ad pituitosos affectus:
egregieq; per alium pituitam educit. s. e.
Quanta ex eo præbetur copia? BRAS.
Drachma una est satis, uel ad summum
drachma cum dimidia in iure epota, uel
in catapotia, uel in morsellos, uel in tro-
chleas cū zuccaro redacta: sed tunc opus
est, ut maior copia accipiatur, quam
drachma, imò tunc accipi potest ad qua-
tuor drachmas, & usque ad sex. s. e. Ple-
ra Galeni hiera succedit.

Hiera picra galeni.

BRAS. Intelligis ne picram illam simpli-
cem hieram, quæ ex. v. l. i. Methodi mede-
di accipitur? s. e. Illam intelligo. BRAS.
Adde illa nihil prorsus agendum est, cū

in pilularū examine ubertim pertracta-
ta sit. s. e. Ergo de diacolocynthidis hic-
ra uerba faciamus.

Hiera diacolocynthidis.

BRAS. Diuersæ sunt huius diacolocyn-
thidis hieræ descriptiones: nā Mesue unā
parat ex russo compositionem. s. e. Non
est in usu. BRAS. Imò & multi pharma-
copole illam conficiunt, & præbēt, quo-
ties a medicis hiera diacolocynthidis in-
dicitur? s. e. Mesues compositionem as-
ferto, ut illam contemplemur. BRAS.
Hæc est:

℞. Stœcadis,	} Sing. drac.
Agarici,	
Chamedridis,	
Colocynthidis,	drach. xx.
in alio codice habetur, Trochiscotum.	
Alaudahal,	drach. xxv.

Serapini,	} Sing. drac.
Oppanacis,	
Petroselini,	
Aristolochiæ rotundæ,	} Sing. drac.
Piperis,	
Cassie,	
Cinnamomi,	} drach. vii.
Croci,	
Spice,	
Myrrhæ,	} Sing. drac.
Polij,	

Myrrham in uinum infunde: medicinas
tere, & confice cum melle despumato.
s E. Quas medicinas intelligit esse terenda-
das? BRAS. Intellige omnia simplicia si-
perius enarrata, quæ pharmaca nuncupa-
ri possunt: nam & herbæ omnes medica-
tæ ab Hippocrate, & à Galeno quando-
que pharmaca nuncupantur, etiam si mi-
nimè educant, intelligit ergo omnia esse
in puluerem redigenda, & ex melle com-

positio secundum artem conficienda. s E.
Hanc compositionem haud seruo, sed illā
potius Ruffi, à Nicolao descriptam: itaq;
multos uidimus hanc conficere, & ser-
uare: quanuis audiuerim nonnullos Me-
sues compositionem conficere, & serua-
re. BRAS. Hanc tuam referto composi-
tionem, quam præbes, cum à medicis hie-
ra diacolocynthidis indicitur. s E. Hæc
est, quam Nicolaus in suo Antidotario
retulit:

℞. Aloës,	unc. i.
Hellebori albi,	} Sing. unc. s.
nigri,	
Diagridij,	} Sing. drac.
Pulpæ colocynthidis,	
Nitri,	iii.
Euphorbij,	} Sing. drac.
Polypodij,	
Salis ammoniaci,	ii. gr. xv.

Piperis,	} Singu. drac.
Chamedridis,	
Croci,	
Agarici,	
Mastiches,	
Epithimi,	} I. s.
Cassie lignee,	
Xilobalsami,	
Opopanacis,	
Gil,	
Myrrhæ,	gra. xv.

Mellis, quod sufficit. Datur uestperi cum calida, in modum castaneæ. BRAS.
 Hæc est longe diuersa compositio ab illa Mesues: & si utra ex his duabus seruanda esset, Mesues compositione potius seruandam iuberem: quam & Serapio illam ferè sub nomine Diacolocynthidis describit. SE. Ni pigeat, Serapionis compositionem referto. BRAS. Haud pigeat, in uero dicit, tractatu septimo:

Pulpæ colocynthidis,	aur. xx.
Chamedridis,	} Sing. drac. x.
Agarici,	
Serapini,	quidā dicunt, aur. x l.
Opopanacis,	} Sim. dr. viii.
Petroselini,	
Aristolochiæ rotundæ,	aliter habetur, aur. viii l.
Piperis albi,	} Sing. drac. v.
Cinnamomi,	
Spice,	} Sing. drac.
Croci,	
Myrrhæ,	
Polij,	

Misceantur omnia, & in puluerem redigantur, & cum melle de spumato conficiatur. SE. Differt prorsus & in simplicibus, & in pondere, ab illa Mesues. BRAS. Sequitur Serapio, Paulum Aeginetan addidisse cassie lignee, aur. viii. & stœcadis, aur. iiii. his additis, non multum differt à compositione adducta

ex Mesue. s. e. Nōne Auicēna in quinta
to canone hieram quādam Ruffi descri-
bit? BRAS. Describit quidem, & ne illā
desideres, est hęc, quę sequitur:

℞. Pulpę Colocynthidis,	aur. xx.
Chamedridis,	aur. x.
Serapini,	} Singulorū aur. viii.
Opopanacis,	
Se. Apij montani,	
Aristolochię rotundę,	aur. v.
Piperis albi, nigri,	Sing. aur. v.
Cinnamomi,	aur. iiii.
Cassię,	aur. viii.
Stœcadis,	} Singulorū aur. iiii.
Croci,	
Polypodij,	
Polij,	
Myrrhę,	

Infunde myrrham cum uino, & tere sim-
plicia, & confice cum melle despumato.
s. e. Hęc est satis affinis compositio

Mesues. BRAS. In pondere solū differe-
retia est, & in aliquibus simplicibus: tamen
Auicenna post prædictā descriptio-
nem aliam addit in pōdere diuersam, quā
ne chartas uertēdo defatigeris, huc attu-
limus: est uerō hęc, quę sequitur:

℞. Pulpę colocynthidis:	drach. xx.
Aloës,	drach. v.
Galangę,	drach. x.
Chamedridis,	drac. xx.
Serapini,	} Sing. drac. viii.
Opopanacis,	
Aristolochię rotundę,	
Petroselinī,	} Sing. drac. v.
Piperis albi, nigri,	
Spicę,	} Singu. aur. ii.
Cassię,	
Cinnamomi,	
Croci,	
Gingiberis,	
Myrrhę,	Polij,

Auicenna in aliquibus descriptionibus
præter ea, quæ adducta sunt, additū inuenit:

Camepithidis, }
Agarici, } Sing. drach.
Præsiij, } x.

Confice cum melle secundum artem.

SE. Inter hanc Auicennæ, et illam Mesues compositionem, non adest magna differentia. BRAS. Non, ut uidetur: imò antiqui autores, ut Paulus, et Aelius, compositiones quasdam huius hieræ adducunt, quæ ab illa Mesues non magnopere differunt. SE. Has audire cupere, nepe in his autoribus plurimum fido. BRAS. Paulus autem dicit lib. VII cap. VII ita dicentem:

Æ. Interranei Colocynthidis, drach. VII.
Trixaginis, drach. x.
Sagapeni, drach. VII.
Petroselinii, drach. v.
Aristolochiæ rotundæ, } Sing. drach.
Piperis albi, } v.

Cinnamomi, drac. IIII. uel

Cassie, i. cānelle, drach. VII.

Spice, } Sing. drac.

Croci, } IIII.

Polij, }

Myrrhæ, }

Mellis, quantum satis est.

SE. Nonnulla in hac compositione desunt, quæ in illa Mesues scripta sunt. BRAS. Desunt quidem nonnulla, sed eandem esse compositionem nemo ambigere debet. Aëtius uero ita hanc hieram refert libro tertio cap. 119.

Æ. Pulpæ colocynthidis, drach. VII.

Camepithidis, } Sing. drac.

Chamedridis, } x.

Agarici, }

Marrubij, }

Sagapeni, } Sing. drach.

Cassie, } v.

Opopanax, } drach. VII.

Petroselini,	} Sing. drac.
Aristolochie rotunda,	
Piperis albi,	
Cinnamomi,	
Spice nardi,	} v.
Croci,	
Myrrhae,	
Polij,	
	} Sing. drac.
	} IIII.

Assumito in melle.

SE. Hæc Aëtij cōpositio amplior est, quā illa Pauli. librariorū gratia hoc cōtigisse arbitramur, qui modò unū simplex medicamentum, modò aliud dimittebāt: nempe non dubitamus Ruffum cōpositionē fecisse, quæ ex eisdē semper cōstaret. adest et cōpositio quedā apud Nicolāū Alexandrinū, quā Hierā Diacolocynthidis uocat. SE. Quæ nā est? BRAS. Hæc, quā educemus, in ipso autore est, cap. 4. 1. s.

R. Interioris colocynthidis, drach. ii.
 Ammoniacy, drach. i. s.

Agarici,	} Sing. unc. i.
Scille asse,	
Diagridij,	
Hellebori nigri,	
Hyperici,	
Epithimi,	
Polypodij,	
Prasij,	
Bdellij,	
Aloës,	
Chamedridis,	} Sing. unc. i.
Cassie,	
Myrrhae,	
Piperis,	
Croci,	
Opopanacis,	
Sagapeni,	
Camphoræ,	
Petroselini,	
Aristolochie longæ,	
Rotundæ, Amomi,	

Mellis, quod sufficit. Tamen hæc Hierā ab Aëtio libro tertio cap. 116. uocatur Hierā Logadij. s. e. Has Hieras, obsecro, dimittamus, & contemplemur, num illa Mesues, an illa Nicolai cōficiēda sit, atque seruanda. BRAS. Necessariū est, & nōnihil de his Hieris te prius audire: nam quandoque suadebamus, ut conficeretur Hierā Pachij Antiochi, quam dicit ualere ad uniuersa capitis uitia, quæ à Scribonio refertur sectione 106. et quæ:

Stœcadis,	}	Singul. P. x.
Marrubij,		
Chamedridis,		
Agarici,		
Colocinthidis,	}	Singul. P. v.
Opopanacis,		
Sagapeni,		
Petroselini,		
Terræ muli,	}	
Piperis albi,		

Cinnamomi,	}	Singulorū P. i. i. i.
Nardi spicæ,		
Myrrhæ,		
Folij,		
Croci,		

In unum omnia ponderata cōtundantur, & cribretur, præter opopanaces, & sagapenum: hæc enim mortario teruntur, adiecto melle tenui, id est quā liquidissimo: deinde cæteris miscentur: quæ & ipsa tantum mellis recipere debet, quantum satis erit, ad comprehendenda, & cōtinenda ea: reponitur medicamentum uase uitreo. s. e. Fecistine fieri hoc medicamentū? BRAS. Prorsus, & profecere, qui acceperunt. Pachius magnū questū fecit ex eo, & uocabat Hierā Diacolocynthidis. Scriboniū lege de huius hieræ uiribus, à sectione 97. usque ad 106. s. e. Eadem uidetur cum Mesues compositio. BRAS. Modicè differunt: nā quod in Mesue legi-

tur Polij, in Pachio habetur Folij, & quod in Mesue scriptum est cassie, in Pachio legitur marrubij: nonnihilq; in ponderibus differūt, an uerò hæc compositio fuerit incognita Ruffo, ignoramus, neminemq; hoc scire arbitramur: neq; Galenus omnia antiquorum retulit medicamentis, neq; etiā potuisset, si id exequi tentasset.

S E. Cur non iubes, & nunc confici hanc Diacolocynthis hierā? BRAS. Si hæc fiat compositio, est magnis dotibus insignita, & illa fortē est, quæ fieri debet: tamen pro Hiera Diacolocynthis, Galeni catapotia, quæ primo cap. primi libri, De compositioe medicamentorū secundum locos describit, in usum deduximus: est uerò compositio hæc, quæ sequitur:

℞. Colocynthis,	partem unam,
Aloës,	3 Singu. parts
Scammones,	duas.

Succi

Succi absinthij,	partē unam.
Mastiches,	3 Singulorū partē
Bdellij,	semis.
Misce.	

Utiq; Galenus refert, hoc modo Quintus utebatur: sed Galenus postea ab hac compositioe mastichen, & bdellium reiecit: at ob quam causam id fecerit promittit se dicturum in sermone, quē in compositioe purgantium pharmacorum libros reseruabat: tamen non constat Galenū hos unquam perfecisse libros. S E. Pro Hiera igitur Diacolocynthis, aut hanc conficiam à te nunc ex Galeno acceptam, aut illam Mesues. BRAS. Imo potius illam Pachij quæ apud Scribonium legitur: nā hæc, quam adduxi, non est Hiera Diacolocynthis, quam Galenus præbuit adolescenti, de quo mentionem facit, sed erant pilule, quas uocat de Aloë, quarū undecim illi tribuit ad ciceris magnitudinem

Q

ante Hieram. s. e. Ad quos ualet affectus
 Hiera ista Pachij, uel Mesues? BRAS.
 Scribonium lege, ne tam magnā affectuū
 syluā referre cogamur: ad omnes affectus
 simpliciter conuenit, at pituitam potius
 simum educit, & humores crassos, glutinososq;
 educit præterea atram bilem ma-
 nie confert, melancholice, epilepsie, tortu-
 re, paralyti, flatus discutit, coctionē pro-
 curat, uentriculum à pituita, fluxuq; libe-
 rat, fistulis cōuenit, mali moris ulceribus,
 cancroq; lepræ, & alijs penè infinitis af-
 fectibus. s. e. Ad quam copiam præberi
 debet? BRAS. Quatuor drachmæ sunt
 extrema dosis, tres dimidia, duæ minime:
 ad ampliorem uerò doctrinam Scriboniū
 legito, à sectione 97. usq; ad 106. nepe
 monet quomodo secundū diuersos affe-
 ctus accipi debeat, & quæ sint illi misce-
 da: quoniam aliqui affectus nonnulla ex-
 petunt, quæ in alijs non cōuenirent: tu ue-

rò ad alia te conferas. s. e. Sequitur Hie-
 ra Logodion.

Hiera logadii.

BRAS. De hac Hiera in pilularum exa-
 mine ubertim scriptum reliquimus, exci-
 ditne memoria? s. e. Nūc memoriæ subiit,
 idq; in mentem uenit, uocandam esse Hie-
 ram Logadij, nō autē Logodion. BRAS.
 Aliam igitur adducito compositionem:
 s. e. Hiera picra Nicolai succedit.

Hiera picra Nicolai.

BRAS. Estne illa, quæ ex sexdecim re-
 bus constat? s. e. Illa inquam est. BRAS.
 Maximus est illius usus in clysterijs: &
 quāuis de sexdecim rebus uocetur, tamen
 sunt decem & octo: intellige uerò præ-
 ter aloē, & mel, esse sexdecim res, at tu
 compositionem ex Nicolao adducito.
 s. e. En, illam refero:

¶ Cinnamomi,

Spicae,

Croci,

Schæni,

Assari,

Xilobalsami,

Xilocassiae,

Carpobalsami,

Violarum,

Absinthij,

Epithimi,

Agarici,

Ros.

Turbith,

Colocynthidis,

Mastiches,

Aloës ad pondus omnium.

Mel, quod sufficit.

BRAS. Quomodo uos pharmacopole compositionē hanc cōficitis? s. l. Omnia in puluerem redigimus: postea huius pul-

ueris uncias duas accipimus, & cū despu-
mati mellis libra commiscemus, & ma-
gna Galeni Hiera nuncupatur. BRAS.
Tamen Galenus de hac hiera nusquam
mentionē fecit, neq; de simili cōpositione.
adsunt nonnulli pharmacopole, qui Hie-
ra simplicis Galeni puluerem accipiunt,
& ex melle electuarium conficiunt, quod
præbent quoties à medicis pro clismati-
bus Hiera Picra indicitur. s. l. Hoc nun-
quam audiui. BRAS. Ego autem uidi,
sed error non est, cū res sit, quæ facillē edu-
cit: uerū potius laudo, ut hæc Hiera uo-
cata Magna, uel composita accipiat,
quia cū à medicis pro clysterijs indicitur,
cupiunt magis educere, quā Hiera sim-
plex educere possit. s. l. Quanta præberi
potest huius Hieræ copia? BRAS. In cly-
sterijs à semiuncia usq; ad duas uncias: in
potu drachma præbetur integra: nam &
per os præberi potest. s. l. Quibus opi-

tulatur affectibus. BRAS. Diuersis cat-
 ptis affectionibus, aurium, & oculorum
 à materia pituitosa frigida crassa, crassos
 humores educit, uentriculum egregie pur-
 gat: hepatis obstructions, & lienis duri-
 ties remouet, renibus, & uesicæ proficit,
 & uteri distemperantiam emendat. S. E.
 Est ergo admiranda compositio. BRAS.
 Si hæc fecerit, quæ à Nicolao referuntur,
 Mibiq; potius arridet, ut tres pulueris
 uncie pro singula mellis libra accipian-
 tur. S. E. Vehementior esset. BRAS. Et
 id expetitur, cū raro præter quàm per an-
 num accipiat. at reliqua prosequar.
 S. E. Iusti Hiera consequitur, quam semel
 parauit, sed nunquam uendere potuit.

Hiera iusti.

BRAS. Raro in usu est, quauis à nō mul-
 tis paretur pharmacopolis, & illam ego
 nōnunquā præbuerim: nō, & de illa non
 nihil agamus. cōpositionē referto, ut illa

parasti. S. E. Hæc est cōpositio, quā parauit:
 dr. xxxii.

Epithimi,
 Marrubij,
 Stœcadis,
 Chamedridis.
 Hellebori nigri,
 Scammonæ,
 Agarici,
 Piperis longi,

Singulorum
 drach. xvi.

Albi,
 Nigri,
 Scille assatæ,
 Pulpæ colocynthidis,
 Euphorbij,

Aloës,
 Croci,
 Gentianæ,
 Petroselini,
 Samoniaci, Thimiaz

Singulorum
 drac. viii.

matris,
 Sagapeni,

Opopanacis,
 Polij,
 Cinnanomi,
 Cassia,
 Myrrha,
 Spica Nardi,
 Floris iunci odorati,
 Pulegij,
 Aristolochia longæ,
 Rotundæ, } Sing. dra. 11.
 Mellis despumati, quod sufficit.

BRAS. Quid accepisti pro cassia in hac
 compositione? S E. Cassiam ipsam, quæ
 educit. BRAS. Cassia est uocata cânella
 la, et cum cinnamomo careatis, pro cassi-
 sia, et cinnamomo duodecim cânellæ dra-
 chmæ, quæ est antiquorum cassia, accipi-
 tur, et à Galeno monemur, cū cinnamo-
 mum defuerit, eius loco duplū cassiæ ac-
 cipendum esse. S E. Quenam est huius
 Hieræ dosis? BRAS. Aëtius inquit exhi-

bitionem integrā esse drachmas quatuor,
 cum melicrato, et in minutissimo sale,
 quantum est paruū coclear. hæc composi-
 tio, quam attulisti ab Aëtio refertur li-
 bro III. cap. CXX. S E. Adsumtne et
 aliæ huius generis cōpositiones? nos hanc
 parauimus, quam in paruo libello scri-
 ptam habemus. BRAS. Eandē cōposi-
 tionem refert Paulus, sed in epithimi pon-
 dere differt, quia duodecim solū recipit
 epithimi drachmas, neq; cassiam addit
 Paulus: at Nicolaus Alexandrinus cap.
 420. hanc Iusti Hieram describit absq;
 epithimo, et in ponderibus euariat, mul-
 taq; præterit simplicia. S E. Quonā mo-
 do? BRAS. Audias Alexandrini com-
 positionem, et id oculatè percipies:

Stœcadis, } drach. xxx.
 Colocynthidis, } Singulorū dra.
 Camedridis, } xvi.
 Scammonæ, } drach. xvj.

Piperis nigri,	}	Singulorum drach. x.
Albi,		
Longi,		
Hellebori nigri,	}	Singulorum drac. viii.
Ammoniaci,		
Croci,		
Aloës,	}	Singulorum drac. iiii.
Absinthij pontici,		
Myrrhae,		
Euphorbij,	}	Singulorum drac. iiii.
Libani,		
Mellis, quod sufficit.		

Dosis eius drach. iiii. cum tepida.

s e. Epithimi loco Stœcadem ponit: sed quam compositionem parabo, si contingat me illam uendere, quæ nunc in pixide continetur? BRAS. Illam, quam prius paraueras. s e. Quibus cõuenit affectibus? BRAS. His omnibus, ad quos Hieras Ruffi conuenit, de qua superius mentio facta est: sed quæ cõpositio sequitur hanc

Hieram? s e. Nulla extat amplius in mea scheda. BRAS. Tam paucas seruatis catharticonum compositiones, quæ pilule non sunt? s e. Non plures seruamus, neq; alibi seruari audiui: imo et tempus instabat, quò domum profecturus eram, cras uerò (ni tibi graue sit) hac eadẽ hora huc accedito, ut Trochiscos unã cõtemplemur, qui in usu publico seruantur. BRAS. Non solum mihi graue nõ est, sed maxime iucundum, tibi, quem uti patrem amo, ac diligo, rem gratam facere. cras statuta hora huc me conferam. s e. Interim bene uale.

FINIS.

INDEX ELECTVA

riorum Pulverum, & Con-
fectionum.

D iaphœnicon, seu electuarium de dactylis.	74
Diacatholicon:	107
Eleſcoph.	119
Confectio Braſſaulica.	125
Confectio Hamech.	127
Electuarium de Pſyllio.	137
Electuarium de ſucco roſarum.	152
Electuarium roſatum.	158
Electuarium Indum Maius.	161
Electuarium Indum Minus.	171
Electuarium de Benedicte.	174
Diacarthamum.	178
Diaprunis ſolutiuum.	183
Electuarium de Sebeſten.	190
Diaſena.	193
Infuſio Senæ.	204

Pulvis Senæ.	ibidem
Triphera Perſica.	208
Triphera de Epithimo.	217
Syrupus roſatus ſolutiuus.	220
Pulvis Sanctus.	221
Diaturbith.	224
Hiera Picra Galeni.	226
Hiera Diacolocynthidis.	227
Hiera Logodij.	243
Hiera Picra Nicolai.	243
Hiera luſti.	246

FINIS.

Polis scilicet	100
Triginta p. l. l.	101
Triginta de p. l. l.	102
Symptomata p. l. l.	103
Polis scilicet	104
Polis scilicet	105
Polis scilicet	106
Polis scilicet	107
Polis scilicet	108
Polis scilicet	109
Polis scilicet	110
Polis scilicet	111
Polis scilicet	112
Polis scilicet	113
Polis scilicet	114
Polis scilicet	115
Polis scilicet	116
Polis scilicet	117
Polis scilicet	118
Polis scilicet	119
Polis scilicet	120
Polis scilicet	121
Polis scilicet	122
Polis scilicet	123
Polis scilicet	124
Polis scilicet	125
Polis scilicet	126
Polis scilicet	127
Polis scilicet	128
Polis scilicet	129
Polis scilicet	130
Polis scilicet	131
Polis scilicet	132
Polis scilicet	133
Polis scilicet	134
Polis scilicet	135
Polis scilicet	136
Polis scilicet	137
Polis scilicet	138
Polis scilicet	139
Polis scilicet	140
Polis scilicet	141
Polis scilicet	142
Polis scilicet	143
Polis scilicet	144
Polis scilicet	145
Polis scilicet	146
Polis scilicet	147
Polis scilicet	148
Polis scilicet	149
Polis scilicet	150
Polis scilicet	151
Polis scilicet	152
Polis scilicet	153
Polis scilicet	154
Polis scilicet	155
Polis scilicet	156
Polis scilicet	157
Polis scilicet	158
Polis scilicet	159
Polis scilicet	160
Polis scilicet	161
Polis scilicet	162
Polis scilicet	163
Polis scilicet	164
Polis scilicet	165
Polis scilicet	166
Polis scilicet	167
Polis scilicet	168
Polis scilicet	169
Polis scilicet	170
Polis scilicet	171
Polis scilicet	172
Polis scilicet	173
Polis scilicet	174
Polis scilicet	175
Polis scilicet	176
Polis scilicet	177
Polis scilicet	178
Polis scilicet	179
Polis scilicet	180
Polis scilicet	181
Polis scilicet	182
Polis scilicet	183
Polis scilicet	184
Polis scilicet	185
Polis scilicet	186
Polis scilicet	187
Polis scilicet	188
Polis scilicet	189
Polis scilicet	190
Polis scilicet	191
Polis scilicet	192
Polis scilicet	193
Polis scilicet	194
Polis scilicet	195
Polis scilicet	196
Polis scilicet	197
Polis scilicet	198
Polis scilicet	199
Polis scilicet	200

SILVESTRI

BERNERII PHY-

SICI PAPIEN-

SIS

*De Concoctione Materiae, ac potissimum
Biliose, Quæstio.*

*Ad excellentissimum protophysicum
Ambrosium Cauenaghum
Mediolanensem.*

LVGDVNI,

Apud Theobaldum Paganum,

1549.

2

SILVESTRI

ERRATA

ERRATA

111

ERRATA

ERRATA

ERRATA

ERRATA

ERRATA

ERRATA

ERRATA

ERRATA

OPTIMO AC

APIENTISSIMO

protophyfico Ambrosio Cane-

nagho Silvester Berne-

rius,

S. P. D.

QV M iam se-

cundus agatur an-

nus à vigesimo

quòd in hoc Ti-

cinensi Gymna-

sio medicā ipsam

legēdi facultatem munus publicum

aggressus fuerim: Atque omnium

primus (ni me meum fallat iudiciū)

grauissimam pariter ac difficillimam

artis medicæ opinionem quandā de

concoctione materiæ sectarer, Am-

broli clarissime, ac medicorum clas-

A 2

sis facile princeps: eamque ab ineun-
te vsque studio nauiter tuerer: Na-
turali quodam impulsu motus. Cum
sit quadam naturæ lege cautum, vt
homo homini quoad possit prodes-
se studeat: volui sæpius per Apoli-
nem quicquid in hoc sentirem, edi-
tione mea omnibus palam facere, ve-
rum me non minimum deterruit pu-
dor ne ipsam editionem, proh dolor
indigno iure excultam in publicum
inuulgarem: Cum enim multū me-
cumque animo volutassem, nostrum
hoc vt doctissimum. Ita & vastrum
affatim deditū irrisionibus, & omni-
quaue nasutum seculum, meamque
super ingenij: ac eruditionis exili-
tatem equidem operi tam grandi,
multis j; opinionibus obscurissimo,
manus ad mouere hæsitabam; expa-

uescebam, & ab editione ferè abster-
rebar: Si quidem haud eram nescius
quam ægre cauillis & morsibus cari-
turum esset quicquid in hoc scriben-
di genere. Calūniæ præ ceteris ob-
noxium in lucem prodiret: misera
hac præsertim conditione temporū,
quibus vel doctissima queque non
satis à diuersis hominum iudiciis tu-
ta sunt. Ad hæc non defuturos scio
qui mihi vitio vertant, quod me pri-
mum hac in re scriptorem nuncupa-
uerim: An te fugiūt Manardi, Fuch-
sij, aliorumque doctissimorum viro-
rum monumēta? Profecto vir doctis-
sime, & si Manardus, vir alioquin
eruditissimus. Fuchsiusque doctor
non contemnendus, affatim ac ple-
nius de hoc disertè dimicauerint, At
tamen satis superque patefiet quam
ab eorum omnifariam doctissimo-

rum opinione mens mea in his lucubrationibus deuiauerit, Hippocratem tamen & Galenum in his omnibus ferme dictis sectando, Non enim ad hanc qualiscūque fuerit expositionē eo animo sum inductus ut quicquid ab ipsis effatu dignū esset proditum in meum hoc conferrem opusculum, quod quidem & tu ipse iudicabis. Sed eo magis ut elimatus ac locupletius tamquā adhibita tandem acriore limā, quod recenserem planē in lucem exiret. Equidem sapissime adeo verebar ne hic meus primogenitus foetus inuenustus & incomptus existeret, ut frequētius optarim, vel non ita natum, vel statim abolitum, verū tamen reuocatus ille ad cunas: pro ut vis in me fuit, ut maturefceret magis, ac semore utroque refotus, denique renatus est, ac

pro

prodit in lucem. Quæ res cū nōdum in vado constituta videretur. Tutelari numine quodam mihi opus esse existimaui, cuius presidio veluti asylo securus ancipitem editionis aleam experiret. Occurrit igitur mihi optimis auib. summa amplitudo tua sub cuius certē tutela, tranquillus interim atque tutus per ora volitarem hominum. At verō non hanc excellentiæ tuæ lucubrationiculam meam quasi tuis tam arduis (clauo te medicæ cymbæ incūbēte) studiis dignam offero: sed quo vigiliis, meisque laboribus exclarissimi nominis tui inscriptione gratiā aliquā, pondusque & claritatem conciliem: vnde enim gentium maiorem nandisci potuerit autoritatē, vnde lumen quāso splendidius adipisci: quā ab eo qui am-

A 4

plissimo virtutū fastigio inter mortales, veluti inter sydereos ignes luna minores excellit. Hisce enim uero egregius animi tui dotibus vir magne cū de patrono aliquo inueniēdo, cui hæc cōsecrarem, animo essem anxio, mihi aridens, ac gestiens sese obtulit præstans excellentia tua, quā cum virtus tua, tum constans etiam fama ad cælum vsque extollit: tuā omitto animi magnitudinem, quā vel Scæuolam, vel Metellum numidicū excellis, taceo probitatem, quā non es Catone inferior: ac literas, quas tanto studio psequeris, prætermitto præsentissimum in morbis curandis, quod te fidum Galeni interpretem ostendis cōsiliū, Splendorem in priuatis non attingo, liberalitatēque erga benemeritos. Sed quid cymba ad

modum ficulnea laceris rudentibus, veloque garbæo intenta, laudum tuarū æquor inconsulte ingredior? Ne in portu igitur iam constitutus impingam, vagando in scopulos: littora, ac tutum arripiam & quod caput instituti est, potius inculcabo: ut pro clementia tua, pro benignitate, & animi tui claritudine, hoc quælecūque munusculum fronte serena accipias, & animo (ut soles) magnifico, me contra dicaces tuearis. Nihil etiam de tua erga me veteri affectione adhuc deponas, Maeste igitur animo, Serua morem vsitatum tuum, suscipe prorsus medicorum splendorem sæculi tui decus, hylari fronte munusculū hoc literarium. Sic enim non modo mihi ampliora edendi animum eriges, verum etiam alios

ad plura quæ nomen tuum magis illi
lustrant, scribendum excitabis: quod
Deus optimus, Maximus in-
uiolatum, ac intactum
perpetuo conser-
uet. Vale Ti-
cini.

PETRVS VIANVS

A PALLANTIA

MEDICINAE DO-

CTOR BENIGNO

LECTORI

S. D.

Emper ego candide
lector, in morborum
curatione, ne dicam
in vniuersa medendi
arte, Hippocrate nas-
tura miraculum, at-
que Galenū optimos artifices, alios
item græcorum commentarios
medicinæ initiatis ita potiores esse
dixi: vt etiam cæteros eorū æmulos
nullo licet sermonis cādore, sed pro-
prietate quadam artificioq; fulgens
tes minime de manibus studiosorū
excuterem: eos præsertim qui ex Ga-
leni præscripto curandi indicationes
mutuati sunt. Cuius vtique farinæ
habetur BERNERIVS præceptor no

ster dogmatum Galeni in almo Tici
 nēsiū studio doctissimus interpres, ac
 medicus nostro æuo celeberrimus.
 Tum etiam omnium quotquor Sol
 ille viderit communis commodi stu-
 diofissimus: qui haudquaquam las-
 boribus ac vigiliis parcens, dissolu-
 tionem à Galeni methodo nihil abs-
 horrentē de difficili ac per ardua con-
 coctione materiæ (quod hæcenus fu-
 it chaos inter medicos) in lucē edere
 non dubitauit. Ac plenius etiam ea
 de re quoad fieri potuit Galeni de-
 mūm Hippocratis semper clauo,
 insistent, vt tandē veritas elucescat
 differere cupiens posteritati non mis-
 nimū in hac re hæsituræ operæ pre-
 tium fore. Adeo vt si quis quicquid
 ab ipso in hoc rimatur opusculo, ex
 quo pene tota ars medica pendet, ex
 quo (vt ita dixerim) perlegerit ani-
 mo, magna cū laude & ægotatium
 salute, praxim (quam vocant) aggre-
 di poterit. Quid quæris? Medicus il-
 le censendus est, qui scite tum oportet

tune materiam naturæ rebellem
 pharmaci adminiculo educere pos-
 test. Quod fiet potissimum si hoc in
 nostro nasutissimo seculo aurē huic
 præbueris. Quanquam in eo rerum
 statū propemodum ventum est, vt
 omni patrociniō artes bonæ harūq;
 cultores destituti sint. Verū tamen
 multū BERNERIO nostro medicorū
 Respublica debet, qui rectā curandi
 viam hæcenus tenebris obuolutam
 in lucem strenue vindicauerit. Hoc
 igitur munusculū qualecūq; fuerit
 optime lector, libens, non fronte (vt
 aiunt) corrugata suscipias: hoc mihi
 lege animo. Qua quidem in re perpe-
 tuam & nunquam interituram laus
 dem cum vtilitate tibi comparabis.
 Sola siquidem laus quam doctrinæ
 cōseruatio parit, immortalis existit.
 Itaque nihil ad dubitamus, quin has
 BERNERII lucubratiunculas de ma-
 teriæ concoctione inscriptas, hilari
 ac exporrecta fronte sis accepturus.

Quare si spe nostra, quā de te conce-
pimus optimā quidē, frustrari haud
fuerimus, ad maiora animo tuo
consecranda BERNERIUM nostrum
exstimulabis. Quē Deus Opt. Max.
subleuandis mortalium rebus, pie-
tatisq; ac literarum omnium stu-
diis prouehendis, quā mas-
xime longētum esse
velit & felicissis-
mum. Vale.

Ticini.

Idis

bus Des

cembris. 1546.

SILVESTRI BERNERII PHY-

sici Papiensis, de Conco-
ctione Materiae, ac
potissimum bi-
liosæ qua-
stio.

V M Superioribus a-
liquot annis, noni li-
bri Almanforis le-
ctioni publicē incū-
berem: ac inter le-
gendum mihi occur-
rerit ex Galeno & Rasi in cura doloris
capitis ab humore bilioso, quod facienda
sit ipsius biliosi humoris purgatio: su-
perinde nulla facta mentione de eius con-
coctione, dubitare contingit, an molienda
sit humoris biliosi purgatio, nulla conco-
ctione precedente, an prius concoqui de-

beat, antequam medicamento purgante euacuetur.

Comūiter practicātes & ferè omnes qui de hac materia locuti fuere (ut apud omnes in confesso habetur) inter quos aderat CVRTIVS noster, omnium tempestate sua medicorum (salua aliorū pace) famigeratissimus: dicunt in omni humore faciendam principio esse concoctionem, antequam medicamento expurgetur: & fundant hāc opinionem suam super aph. illo xx. primæ sectio. hoc est cōcocta medicari atque mouere, non cruda, modo nō turgeant. Atque ita pro concoctione huius humoris biliosi, exhibent syrupos, siue decoctiones in frigidātes & incrassantes: quia dicunt, quod hic humor pro sui concoctione eget, ut incrassetur: quemadmodum crassus eget, ut subtilietur: & viscosus, incidatur. Et hoc potissimum doctorū autoritate Auicēne in prima sen 1111.

cap.

capit. de cura putridarū in generali, cum inquit: Digestio (quia accipit digestionē pro cōcoctione) est æquatio humoris ad substantiam mediocrem: ita ut si sit subtilis, incrassetur: si crassus, subtilietur: si viscosus, incidatur. Quam quidem sententiam uisum fuit uelle Gal. in libello de cōstit. artis medicæ, cap. 1 x.

In oppositū tamen, ut apparet, est Rasis in præsentī parte, in cura propria de dolore capitis ab humore bilioso: qui dicit. In principio soluatur uenter. Et pariter Galenus in 111. de cōpo. medica, secundū loca, cap. proprio. Item Paulus, ac ceteri omnes: imo etiam Auic. in 111. can. sen pri ma, trac. 11, cap. x1. Dicunt enim cuncti doctores, in principio faciendā esse biliosi humoris purgationem, nulla mētiōne facta de aliqua concoctione faciendā ante purgationem. Ergo uel hi doctores omnes malè & diminutè locuti fuere in

B

hac cura, uel debet hic humor absq; ulla concoctione purgari. Quapropter notandum, est, quod concoctio quatuor modis sumi potest, ut sumitur à doctoribus: & precipue à Galeno duce nostro secundum mentem Hippocratis.

Primo modo sumi potest concoctio proprie, in suo proprio uidelicet concoctionis significato pro alteratione illa membrorum quæ circa proprium alimentum fit & hoc modo sumitur à Galeno in III. comment. de facult. naturalibus cap. VII. & in libello de sympthom. differentiis ca. IIII. & primo de symptho. causis cap. I. Item VII. de cõpos. medicamẽ. secundum loca, ubi agit de dispositionibus uentriculi, & primo de morbis uulgaribus, cõmẽt. I. super tex. XLIII. In omnibus ijs locis dicit Gal. concoctionẽ esse assimilationem, siue deductionem, uel transmutationem eius, quod concoquitur in concoquentis substantiam. Ex hoc enim Gal.

dicto, duo expressẽ patent. Primum, quod hæc concoctio hoc modo sumpta, non nisi à natura fieri potest: uidelicet, à membris ipsis solidis, mediãte proprio atque innato calore. Secundum, quod nõ nisi in materia, quæ in membrorum substantiam mutari potest: ut expressẽ declarat Gal. in primo uirtutum naturalium, cap. X. Cuiusmodi naturæ nõ dicitur esse humor biliosus, siue flauus, siue ater melancolicus: cum supra modum assi sint & exusti: & (ut ita dicam) merè excrementosus: & ita sequitur quod solus sanguis, & humor idoneus ut in sanguinẽ mutari possit, dicuntur concoqui hæc concoctione proprie dicta: & ut dictum est, non nisi à natura fieri potest hæc concoctio, non autem ab arte, nisi arte fiant aliqua, quæ calorem foueant naturalem, uel augeant: cuiusmodi sunt, exercitiũ, odor, moderata calefactio, & adstrictio, somnus, & op-

portuna quies: de quibus sanè omnibus meminit Gal. in lib. de cōsti. artis medica, & pri. de mor. uulgar. locis supra citatis.

Secundo modo sumitur cōcoctio, pro alteratione quæ fit in humore putrescente, seu semiputrido: siue modo humor ille de natura sua aptus sit nutrire membra, siue non. & hoc modo sumitur à Gal. in 111. artis medic. cap. lxxxix. cum dicit. Concoctio est alteratio faciēs cessare putredinem manente substantia, est enim alteratio faciēs cessare putredinem manente substantia in humore putrescente, & semiputrido: nō autem in perfectè putrido: & corrupto, atque ita conuenit ista cōcoctio secūdo modo dicta, cum concoctione illa propriè dicta in duobus & in duobus differt. Sanè primo cōuenit in genere: quia tā hæc quā illa, est alteratio, Secundo, in agente: quia ab ipsis membris solidis ambæ fiunt, mediante calore naturali: qui tamen in prima concoctione

solus agit: in secūda uerò, coagentem secūdū habet calorem extraneū putredinalē. Discrepat autem hæc ab illa, eo quod illa primo modo dicta fit in humore grato, familiari, & benigno: hæc uerò, in humore malo putrescente, seu semiputrido, alieno, & quoquomodo præter naturā. Præterea in illa fit immutatio, aut totius substantiæ, aut saltem maioris partis. In hac autem, nulla fit substantiæ immutatio, uel saltem modica: cum sola sit alteratio faciēs cessare putredinē manente substantia, ut dictum est. Et hoc clarè docet Gal. in primo de morbis uulgar. comment. 11. super tex. xliiii. supra citato cum dicit. Vbi corpus bene se habet, & id quod concoquitur, familiaritatem habet cum eo quod concoquit: mutatio fit & alteratio totius materiæ concoquendæ, aut maioris partis eius in concoquentis substantiam, ita ut minimum semicocti superat.

22 At uerò quando præter naturam sunt af-
 22 fecta, quod accidit ubi sint à natura im-
 22 mutantis & alterantis alienæ, id quod af-
 22 similatur paruum est: semicoctum uerò
 22 excrementum multum. Et hoc dicit ibi
 Gal. se declarasse in comment. de facult.
 nat. Agunt enim membra solida in humo-
 re semper, ut assimilent quod est sibi fa-
 miliare, & cōueniens: atq; ideo in humo-
 re semiputrido agit calor naturalis, ut
 concoquat concoctione illa propriè sum-
 pta: ac perinde alterat alteratione facien-
 te cessare putredinem principaliter, ut as-
 similet: & in substantiam membrorum
 conuertat. Quod si contingat ut putrefa-
 ctio magna sit, uel humor ille putridus de
 sui natura talis sit, quòd in membrorum
 substantiam cōueriti nequeat: similis qui-
 dem quoquo modo fit, membris ipsis so-
 lidioribus: ut patet in generatione puris,
 sicut habetur à Gal. in secundò Aphorif.

Comment. XLVII. super illo Aphorif.
 Cum pus conficitur. Et primo pronosti-
 ultimo & primo simplic. quinto & pri-
 de differētijs febrium cap. VIII. ubi assi-
 milat Gal. concoctionem in humore pu-
 trescente ad intra uenas, concoctioni quæ
 fit humoris in pus migrantis.

Pro quo notandum est, quod putredo
 in humore potest esse parua, & potest
 esse magna: sicut habetur à Gal. in secund.
 aph. commēt. xvi. super eo aph. ubi ci-
 bus præter naturam plus ingestus est, hic
 morbum facit. Si enim parua fuerit pu-
 trido, dicit ibi Gal. facile corrigi potest,
 & humor pristinam naturam recupera-
 bit. Si autē multa fuerit, nequaquā. Quod
 simile est, (ait Gal.) de uino quod ad ace-
 tositatem trāsit. Si enim tale uinum ex to-
 to acidum fuerit factum, minimè redire
 potest ad pristinam sui naturam. Si uerò
 non in totum factum fuerit acetum, sed

tantummodo acidum saporem habuerit, pristinam naturā recuperare potest: & ita patet, quod hæc cōcoctio secundo modo dicta, est alteratio faciens cessare putredinem, manente substantia in humore semiputrido, ut dictum est, non autē perfecte putrido & uerē corrupto.

Sed contrā hoc uidetur esse unum Galeni dictum in primo de diff. feb. ca. 111. ubi dicit, humorem corruptum in uentre ac iecore manere: spatioq; temporis paulatim concoqui, ac benignum effici. Ergo humor etiā corruptus, per Gale. & perfecte putridus potest concoqui hac cōcoctione secundo modo dicta: quemadmodum & putrescens, seu semiputridus.

Ad hoc duobus potest responderi modis. Primo modo, quod Gale. ibi per corruptum, non uerē corruptum & putrefactum intelligit, sed uitiosum. Atq; hoc declaratur ex alio Gale. dicto in 11.

de diff. feb. cap. v. ubi dicit nullum humorem fore adeo uitiosum quod nō queat suscipere à natura cōfectionem, sed autē concoctus coaugmentatur solidis animalis partibus, aut corrūpitur atq; putrescit. Ecce quo pacto necessum est dicere Gal. per corruptum, in primo loco, non uerē corruptum & putrefactum intelligere, sed uitiosum: quod etiā ostenditur ex ipso met Gal. in 11. aph. cō. xvii. suprā citato, ubi sermonem habens de plenitudine quo ad uirtutem, de qua dicit Hip. dictum in aph. uerificari, quod morbum facit: nō autē de ea plenitudine, quo ad uasa. Subdit. Et quidem consuetum est, huiusmodi dispositionem non corruptionem nunciare, sed multitudinem, illa sola uocata corruptione ut dixi. Inquit Gale. Quæ tam effatu dignam habet eam ad naturæ contrarium euerfionem, ut non possit iterum ex naturæ cōcoctione ad primam

„humoris redire bonitatem. Omnibusq;
 „ijs in locis accipit Gale. concoctionē pro
 „alteratione faciente cessare putredinem
 „manente substantia. Alio modo respo-
 „deri potest, quod cum Gal. ait, humorem
 corruptum in icore & uentre manere,
 ac temporis spatio paulatim cōcoqui &
 benignum effici: si per humorem corru-
 ptum, uerē corruptum intelligat & pu-
 trefactum, quod per concoctionem, tunc
 concoctionem intelligat in uniuersaliori
 concoctionis significato, uidelicet pro
 alteratione etiam facta in humore excre-
 mentoso: quæ concoctio, ut infra declara-
 bitur, nihil aliud est nisi dominium & ui-
 ctoria naturæ super humorem, quomo-
 docunq; fuerit humor ille.

Ceterum circa istam concoctionem
 secundo modo sumptā est aliud declaran-
 dum. Quia dixi de mente Gal. quod con-
 uenit hæc concoctio, cum cōcoctione illa

proprie dicta in duobus. hoc est, in gene-
 re, & in agente: quia utraq; est alteratio,
 & ambæ fiunt à natura, à membris ipsis
 solidis, mediante proprio & innato ca-
 lido: ita ut nullo modo fieri possit hæc cō-
 coctio & primo & secundo modo, ab
 arte, nisi arte fiant aliqua, quæ calorē fo-
 ueant naturalem, uel augeant. Et posset
 aliquis dicere, hoc non ita absolute uideri
 uerum esse: cum uideatur posse fieri hæc
 concoctio secundo modo dicta, etiam ab
 arte ingenijs proprijs & diuersis ab his,
 quæ uel calorem foucant naturalē, uel au-
 geant: ut puta ingenijs remouentibus cau-
 sam putredinis. Et ita uidetur quod possit
 medicus beneficio artis facere cessare pu-
 tredinem, remouendo uel malam qualita-
 tem in humore repertam, siue modū sub-
 stantiæ, uel aliam causam ut pote probi-
 bitam transpirationē remouendo obstru-
 ctionem: & sic in hoc non conueniet hæc

concoctio cum cōcoctione primo modo dicta.

Quare dico, quòd & si possit medicus beneficio artis facere cessare putredinem futuram fieri in corpore humano: atq; illam inhibere remouendo causam facientem ad putredinem, uidelicet, uel malam qualitatem in humore repertam, siue modum substantiæ, uel obstructionem: nō potest tamen medicus ingenijs proprijs facere cessare putredinem iam existentē in humore ac impressam, amplius nō dependentem à tali causa: quia hoc est solius naturæ munus, uidelicet, humore illū semiputridum alterare, & benignum facere, & ita in sui naturam cōuertere: quia fit ista alteratio à membris ipsis solidis, ut declaratum fuit in generatione puris, mediante proprio & innato calido, extraneum ac putredinalem superante, & ita aliud est quòd medicus beneficio artis

possit prohibere putredinem futurā fieri remouendo causam putredinis: aliud est quòd possit remouere putredinem iam præexistentem in humore & impressam, & ita concoquere hac cōcoctione faciente cessare putredinem manēte substantia, quoniam primum bene potest medicus ingenijs proprijs: secundum uerò, nequaquam: cum solius naturæ munus sit, non artis.

Pro quo notandū est, quòd causa putredinis quantum proposito nostro deservit, est duplex. Quarum una dicitur intrinseca rei putrescentis: altera uerò, extrinseca: adeò quòd unaquæq; res quæ putrescit, ob aliquam harum causarum putrescit: uel etiam propter ambas: quia ambæ cōcurrunt, licet altera intrinsecè præparans & disponens materiam: alia extrinsecè, hoc est, ex alio superueniens, & tanquā efficiens, Causa enim intrinseca

est, uel humiditas superflua iuncta caliditati, siue modus substantiæ: quia humor sit supra modum tenuis & aquosus, uel crassus frigidus, uel lentus: in tantum quod non possit ratione modi substantiæ, uel qualitatis, debito modo regi à natura & gubernari. Extrinseca uero dicitur esse, prohibita transpiratio, quæ in corpore animalis ex obstructione fit. Si enim causa putredinis fuerit intrinseca, ita q. putrescat humor aliquis in corpore humano ob superfluam humiditatem iunctam caliditati, ut sæpe contingit, fieri ob superfluam nos aeris ambientis caliditatem & humiditatem, ut expresse docet Hip. in primo secundo & tertio de morbis uulga. & tertio aph. aph. v. xi. xvi. & xvii. ubi talē ponit aeris constitutionē. Et Gal. in comment. suis. Præterea primo de diff. feb. cap. de pestilenti febre. Medicus tunc artis beneficio poterit prohibere pu

tredeinem futuram fieri cum rebus frigidis & exiccantibus, aerem ipsam alterando & intrinsece propinando ea quæ putredini resistunt & prohibent: ut granata arancia, limones, & omnia huius generis acetosa, & ipsum similiter acetum, propinando ea pariter omnia, quæ & boni succi sunt, & ad frigidum, & siccum temperamentum potius quam aliter, quodam modo declinant. Et ita communiter solet obseruari in pestiferis morbis in quibus hæc exhibentur, & syrups omnes acetosi pro alteratione & remotione illius superflue tum caliditatis, tum humiditatis. Si uero causa intrinseca putredinis fuerit modus substantiæ, quia nimis tenuis sit humor & aquosus, in tantum quod imbibatur, & ex se includatur in aliqua corporis parte: uel crassus sit, & frigidus, siue lentus, ad id quod prohibeatur à debito respirationis modo, ita ut à natura

non bene regi possit & regulari, tunc poterit medicus prohibere putredinem futuram fieri, remouendo talem modum substantiæ, uidelicet, uel tenuitate supra modum, uel crassitiem, uel lentorem rebus in crassantibus, attenuantibus, & incidentibus, secundum quod opportunum fuerit. Si modò causa faciès ad putredinem fuerit prohibita transpiratio facta propter obstructionem, tunc poterit medicus beneficio artis prohibere putredinem futuram fieri, remouendo ipsam obstructionem: & hoc cum rarefacientibus, & abstergentibus, si in cute fuerit obstructio: uel missione sanguinis, si intrinsecus fuerit obstructio propter multitudinem simpliciter dictam: uel purgatione, si fuerit plenitudo cum adiectione, quæ alio nomine Cachochimya dicitur, idest, uitiosus humor: uel cum medicamentis & cibarijs attenuantibus, si fuerit obstructio propter crassi-

crassitiem humoris: uel cum abstergentibus & incidentibus, si ob lentorem fuerit. Et hic modus prohibendi putredinem futuram fieri, obseruatur in omnibus alijs morbis à pestilenti, & præcipue febribus quæ ab intrinseco fiunt: scilicet, ex obstructione: ut puta Diarijs, cum timor est ne transeant in putridam: & singulis ipsis putridis, quia in hoc differunt febres mere putridæ à pestilenti febre: quoniam pestilens febris & si putrida sit & connumerari debeat inter putridas, non ab intrinseco tamen simpliciter ortum habet & generationem, sed ab extrinseco: hoc est, ex aëris inspiratione. Febres uero aliæ omnes putridæ ab intrinseco fiunt: propterea quòd pestilens febris, ut pestilens, necessario debet habere causam communem suæ generationis, ut puta aërem: cum sit morbus communis & uulgaris, ut aperte docet Gale, in primo de mor. uulga. com.

primo de mente Hip. in libello de natura humana: cum dicit Hippocrates. Morbos
 omnes fieri partim à uictu, partim à spi-
 ritu, cuius attractione uiuimus. Et ibi di-
 cit Gal. Pestem & morbos omnes uulga-
 res fieri ex aëre: dispersos uero, ex uictu.
 Quod etiam habetur in tertio lib. com.
 primo super text. xx. Verum quod ad
 hos uulgares morbos procreandos, & ma-
 xime pestem, cū illa communi causa con-
 currit etiam dispositio patientis. Et ita
 causa aliqua intrinseca, uidelicet, probi-
 bita transpiratio, uel ex obstructione sa-
 ctæ, uel cutis stipatione cum humore ali-
 quo uitioso, quia actus actiuorum non
 fiunt nisi in patiente bene disposito. Pro-
 fecto maxima pars generationis morbo-
 rum est afficiendi corporis preparatio,
 ut rectè tradit Gal. in primo de diff. feb.
 cap. illo de pestilenti febre. Et hoc modo
 patet, quomodo medicus possit beneficio

artis prohibere putredinem futurā fieri,
 & quibus auxilijs, remouendo causam fa-
 cientem ad putredinem. Sed hæc actio me-
 dici nulla ratione dici potest concoctio
 faciens cessare putredinem, eo modo, quo
 intelligit Galenus: uidelicet, putredinem
 præexistentem & iam impressam, in hu-
 more aliquo amplius non dependentem à
 tali causa: quia hoc solius naturæ munus
 est, non artis. Et ita ex his dictis & decla-
 ratis, patet etiam quod humor ipse bilio-
 sus faciens dolorem capitis, uel aliam cō-
 similem dispositionem citrà febre[m] &
 obstructionem, nullo modo concoqui de-
 bet hac concoctione secundo modo dicta:
 ad hoc, ut medicamento purgātē euacue-
 tur: cum non ponatur hic humor putri-
 dus, & hæc soli putrido debeat, ut con-
 stat ex eius definitione, data ab ipso Gal.
 loco citato.

Tertio modo summi potest concoctio

satis improprie, uidelicet, pro alteratione illa preparante humore noxium ad euacuationem cum medicamento purgante: qui humor noxius medicamento purgandus, potest esse putridus uel non putridus, quomodoque fuerit naturæ molestus: & hoc, siue multitudine, siue qualitate, uel utroque modo. De qua quidem concoctione hoc modo sumpta locutus est Gal. in primo aph. cōmēt. xxiiii. super eo apho. in acutis passionibus raro, & in principiis medicinis purgantibus uti: & hoc cum præmeditatione faciendū, & secundo apho. comment. ix. super eo apho. corpora cū quispiā purgare uoluerit, oportet fluida facere. Dicebat enim Gal. in cōmēt. xxiiii. uidetur mihi Hip. recte adieciſſe, & cū præmeditatione facere: siue enim per hoc uerbum, diligentem intelligat examinationem, siue egroti præparamentum, siue recti iudicij expe-

ctationem, siue horū aliquid, siue omnia, unius uocabuli significatione cōprehendantur. Quāvis huiusmodi uereatur purgationes manifestat. Neque enim minimū periculum in morbo acuto uti medicamento purgante, cū omnia id generis sint potentia calida, febris uerò quatenus febris est, & sui ratione, non calfacientibus & exiccantibus sed potius contrarijs, hoc est, humectantibus & refrigerantibus egeat. Nō igitur ob igneam febris caliditatem, purgationem adhibemus, (hanc enim scimus sui ratione nocituram) sed propter humores illam efficientes: quia maiorem oportet ex noxiarum humorum, euacuationem fieri utilitatem: quā id quod necessariō cōsequitur ex purgantibus medicamentis detrimentum. Post hæc subdit Gal. Ut uerò hoc fiat, primò considerare oportet, nunquid æger idonee se habeat ad huiusmodi pur-

gationem: & declarans qui nam sint, qui non se habent idonee ad huiusmodi purgationem, & qui idonee dicit. Nam quicumque cruditate laborant, & qui tenaces ac crassos cibos assumpserunt quibus itidem illa extensa sunt ac inflata, uel supra modum calida atque ignea existunt, & hoc in loco aliqua est uiscerum inflammatio, omnes ij haud quaquā apti sunt ad purgationes. Deinde dicit. Hec itaq; abesse oportet, humores autē quam maxime fieri potest esse fluxui paratos, hoc est tenues: & nullum lentorem participant, & aperta esse foramina, per quae debet purgatio fieri, & nullam habere obstructionem. Nam & nos ista anteā paramus, cum quempiam sumus purgaturi. Et hoc est, quod ab ipso Hipp. dicitur illo Apho. Corpora cum quissiam purgare uoluerit, oportet fluida facere. Et in commen. illius Aph. noni, 1. Aph.

declarans Gal. modum parandi corpora, quae non apta sunt ad purgationem cum medicamento, secundum Hippo. mentem dicebat. Multi quidem uolunt corpora fluida fieri, ubi per uomitoria medicamenta euacuatio est faciēda, cum ijs, quae ad uomitum irritant: ubi uerò per aluum deijcientia, continuò aluum subducendo: & ideo totam dispositionem utrisq; ijs quidem adalui subductionem: ijs ad uomitum faciunt habiliorem. Ego uerò, inquit Gal. Hippocratem puto non minimum id, sed aliquid maius hoc in loco nos docere uoluisse: quòd nos longa experientia didicimus, ita se habere. Si quis autem extenuet atque incidat crassos atque tenaces humores, qui sunt in corpore, & meatus aperiat, per quos isti transmittuntur atque trahuntur à medicamentis, quae uim habent purgatoriam: tunc purgatio in omnibus recte procedit: qui uerò

istud neglexerint, & uomitus atque alui subductione procurauerint, ijs difficiliter ueniunt purgationes, non sine torminibus & quadam uertigine, fastidioq; multo, & malo pulsu, ac dissolutione & difficultate. Nos uero, addit Gal. extenuante utimur uictu (de quo integrum scripsimus librum) & nihil horum contingere consuevit, sed eorum quae praeter naturam in corpore continentur, sine ulla molestia, ac celerrime fiunt euacuationes: idcirco Hipp. dicimus suo adieciisse sermoni. Vbi quis corpora purgare uoluerit, oportet fluida facere. Ac si dixisset, siue per uomitum, siue per alui subductionem purgare uelis fluidum totum corpus efficiens, sic purgabis optime. Erit autem fluidum ut commemorauimus, omnibus meatibus reaseratis, humoribus uero incisis, absteris atq; extenuatis, si quis fuerit humor in corpore crassus, & glutinosus. Haec

Galenus ibi de hac concoctione praeparante humorem noxium ad euacuationem cum medicamento purgante. Quam sententiam ad uerbum habet etiam in libello, quos oporteat medicamentis purgare, & quando, & quibus. Ex ijs Galeni uerbis aperte patet non aliam dari humoris noxii medicamento purgante euacuandi praeparationem, praeter hanc, quae est, crassos humores & glutinosos attenuare, abstergere, & incidere. Si qui sint in corpore euacuandi, & meatus aperire, per quos debent tales humores transmitti & attrahi a medicamento, si quae etiam fuerint obstructiones in corpore. Et ex consequenti patet, quod si nullus ponatur in corpore humor crassus & glutinosus medicamento purgandus: sed contra, tenuis fuerit humor ille euacuandus, & nulla ponatur obstructio, sed meatus omnes aperti sint: & potissimum ij per quos debet hu-

mor ille expurgari, quòd nulla debetur
 preparatio, & ita nulla concoctio im-
 propriè sumpta: sed potest humor ille
 medicamento purgari, cum tenuis sit, &
 ex se aptus: ut in dolore capitis ab humo-
 re bilioso, & alia consimili dispositione
 ab humore tenui citrà obstructionem. Et
 ideò notanter doctores omnes in cura do-
 loris capitis ab humore bilioso dicunt, fa-
 ciendam esse biliosi humoris purgationē:
 nulla facta mentione, quòd debeat primò
 concoqui hac supradicta concoctione.
 Quod etiam clarius habetur ab ipso Gal.
 in v i i. meth. cap. x i. ubi per hieram uel
 aquam mulsam in qua coctum sit absyn-
 thium, purgare docet uiosos humores,
 tenues in uentriculo existentes: tenacē ta-
 men & crassum humorem pituitosum
 etiam in uentriculo existētem, prius atte-
 nuare docet & incidere: uel cū oxymelli-
 te, uel confectiōe illa (eo quòd ex tribus

piperum generibus constat) diatrion pi-
 pereon dicta: uel etiam cum pipere solo
 ad exactum leuorem contrito: & aquae
 mixto, quod etiam habetur in. v i. de sa-
 nit. tu. ubi mentionem facit de bilioso hu-
 more ad uentriculum defluente cum totū
 corpus biliosius habuerit temperamentū.
 Idem in. v i i i. de medic. compos. secundū
 loca. Vbi etiam agit de dispositionibus
 uentriculi, loquens de hiera ipsa Dialoēs,
 secundum descriptionem Themisonis, di-
 cit. In tardè concoquentibus, nō uniuersis
 dare hoc medicamētum conuenit: sed illis
 solum, in quibus ob prauos humores acci-
 dit, & magis cum tenues fuerint & bi-
 liosi. Quod etiam dilucidius habetur eo
 in libello, quos oporteat medicamentis
 purgare, & quando, & quibus. Vbi agēs
 de hac concoctione preparante humore
 noxium ad euacuationem cum medicamē-
 to purgante expresse dicit. Inter initia

aquosos & tenues humores euacuabis, concoctionem expecta in crassis & lentis, quales suapte natura sunt, pituita & atrabilis.

Quarto modo sumi potest concoctio adhuc in uniuersaliori concoctionis significatione, scilicet, pro quacunq; alteratione cuiuscunq; humoris, siue putridi, siue non putridi, siue de se apti nutrire membra, siue merè excrementosi: & hoc siue medicamento purgante, siue alio quouis modo euacuari debeat: etiam à uirtute membrorum expulsiva. Et hoc siue à natura fiat hæc alteratio siue ab arte. Et isto modo in hoc uniuersaliori concoctionis significatione sumitur ab Hip. in quam plurimis locis, sed potissimū primo de mor. uulga: tex. XLIIII. cum dicit. Maturationes excrementorum omnes undiq; tempestiue.

Et item XLV. cum ait, Concoctiones celeritatem protendunt iudicij. Et

XLVI. Cruda uerò & inconcocta atq; in malos abscessus cōuersa. Rursum euidentius in secundo de rat. uict. in acutis, text. XLVII. dicens. Interdum autem & cruda tum à capite, tum à thorace attrahuntur biliosa, uigiliæq; ijs accedunt, ob quas non concoquitur morbus. Et Galim eo com. dicit. Nempe biliosa, cruda ita appellauit, quoniam & excrementorum concoctionem nominat, quanquam mutata nutrire non possint, ut utraq; bilis. Veruntamen quoniam & talia euincit natura, cocta quidem consuevit Hip. uocare huiusmodi excrementa, quæ à natura ipsa euicta sunt. Cruda uerò, quæ minime sunt euicta: ob id & pus in phlegmonis, quæ concoquantur ait fieri: quanuis nulla pars ex pure alimoniam accipiat, ueluti accipit ex crudis appellatis humoribus, & pituita, quæ reliquum perfectionis assequuta & prorsus cocta, corpus

nutrire possunt. Sic igitur biliosorum humorum concoctio existit ut sanguis qui in phlegmone est in pus migrantis intelligitur nobis concoctionis nomen in suo uniuersaliori significato. Est autem uniuersalius significatum, cum natura causis fortior facta fuerit, permutaueritque eas suo robore. Postea subdit Galenus. Que igitur in corpore ueluti anima carere putrescunt, nihil ad permutationem conferente innato calido a concoctionis ratione degenerant. Hoc sane contingit aquosius humiditatibus, que per urinam excernuntur, atque ob id, crudas urinas concoqui dicimus, quanuis corpus ex coctis urinali non possit, Generaliori preterea concoctionis significato utimur, cum uel catarrhum, uel coryzam, aut fluentes ex his humiditates, uel eas que ex oculis manant, aut crudas, aut coctas esse dicimus. Ad hunc modum et bile, uel cruda, uel incocta,

uel cocta esse pronuntiamus. Cruda quidem flaua admodum est, et acris, et male olens: Cocta autem et pallidior et minimè male olens. Hæc Gal. ibi in secundo de rat. uict. in acutis. com. XLVII. de hac concoctione in uniuersaliori significato. Ex qua Galeni doctrina clarissimè patet hanc concoctionem, nihil aliud esse, nisi dominium et uictoriam naturæ, super humorem etiam excrementosum, siue putridum, siue non putridum quomodocunque ut supra dixi. Et ita constat, quod hac concoctione potens sit natura ipsum humorem qualemcunque fuerit regere gubernare, et si sit opus, ipsum quoque excernere. Et ex consequenti patet quod omnis humor a natura excernendus, primò concoqui debet hac concoctione in uniuersaliori concoctionis significato, antequam excernatur: cum necesse sit primò illi naturam dominari superque ipsum

uictoriam obtinere, si eum euacuare debeat. Et ita hac uia oportet humorem à natura excernendum, substantiam habere mediocrem: ad hoc ut excerni commodè possit. Quare si tenuis supra modum fuerit, debet incrassari: si crassus, attenuari: si uiscosus, incidi: & hoc medicamentis si à natura non bene concoqui possit & superari, quia de se non fuerit potens causas noxius superare, sed artis egeat aduinculo: eo quòd sicuti difficile est naturæ humorem crassum & lentum excernere ob sui lentorem & crassitatem: quoniam obstruit meatus in transitu, ita difficile est naturæ uehementer tenuem excernere, ob sui tenuitatem: propterea quòd imbibitur ac dispergitur. Dicebat Auerrhois in vii. collectan. capi. ix. quam plane sententiam habet item Gale in ii. de sympho. causis, cap. iiii. & iiii. de locis affectis, ix. Item ii. pro

pronost. cap. viii. & com. xlii. Et primo de morb. uulga. com. primo super tex. xii. In omnibus his locis ubi sermo habetur de tussi, & materia per tussim & scretum excernenda, habet Gal. quòd aquosa materia propter tenuitatem disseccatur potius à spiritu, quàm ultra feratur: crassa uerò & lenta adeò inhaeret arteriæ ut ab ea uix solui possit. Propter quòd dictum habemus, quòd licet natura non possit quandoq; humorem aliquem excernere propter tenuitatem, quòd ut in pluribus tamen contingit ipsam non posse excernere: uel præ copia, uel excrementi crassitie, uel lentore, uel alia quauis causa, ita quòd rarissimè contingit, quòd præ tenuitate eiusdem excrementi non possit illum excernere, quia non nisi in humore per tussim & scretum excernendo, & hoc quoniam id quòd infestat in tali casu, non nisi spiritu per inspirationem attracto,

et foras impetu expulso excerni potest: quod in alijs casibus non cōtingit, in quibus humor aliquis excrementosus à mera uirtute membrorum expulsiua excernitur, non concurrente spiritu: quia dissimili ratione fiunt huiusmodi euacuationes à membris, uidelicet, spiritualibus et ab alijs partibus: ut rectè declarat Gal. in secundo de sympho. causis. cap. 1111. dicens. At neq; eadem in omnibus est huius motionis species, neq; ab eadem prodit facultate. Nam quæ ab utero, uel intestinis, uel uentriculo, uel uesica excernuntur, ead à partibus circundantur: quæ quicquid in ipsis continetur, explodunt: haud aliter, quam manus cū exprimere quippiam conatur, facultas autem hūc motum efficiēs ex naturalium numero una est. Cū uerò in asperis arterijs corpusculum aliquod continet, ipse ut potè dura et cartilaginea circa id quod infestat, contrahi non

possunt. Proinde natura spiritum ad exteriora uehemēter mouendo, tussim suscitāt. Hanc eadem efficiunt instrumēta, quibus uehementes perficiuntur respirationes, quas exufflationes nominamus: ut tussis nihil aliud sit, quàm uehementissima efflatio, qua spiritus plurimus celerrimè foras erumpens impetu suo extrahit exploditq; excrementa ipsius obstruentia: adeo quòd si prima exspiratio non possit ea, quæ molesta sunt excutere, non grauetur: et iterum et tertio in ipsa irruere, atq; magna ex parte sortitur effectū: præsertim si et spiritus impetuosè feratur, et ea quæ obstruunt expelli faciliè possint. Sunt autem ad hæc idonea, quorum nec aquosa, nec lenta sit essentia. Nā aquosa ob tenuitatem diffecatur potius à spiritu, quàm ultra feratur. Lēta uerò et crassa adeo arteriæ inheret, ut ab ea nix solui possit. Et ideo Gal. in tertio de sympt. cau-

sis cap. secundo ponēs omnes causas propter quas non potest natura suo fungi munere excernendi, quod est sibi noxium & excrementosum: triplicem tantum causam inueniri dicit, nulla mentione facta quod præ tenuitate eius non possit excernere. Quarum unam ait esse causam, cū partes quæ excrementa expurgant, sunt imbecilles. Alteram uerò esse uiarum angustiam. Postremam autem excrementi malitiam exinde subdit. Imbecillitatem parit intemperies: angustiam uerò, uel obturatio, uel aliquis instrumentorum tumor: atque tumorum causa est fluxio humorum: cū in ipsa instrumentorum corpora effunduntur, obturationem facit humorū, uel crassitudo, uel uiscositas, uel innatum aliquod tuberculum. Excrementorum malitia oritur, tum à multitudine, tum à crassitudine, tum à uiscositate. Quam sententiā habet etiam Gal. in secundo de diff. feb. cap. v.

cū sic loquitur. Natura enim suis uiribus uens, semper nititur assimilare partibus nutritis, quicquid forte utile conuenit: excernit: autem id quod minime huiusmodi est. Quod si nonnunquam præ corpulentia, uel copia, uel lentore excrementi, uel angustia quadam meatuum, uel sui debilitate nequaquam possit excernere humorē prauum diutius in ipso animalis corpore immorantem putrescere necesse est.

Ex quo Gale. sensu, duo imprimis habemus. Primum, quod natura quātum, sit ratione sui, semper habet noxium humorem excrementosum excernere: cū duplex sit naturæ munus præcipuum, scilicet, assimilare partibus nutritis quicquid forte utile conuenit, & assimilari potest, & excernere quod minime istius modi est: quia & si habeat natura etiam alimētum attrahere, & attractum retinere, &

ita plura uideatur habere officia. Attamen cum & alimenti attractio, & eiusdem attracti retentio non fiant nisi propter assimilationem: ideo duo tantum dicuntur esse munera principalia, & non plura: non enim attrahunt membra & retinent, nisi ut assimilent: & in sui substantiam transmutent: & quousque natura fungitur his suis muneribus, scilicet, assimilandi partibus nutritis, quicquid forte utile conuenit: & excernendi quod minime istiusmodi est, tanquam alienum, noxium, & excrementosum. Nunquam aliquis ab intrinseco fieri potest morbus, licet ab extrinseco, potissimum ex aere, ut supra dictum est ex Gal. in primo de morb. uulga. com. primo & tertio eiusdem etiam com. primo de mente Hip. in libello de natura humana. Secundum quod habemus ex illo Gale. dicto est quod quinque numero tantum habentur causae, ob quas non potest na-

tura interdum fungi suo munere excernendi quod est sibi noxium, alienum, & excrementosum, & quas illam oportet primo superare: & ita ipsum humorem concoquere hac concoctione dicta in uniuersaliori concoctionis significato, ex se si potens fuerit & ualida, uel cum artis adminiculo: & ex consequenti habetur, quid nam sit medici officium, qui est adiutor naturae in adiuuando pro causa illa remouenda, quia necesse est primo singulas causas cognoscat, ut illi provideat pro ratione eius: si ex copia fuerit, missione sanguinis, uel purgatione, missione sanguinis si fuerit copia simpliciter dicta: uidelicet, omnium humorum aequaliter auctorum seruata proportionem, uel solius sanguinis (quam Graeci plectoram dicunt) sicuti narrat in secundo de compos. medic. secundum loca Gal. ubi agit de dolore capitis ex aestu. Et in libello de constit. artis

secundum naturam se habens, ita tenuis nunquam reperitur, ut præ tenuitate non possit commodè à natura excerni: cū mediocritatem substantiæ habeat inter humorem melancholicū, & serosam superfluitatem. Igitur nullo penè tempore accidit ipsum pro hac concoctione fore incrassandum: nisi ut commemoratum fuit, alteri aquoso admixtus sit: sed ut in pluribus contingit, naturam non posse ipsum quoq; biliosum excernere ob alias causas: ut potè, præ copia potius uel crassitie uel quadam meatuum angustia uel propter imbecillitatem partium: ut expressè constat in morbo regio: quemadmodum uidere licet ab omnibus doctoribus, & Græcis, & Arabibus, & Latinis: & præcipuè à Gal. in. v. de locis affectis, cap. vii. Nullus profectò ex doctoribus est, qui in ponendis causis morbi regij, mentionem faciat, quòd præ tenuitate eius à na-

tura excerni non possit: quòd mirum foret, si hoc quandoq; eueniret: imo potius dicendum est, naturam ipsum humorem biliosum & in morbo regio, & in alijs consimilibus morbis, à bilioso humore nò posse excernere præ crassitie. Et ita quòd eget potius pro hac concoctione ut attenuetur, quàm quòd incrassetur: ut manifestè uidere licet à Gale. in secundo prout. cap. vii. & com. primo ubi declarat quænam sit sincera bilis & nò sincera, sed alteri humori potissimum aquosissima, absolute asserit, Sinceram bilem cissam esse ac summe flauā: quam non nisi uitellinam uocāt, quam intueri licet unitione reiectam: & item deorsum deicant. Non sinceram uerò, humidiores aminus flauam: quæ propriè crocea nominatur permixtum habens in se totum pituitosum humorem, tenue aut aquosum quoddam excrementum. Et ostendens ra-

tionem Gal. quare & biliosus humor, & pituitosus, cum sinceri sunt, crassi euadunt subdit. Quin etiam sincerus humor crassior redditur: pituitosus propter frigiditatem, quasi concretus: biliosus uero propter exuberantiam caloris, euaporatus & tanquam assatus.

Hæ nempe sunt causæ contrariæ crassitudinis, calidum admodum ac frigidum calidum enim euaporat, frigidum astringit. Quod etiam clarius habetur in libello de atra bile, non longè à principio: ubi dicit. Duo quidem nomina eandem rem denotant: iam uero aliquis humor uomentibus ipsum semper amarus appareret, non semper autem flauus: uerum pallidus nonnunquam est, quo flauus crassior perpetuò conspicitur: quare non ineptè hinc sumunt coniecturam, quid de humoribus optimè sentiunt: humiditatis aquæ ac tenuis mixtura flauam bi-

lem pallidam apparere. Nonnulli hanc aquosam humiditatem uocant: quidam ferosam huius generis existentem, unde urina & sudor prouenit. Postea subdit: Sicut uero tenuis humoris temperatura bilis colore pallidior, & consistentia humidior euadit: ita cum impensius ipsa digesta fuerit discussaq; , oui luteo similis uidetur. Et in x. simpli. ca. de bile, posita distinctione inter bilem simpliciter dictam & atrā bilem, dicit. Sed & quod flauam bilem nonnunquam pallidam congnominant, nosti, et quod in uesica iecoris interdum pallidam, interdum flauam in confectionibus animalium conspiciamus: audisti, porro flauam tanto esse pallidam callidiorē, quanto & crassiorē. Nam seroso excremento flauæ bili commixto pallidam constitui contingit, sicut & flauam plusculum excalefactam, consistentia reddi crassam, colore autem fla-

uam: quin & in animalibus flaua quidem ijs apparet, quæ magis sunt calida: quæ uerò minus, pallida. Et in tertio derat. uict. in ac. commen. 11. ponens distinctionem illam inter bilem simpliciter prolatam, & bilem atram, dicens. Quod medici bilem simpliciter & pallidam & flauam dicere consueuerunt, addit. Ob eas res Hip. Picrocholos appellat, qui redundantem habet huiusmodi bilem: permixta autem aquosis humoribus, & liquidissima & pallida uidetur. Sola uerò cum exiit, & crassa & flaua est. Et in commen. xii. eiusdem libri, super eo text. Hippo. Biliosa quoque alui deijcit magis, interdum quidem bona, sed interdum quam deacet, redundantiore, spumantioreq; ibi ait Gal. Nempe & biliosa deijcere, uinum dulce potest: uerum mulsa biliosa, interdum quæ bona sunt, subducit: interdum et uitiosa, quæ sincerè admodum biliosa exi-

stut bilem, scilicet, uel igneam, uel flauam habentia crassamq;. Quod etiam dilucidè patet ex declaratis à Gal. in secundo derat. uict. in ac. commen. xlvii. supra citato: ubi docens quæ dicatur cruda bilis, & quæ cocta, inquit. Cruda quidem, flaua admodum est & acris, & malè olens. Cocta autem & pallidior est, & minimè malè olens: ita quod ex colore admodum flauo, acredine & fetore habemus humorem ipsum biliosum, crassiorè esse & exustum magis quam conueniat naturæ suæ: & ex cōsequenti, improprie dici crudum, & debere concoqui concoctione ipsa in uniuersaliori concoctionis significato, hoc est, debere potius attenuari, quam increassari: ad hoc, ut à natura uinci possit & excerni: cū ipse in natura sua concoctus existens, & pallidior sit, & minimè malè olens. Certè color ualde flauus, ut apertè affirmat Gal. in secundo

pronost. cap. vii. & com. primo. Et ca.
viii. com. xlvii. fit ex nimia assatione
ac tenuium partium resolutione.

Atq; ita clarissima patet resolutio hu-
ius perardue difficultatis de cōcoctione
materie ac præcipue biliosæ quæ stat in
hoc, quod humor tenuis etiam supra mo-
dum faciens dolorem capitis, uel aliã con-
similem dispositionem citrà febre[m] &
obstructionem, nulla eget cōcoctione ad
hoc, ut medicamento purgãte euacuetur.
Omuis tamen humor qualiscunq; fuerit
à natura excernendus, primo concoqui
debet hac concoctione in uniuersaliori
concoctionis significato: ad hoc, ut à na-
tura, uirtute scilicet membrorum excreti-
ua commodè excerni possit. Et ita si su-
prà modũ tenuis fuerit, necesse est ut in-
crassetur: licet hoc sit de rarissimè cōtin-
gentibus, ut declaratum fuit: quod præ te-
nuitate, non possit natura humorem alia
quem

quem excernere: præter quàm in tussi &
materia per tussim excernenda: & hoc
quia id quod molestat, nõ nisi spiritu per
inspirationem attracto, & impetu foras
expulso excerni potest: quod non contin-
git in alijs casibus. Si crassus fuerit, atte-
nuari debet: & uiscosus incidi: & ita de-
bet humor à natura excernendus, habere
substantie mediocritatem: ut supra dictũ
fuit & declaratum: quia sicuti difficile
est nature excernere humorem crassum
& lentum, propter sui crassitiem & len-
torem: quia obstruit meatus in transitu:
ita difficile est ipsi nature tenuem admo-
dum excernere, propter sui tenuitatem.
Quod tamen non accidit, si talis humor
admodum tenuis, medicamento purgante
euacuari debeat: quia quanto tenuior fue-
rit, tanto faciliiori modo & attrahetur à
uirtute medicamenti attractiua, & eua-
cuabitur. Et ratio diuersitatis est, quia di-
E

uersimodè sũt euacuationes: & à natura
& à medicamẽto: quoniã motibus confi-
ciuntur prorsus oppositis. Nimirũ motu
expulsiuo, euacuat natura, siue impulsiuo
quomodocũq; fiat euacuatio, impetu quo-
dam facto in humore excernendo: ad quẽ
motũ requiritur debita resistentia passi-
ue: quæ debita resistentia cõsistit in mediocri-
tate substantiæ. Medicamẽtũ uerò purgãs,
ecõtrario modo euacuat, quia motu attra-
ctiuo: ad quẽ motũ, nulla uel saltẽ modi-
ca requiritur resistentia passi-
ue. Et ideo hu-
mor à uirtute medicamenti attractiuæ
euacuandus, quantò tenuior fuerit, tantò
faciliori modo & attrahetur & euacua-
bitur: eo quòd medicamentum non uadit
ad humorem, sed in uentriculo manẽs &
intestinis, ab omnibus corporis partibus
ad sese trahit, tanquã à circunferẽtia ad
centrum. Et ita cum diuersimodè fiat hu-
moris noxi euacuatio, & à natura expel-

lente, & à medicamento attrahente: quia
motibus omnino oppositis. sequitur quòd
diuersimodè etiam in consistentia esse de-
bet humor ipse euacuandus: quoniam ad
motum membrorum expulsiuum impetu
quodam facto in humore, ut dixi, requi-
ritur substantiæ mediocritas: ad motum ue-
rò medicamenti attractiuum, tenuitas po-
tius substantiæ debetur quã mediocri-
tas: quod expresse patet de magnete attra-
hente ferrum: & Succino paleã. Nõne
magnes faciliori modo trahet acus &
ferrum ipsum minutim diuisum, quã
clauos & ferrum ipsum crassius: & cla-
uos admodũ tenues, quã crassiores? Si-
militerq; Succinum, tenuiores festucas fa-
cilius trahet, quã crassiores paleas. Hoc
autem est planè perspicuum: & nullus est
aleo stupidus & excors, qui istud unquã
negare audeat. Quippè cum ratio doceat
ipsaq; demonstrat experientia. Atq; hoc

quomodocumq; fiat attractio, siue à uirtute, siue calore, uel uacui, necessitate fiat, siue à uirtute merè attractiua naturali, nō concurrente aliquo instrumento, siue fiat mediante instrumento, siue etiā fiat attractio à uirtute uoluntariè motiua de per se siue ab eadem & naturali mixta: ut facili mē per nosmetipsos experiri possumus, si rem aliquam ut puta lapidem uel terram ad nos attrahere uel expellere tentemus. Si enim mediocritatem habuerint substantiæ, faciliiori modo expellentur, quā si tenuiora fuerint: ut puluis uel pluma: è cōtra uerò, quantò tenuiora fuerint, tantò faciliiori modo attrahentur, quā si mediocritatem habuerint substantiæ. Et ita ratione patet & sensu quæ sit ipsa ratio diuersitatis, quòd humor tenuis medicamento purgante euacuandus nulla egeat incrassatione. Cum uerò à natura ipsa euacuari debet, quòd eget ut incrassetur,

uia diuersimode fiunt euacuationes ex totibus omninò oppositis.

Sed contrarationem hanc diuersitatis adductam, posset aliquis instare, & dicere. Videtur quòd eodem modo dicendum sit de humore: purgante medicamento, euacuando, & à natura: adeo quòd quomodocumque fiat euacuatio, humor ille euacuandus debet habere substantiæ mediocritatem: eo quòd ad euacuationem etiam cū medicamento semper concurrat natura, uidelicet, uirtus expulsua mēbrorum, ut uidetur innuere Gal. in primo aph. cō. x x i i. cū dicit. Humores qui sunt in aliqua corporis parte firmati, nec alio auxilio mouere oportet, nec medicari antè concoctionem. Tunc enim habemus naturam euacuationi adminiculantem. Videtur siquidē & ipsa post concoctiones discernere humores, ac superfluitates expellere, quo in tempore fiunt indi-

cationes. Postea adijcit. Sed cum perfecte ipsa mouetur medicamento, opus non est: si uero mediocrius atque imbecillius agat id quod deficit, supplere oportet, ut ex utroque noxij humoris euacuatio fiat: natura quidem expellente, medicamento uero attrahente. Ergo humor quoque medicamento attrahente euacuandus, debet habere substantiae mediocritatem quemadmodum cum à natura debet excerni: quia quomodocunque fiat euacuatio, semper concurrat natura, uirtus, uidelicet, excretiua membrorum: igitur ratio illa diuersitatis adducta nulla est, & contra mentem Gal. Cum ex hoc sequatur, quod humor multum tenuis etiam medicamento purgante euacuandus, semper incrassari debet, & ita concoqui concoctione illa tertio modo sumpta: quae est preparatio humoris noxij ad euacuationem cum medicamento. Et sic uidetur,

quod non sit omnimoda similitudo de Magnete ferrum attrahente, & de Succiino paleam, & medicamento attrahente determinatum humorem: quia Magnes ferrum trahit uirtute propria, non concurrente aliqua alia uirtute alterius pelaeae. Sed medicamentum, ut uisum fuit, trahit cum adminiculo naturae, scilicet, concurrente uirtute membrorum expulsiua. Ergo &c.

Præterea. Medicamentum, humorem sibi proprium & familiarem trahit solum ad uentrem inferiorem per uenas ipsas meseraicas: quia in uentriculo manet & intestinis, ut supra narratum est: & ad sese trahit, tanquam à circumferentia ad centrum: postremo ab ipso inferiori uentre excernitur & euacuatur: humor ille attractus extra corpus à mera uirtute expulsiua, non concurrente ali-

quo modo medicamento. Ergo saltem pro ea euacuatione quæ sit à mera uirtute expulsiua expellente extrà corpus, debet humor ille excernendus habere mediocritatem substantiæ, ad hoc ut commodè expelli possit.

Pro responsione ad primum dico duo.

Primo non esse uerum quòd ad euacuationem humoris cum medicamento purgante necessariò concurrat natura, scilicet, uirtus expulsiua membrorum, bene concurret natura pro actuatione medicamenti, sed non concurret necessariò uirtus expulsiua membrorum, licet interdum, & etiam sepe. Atque ideo, dato quòd membra non mouerentur uirtute expulsiua ad euacuationem, medicamentum tamen ex se uirtute propria humorum sibi proprium ac familiarem attraheret, ob similitudinem & conuenientiam substantiarum: sicuti Magnes atra-

trahit ferrum, ut expresse docet Gal. eo cò. xxii. allegato. Et iii. simpli. xxiii. & xxiiii. ut dicit se demonstrasse in com. de facul. nat. & ita patet quòd omni moda dicitur esse similitudo de Magnete trahente ferrum, Succino paleam, & medicamento attrahente proprium humorem & determinatum. Nam sicuti Magnes apposto ferro sibi proportionato, semper illud ad sese trahit uirtute propria: non concurrente aliquò alio pellente: & pariter Succinum paleam: ita & medicamentum in corpore assumptum inquit Gal. in tertio simpli. ca. xxiiii. nisi uincatur à corpore, & concoctionem acquirit, semper humorem sibi proprium & familiarem ad se trahit: etiam non concurrente aliquò alio pellente, quia dicit Gale. ibi. quòd quemadmodum Magnes ob similitudinem quam habet cum ferro in substantia, cum ad ferri naturam accen-

dat, & in metallis ferri reperiatur, eiq; specie persimilis sit, licet quodammodo fortior, ut attrahere sit aptior, quam trahi: illud semper ad se attrahit. Ita medicamentum ob similitudinem in substantia quam habet cū humore sibi proprio & familiari, illū semper attrahit: nisi (ut dictum) est, uincatur à corpore, & concoctionem accipiat. Quia tunc talem producet humorem, qualem trahere natum erat, & ita ad auctoritatem Gale, primo aph. xxii, cum ait, Humores quietos in aliqua corporis parte firmatos non esse aliquo auxilio mouendos, nec medicamentis purgandos ante concoctionem: eo quod tunc habemus naturam adminiculantem euacuationi. Dico quod non intelligit Gal. quod habemus naturam euacuationis adminiculantem, ita quod à uirtute medicamenti nulla possit fieri humoris non xij excrementosi euacuatio, non concurr-

rente uirtute membrorum expulsiua: quin immò de euacuatione illorum humorum intelligit, qui possunt concoqui illa concoctione proprie dicta: quod non sunt euacuandi ante concoctionem, idest antequam de eis assimiletur membris solidis, quod assimilari potest: quia talis euacuatio tunc ante concoctionem repugnat & contrariatur ipsi naturæ, eo quod natura concoctioni intenta, ipsos humores retinet: medicamentum uerò trahit, & ita se uicissim impediunt. Purgatio enim uidetur Gale. in iiii. de rat. uict. in ac. com. xxxiiii. Concoctioni aduersatur, & ita impedit assimilationem eius, quod assimilari debet: & natura concoctioni intenta uirtute retentiua prohibet medicamenti attractionem. Post concoctionem uerò natura permittit euacuationem illius, quod non potuit membris ipsis assimilari, cum illam intendat. Et ita hoc pacto dic-

citur quòd post concoctionem habemus naturam euacuationi adminiculantē, accipiēdo concoctionem in proprio concoctionis significato, uidelicet, pro concoctione humoris de se apti nutrire mēbra: non autē de concoctione excrementorum. Quòd si etiam de concoctione excrementorum intelligitur Gale. dictum, Dico, hoc ueritatem habere de humoribus ipsis excrementosis, qui uel putridi sunt, uel alio quouis modo prāter naturam sunt affecti, affectione purgationem medicamenti prohibente: de quibus abunde locutus fuit suprā: non autem de tenuibus, & uere excrementosis.

Secūdo modo respondēdo, Dico quòd dato etiam quòd ad euacuationem cum medicamento concurreret natura scilicet uirtus expulsiua membrorum cum uirtute eiusdem medicamenti attractiua pro tali euacuatione: tamen nō requiritur me-

diocritas substantiæ, ut requiritur ad hoc, ut à natura sola excernatur: quia aliud est quòd humor aliquis excrementosus excerni debeat à natura simpliciter & ex se excernente, aliud est quòd à medicamento excerni debeat concurrente quoq; natura: quoniā ad hoc ut fiat euacuatio à natura mere excernente, semper requiritur ista passi resistentia, quæ consistit in mediocritate substantiæ: ut uerò à medicamento fiat, concurrente atq; natura, nulla uel saltem modica debetur resistentia: eo quòd actio hæc uidelicet euacuatio humoris tenuis, quæ uno motu simpliciter facta à natura comode fieri nō potest ob tenuitatem eius: duobus attamen motibus perfici apte potest, motu scilicet attractiuo medicamenti, & expulsiuo membrorum: eo maxime quòd uirtus medicamenti attractiua præualeat suprā motum naturæ expulsiuum, nam in tali euacuatione cū me-

dicamento, agit principalius medicamentum & operatur. Natura uero secunda-
rio & quasi per accidens, & stimulata à
uirtute medicamenti: adeo quod nisi me-
dicamentum adesset, non moueretur na-
tura: nihilominus dato quod natura ipsa
non moueretur ad expulsionem: à uirtute
tamen attractiua medicamenti fieret hu-
moris noxij euacuatio. Et ita patet, quod
ratio illa diuersitatis adducta locum te-
net, ac uera est.

Ad id autem quod dicitur de medica-
mento, quod humorem illum excernendū
tantummodo trahit ad intestina, & quod
exinde à mera uirtute expulsiua excerni-
tur extra corpus & euacuatur: ita quod
saltem pro tali excretionē quæ mere fit à
natura, debet humor ille excernendus ha-
bere substantiæ mediocritatē. Dico quod
hoc esset uerum, si humor ille excernen-
dus ab intestinis non deberet primò attra-

hi à uenis ad ipsum uentrem: sed cum de-
beat primò moueri à uenis ad ipsum uen-
trem inferiore uirtute medicamenti at-
tractiua, & plus faciat ad euacuationem,
quod à uenis trahatur ad ipsum uentrem,
quàm quod ab ipso uentre moueatur extra
corpus: idcirco plus facit tenuitas humo-
ris ad ipsam attractionem, quæ fit à me-
dicamento à uenis ad ipsum uentrē: quàm
faciat mediocritas substantiæ ad illā ex-
cretionem extra corpus, à uirtute mere ex-
pulsiua: eo maxime quod illa attractio
medicamenti à uenis ad inferiorem uentrē,
fit ad locum amplum & maxime propin-
quum expulsionī extra corpus: ita quod
quæcunq; materia in fundo uentriculi &
intestinis contenta quæ noxia sit, facillime
moueri potest & euacuari à uirtute uen-
triculi & intestinorum: dummodo nō sit
lenta, infixæ tunicis, uel imbibita: & hoc
nulla eget declaratione: cum ratione, sen-

su, & uarijs doctorum autoritatibus facile probari possit, quæ breuitatis causa omittuntur.

Resat modò pro cõplemento respondere autoritatibus, quibus innititur illa communis opinio, quæ dicit absolute, omnem humorem prius fore concoquendum, quàm medicamento purgandum. Et primò ad autoritatem Auic. in prima fen. IIII, cap. de cura putridorum in generali, cum inquit. Concoctio est æquatio humoris ad substantiam mediocrẽ: adeò quòd si subtilis fuerit, debet incrassari: si crassus attenuari: si uiscosus, incidi. Quã planè sententiam uidetur uelle Gal. in libello de cõstit. artis medicæ. ca. xix. Ad hoc breuibus respondendo, Dico, quòd Gal. & similiter Auic. qui eam sententiam mutuauit ab ipso Gal. loco citato, per cõcoctionem ibi intelligunt concoctionem quarto modo sumptam in uniuersaliori

conco

cõcoctionis significato, pro quacũq; alteratione: & ex consequenti, pro alteratione illa faciente cessare putredinẽ in humore putrescente & putredini parato eo modo, quo suprà declaratum est, posse fieri à medico beneficio artis, uidelicet, putredinem futuram fieri per remotionẽ causæ putredinis, hoc est, male qualitatis, siue modi substantiæ uel obstructionis. Non autem putredinem præexistentẽ & impressam, in humore amplius non dependentem à tali causa: quia hoc solius naturæ munus est, non artis. Atq; ita per concoctionem non intelligunt alterationem propriè præparantem humore nõxium ad euacuationẽ cum medicamento, ut falso ferè omnes opinantur. Sed concoctionem ipsam reducẽtem ad benignum, & inhibentem putredinem futuram fieri, ut etiam intelligit eo loco Auicẽ. cum dicit. Humoris autem colerici digestio est

F

ut conuersus à subtilitate fiat spissus, & aqua quidem frigida facit illud, quia prima medici intentio in febre putrida est putredinem futuram fieri inhibere per remotionem causæ ut aperte docet Gale. in secundo meth. cap. IIII. VIII. & IX. ubi ab ipsa febre & putredine per resolutionis methodum docet intentiones inuenire curatiuas. dicens in cap. IX. Vltimum quod resoluendo inuentum est, id primo in curatione peragendum fore. Quæ hæc de causa Auic. hoc tanquam primum & præcipuum in curatione necessarium, in primis uerbis cap. posuit. Et ita hoc modo accipiendo concoctionem pro hac alteratione inhibente putredinem futuram fieri, uerum est, quod si humor aliquis, uel putrescens uel paratus putrefieri supra modum tenuis fuerit, hoc est, tenuior quam conueniat naturæ suæ, quod debet incrassari, si crassus, attenuari, si uiscosus, inci-

di: ad hoc ut putredo inhibeatur: & sic concoquatur postea à natura concoctione illa secundo modo dicta, id est, alteretur alteratione faciente cessare putredinem iam impressam & existente: manente eodem modo substantia, quo supra declaratum est. Atq; hoc expresse patet ex Gal. uerbis, qui ait. Omne superuacuum expurgari debet, distinctione prius facta, siue copia, siue qualitate delinquat. Et per qualitatem intelligit modum quoq; substantiæ. Quod si in naturalem statum redire potest, contrarijs alterare oportet: crassum & uiscosum attenuando: tenue incrassando: communiter autem utraq; concoquendo, & obstructions aperiendo. Ecce quam clare dicat Gale. communiter autem utraq; concoquendo: innuens ipsum sermonem habere de concoctione illa in uniuersaliori concoctionis significato: Et quod hoc modo intelligendus sit Auic.

loco citato patet. Quia nullibi eā posuit sententiam, præter ibi in ea parte, ubi agit de putredine, causa putredinis, & curatione: nam de curatione febrium putridarum in generali: quod mirum foret si de concoctione præparante humorem noxium ad euacuationem cum medicamento, hoc ipsum simpliciter intelligere uoluisset: cum præcipue hoc debuisset dicere in alijs locis & potissimum in 111. sen. primi ubi agit de euacuatione in generali, & purgatione: ponens omnes regulas obseruandas in quacunque euacuatione, potissimum cum medicamento.

Et si dicatur. Auic. paulo infra dicit. Et non euacues materiam in calido & frigido indigestam nisi propter necessitatē. Fortassis enim multiplicatur euacuatio alterius humoris non præparati cum digestionē ut euacuetur. Et fortassis cū tali euacuatione permiscetur malignū cum

bono propterea quod mouetur malignū absq; digestionē sua. Et fortassis talis euacuatio noceturationi. Ex quibus uerbis uidetur quod eius intentio sit loqui de concoctione præparante humorem noxium ad euacuationem cū medicamento.

Dico quod per concoctionem eo loco intelligit concoctionem in proprio concoctionis significato, uidelicet pro alteratione illa quæ fit à natura circa propriū alimentum, quia certum est quod non debet materia aliqua medicamento purgante euacuari siue calida siue frigida ante hanc concoctionem idest, antequam natura assimilauerit partibus nutritiis quicquid forte utile conuenit. quia illa fient incommoda quæ dicuntur ab Auic. iuxta sententiam illius apho. xxiii. primi aphorismorum declarandi.

Et si instetur adhuc ex alijs ipsius Auic. uerbis, ubi aperte uidetur loqui de

concoctione preparante humorem no-
xium ad euacuationem cum medicamen-
to, cum subdit, contra Rasim. Et tu non
auscultes uirū qui existimabat quod in-
tentio indigerendo est subtiliare. Et hu-
mor calidus est subtilis, quare non est
necesse ut subtilietur. Res enim non est
sicut dixit. Immo intentio in digerendo
est æquare substantiam materie, ita ut
fiat preparata ad expulsionem facilem.
Et subtile imbibitum. Et grossum fixum.
Et uiscosum adherens. totum illud non
est preparatum ad expulsionem facilem.
Immo est necessarium ut subtile inspisse-
tur parumper. Et subtilietur spissum pa-
rumper. Et incidatur uiscosum.

Et infra in cap. de cib. febricitan-
tium in generali, dicens. Et illius quidem
qui existimauit quod cibatio in febre acu-
ta est melior quoniam non est intentio in
digestione. Et in tua potestate est eua-

cuatio cum uolueris faciat. id natura, aut
non faciat. Errorem iam te scire feci.

Dicam quod ibi loquitur Auic. con-
tra Rasim de concoctione materie a na-
tura euacuandæ, non cum medicamento
purgante. Et ita merito reprehendit ipsum
qui putabat quod intentio in digerendo
semper sit subtiliare & nunquam increas-
sare. Cum tamē intētio in digerēdo quan-
doque sit increassare, licet raro, ut supra
declaraui, cum materia aliqua sit a na-
tura excernenda, & non aliter. quia tunc
intentio quæ habetur est æquare sub-
stantiam materie, ut dicit Auic. & po-
tissimum cum per tuſim & screatum ex-
erni debet, ut satis supra declaratum est
« Gal. 11. de symp. Causis. 1111. Et 1111.
e locis affect. ix. Et. 11. pronost. capit.
111. & com. xl. 111. Item primo de
orbis uulga. com. primo super tex. xli.
Et quod hæc fuerit mens Auic. patet

ex his quæ & præcedunt & sequuntur. Dixit enim paulò suprà, quod intentio in digerendo est æquare substantiam materiæ, ita ut fiat præparata ad expulsionem facilem.

Sed expulsio fit à natura, non à pharmaco. A pharmaco enim fit attractio & non expulsio. Medicamentum enim purgans euacuat attrahendo, ut docuimus, non expellendo. Et ita motu attractiue, ad quem motum nulla uel serè modica requiritur resistentia passi. Natura enim euacuat, motu expulsiuo, impetu quodam facto in humore excernendo, ad quem motum requiritur debita passi resistentia, ut satis supérque satis suprà fuit declaratum. Et ita patet quomodo uerba illa Auic. declarent ipsum locutum fuisse de concoctione faciendâ in materia à natura excernenda non autem à medico. cum expulsionem facilem dixerit, non a-

tractionem uel euacuationem simpliciter.

Et infra contra Rasim dixit. Et quare est quod non considerauit in seipso, & non dixit, quare urinae in febribus acutis non habent in principijs earum sedimen, deinde fiunt habentes sedimen. Et an sedimen laudabile est aliquid aliud nisi humor faciens ægritudinem qui iam digestus est. quare ergo nõ expellitur in principijs ægritudinis ad salutem si est subtilitas ultimum quod intenditur in digestionem. ergo necessarium est ut sit in principio febrium sanguinis & colerae sedimen laudabile. Si autem naturæ non est possibile expellere illam superfuitatem nisi post horam in qua fit præparatio ad expellendum in urina, tunc similiter oportet ut sciatur quod arti euacuare humorem antè illam horam in qua apparet digestio in urina, est laboriosum & magnum. Ecce quomodo per hæc uerba dat

nobis intelligere, ipsum sermonem habere de concoctione materiae excernendae à natura, & ita prius cōcoquendae uel concoctione propriè dicta, uel alia concoctione de quibus supra, non autem concoctione præparante ad euacuationem cum medicamento.

Ad id autem quod dicitur autoritate Hipp. illo Aph. x x i i. primi libri. Concocta medicari atq; mouere, non cruda, modò non turgeant. Dico quòd & si hic Apho. tot possit habere sensus, quot modis sumi potest concoctio, ut ex declaratione aperte patet: duo tamen præcipui sunt, quorum primus est, quòd uelit Hipp. eo Aphorismo, nos docere quos humores in morbis medicamento purgante euacuare conueniat, & quos minimè: quia humores omnes, quos in morbis purgante medicamento euacuamus, sunt in duplici differentia: ut rectè docet Gal. in

iiii. de sani. tuenda. ubi hunc explicans aphorismum, uarias humorū species ad tria reducit genera, in medio sanguinem ponens, citra sanguinem omnes crudos humores, qui de genere sunt pituita, ac fiunt ex sanguine nondum perfecti: post sanguinem, biliosos omnes humores, qui gignuntur ex eo supra iustum modum percocti: & docens ibi modum, sanandi lasitudines spontaneus duo inquit esse præcipua & prima, quibus primū intentus sit, oportet, qui eiusmodi affectionibus medebitur. Crudorum siue semicoctorum humorum, qui ante sanguinis perfectionem fuerint, percoctio acrium uero ac mordacium, qui secundi sunt, & sanguine posteriores euacuatio. Et ita intentio Hipp. in eo Aph. ut docet ibi Gal. est, quòd in morbis, medicamento purgante conuenit euacuare concocta: accipiendò concoctionem in proprio conco

ctionis significato: idest, humores ipsos biliosos, qui ex se concocti sunt, & merè excrementosi: nō apti nutrire mēbra, non cruda, hoc est, humores ipsos crudos nequaquam medicamento purgāte, uel alio quouis auxilio mouere conuenit: eo quod concoqui possunt, & in sanguinem mutari: & hoc modo nutrire sunt apti, & membrīs solidis uel secundum totum, uel secundum partem assimilari. Desiderant enim tales humores non utique uacuari, sed in corpore manere & alterari dicebat Gal. in secundō uirt. natural. ultimo. Non igitur sunt tales humores crudi euacuandi, nisi post concoctionē: idest, postquam natura partibus nutritis assimilauerit, quicquid fortē utile conuenit. Et si qua portio eorum fuerit, quæ assimilationem effugiat, tanquam noxia, aliena, et merè excrementosa excernatur: tūc enim naturam habemus euacuationi admini-

culantem, ut dicit Gal. in eo com. Videtur siquidem & ipsa post concoctiones discernere humores, ac superfluitates expellere: quo sanē in tempore fiunt indicationes. Quare explanans Gale. in commoda quæ sequuntur ad euacuationem horum crudorum humorum antē hanc ipsam concoctionem propriē distam, in quarto de sani. tu. loco suprā citato, dicit. Quod talis euacuatio tormina & rosiones creat animiq; deliquia, cum eo quod nec notatu quippiā dignum medicamentum deijcit: propterea quod crudi omnes succi pigri sunt, atq; ad motum inepti, ob crassitudinem & frigiditatem: quo fit, ut omnes angustas uias obstruat: per quas id quod medicamentum deijcit: ferri ad aluum debeat: itaq; nec ipsi educuntur, & alijs sunt impedimēto: id quod Hipp. illo precauit oraculo: subdit Gale. quo breuissimē præcipit concocta medi-

camento tentanda esse, non cruda.

Secundus Aphorismi sensus magis communis ante dicto est: quod uelit omnium bonorum nobis autor Hip. medicandum esse concocta, & non cruda, id est, medicamento purgante conuenit euacuare humores, qui morbos pariunt: postquam eueti sunt à natura, & separati: ita ut obe-
diant euacuationi accipiendo concoctionem in suo uniuersaliori significato. Prout comprehendit etiam sub se alterationem illam præparatam ad euacuationem cum medicamento: & hoc siue humor ille euacuandus uerè crudus fuerit, siue mere excrementosus quomodocūq;: quoniā quādoque euenit in morbis, licet raro, hos quoque humores uerè crudos fore euacuandos: cum uidelicet à natura nō probe confici possunt & concoqui, uera illa concoctione supradicta: & hoc, uel præ copia, uel ratione facultatis concoctricis

Imbecillitatis: ut expresse docet Gal. in tertio de sympto. causis, capi. primo. Et tunc eo casu primo, concoqui debent hac ipsa concoctione præparata ad euacuationem: cum ex se pigri sint & ad motum inepti, ob crassitudinem & frigiditatem, & uias obstruant in transitu, ut iam commemoratum fuit ex Gal. Et non solum hi humores, qui uerè crudi sunt, primo concoqui debent hac concoctione: cum uerè ac proprie non possint concoqui ratione copiae, ut supra dictum est, antequam medicamento purgante euacuentur. Verum multo magis alij omnes mere excrementosi, cum crassi sunt uel lenti, ut præcipue atribilarij, & nonnulli ex biliosis crassis ut dictum fuit. Et hoc est ergo quod dicitur ab Hip. in aph. 'Concocta medicari atque mouere, non cruda, id est nequaquam quouis modo, siue medicamento purgante siue aliter mouere conuenit hu-

mores & crassos & lētos qui crūdi existunt, hoc est, non apti, preparati, euacuationiq; obediētes: sed primò concoqui debent, uidelicet, ad euacuationem preparari eo modo, quo ostensum est supra ex Gal. primo aph. com. xxiiii. Et secundo aph. x. Et in libello. Quos oporteat medicamentis purgare, & quādo, & quibus: aliter illa fient incommoda quæ sparsim dicuntur à Gal. & potissimum in iiii. de san. tu. nō lōgè à medio. Et secūdo aph. com. ix. Modo non turgēant, adiunxit Hip. id est, uehementiori motu de loco ad locum moueantur ac transfluant in morbi principio hominem infestantes: ut explicat Gale. hoc uerbum turgere, in eo com. xxii. dicens. Hoc uerbum translatum est ab animalibus ad humores. Nam sicuti illa loco stare non possunt, quodāmodo tiuillanti atq; impulsā concitataq; à passione: sic & plerunq; humores in motu

motu uehementiori atque transfluxu, ab una parte ad aliam in morbi principio hominem infestant, mouentes, fastidientes: & quiescere non permittētes: cū & ipsi pariter moueantur ac transfluant: et tanto motu de loco ad locum agrum molestant Tales itaq; humores euacuare cōuenit ait Gal. hoc est, quia agitantur, & de loco ad locum mouētur ac transflūūt. Eos uero qui sunt in aliqua corporis parte firmati neq; auxilio alio mouere oportet neq; medicari antè concoctionem: tūc enim habemus naturam euacuationi adimiculantem. Ex quo Gal. dicto habemus quod tota ratio, quare humores crudi non sint à principio morborum medicamento purgandi, est quia natura non eos euacuare intendit, sed concoquere: quod signum est quoniam quieti permanent: & quiete, non motu fiat concoctio: sicuti econtra cū mouentur trans-

fluuntq; ac tanto motu de loco ad locum mouentur quòd ægrum ipsum infestant: signum est manifestum quod natura illorum desiderat euacuationem, cum omnibus partibus molesti sint ac infesti. Et hic motus ipsorum de loco ad locum adiuuat ad euacuationem, potissimum cum natura hanc ipsam intendat, ut dictum est. Quod quidem expressè patet ex Gal. IIII. aph. com. primo dicens. Nam cum humores superabundantes mouentur, ac per totum corpus deferuntur, nondum in aliqua parte firmati, tunc ad eos expellendos natura incitatur, & aliquo indiget manum porrigente, & hunc humorum motum ad aluum deducente. Eos autem, qui aliqua in parte sunt firmati humores, non oportet mouere. Quod etiam docet Gal. in IIII. aph. com. x. cum ait. Dictum est, & à me prius, quòd uerbum Turget, Hip. transtulit ab animalibus

quæ ad coitum properant, cum naturali concupiscentia moueantur ad seminis excretionem. Ostensum est enim in libris de semine, quod semina etiam in coitu semen excernit. Quando igitur in toto corpore similis huic fuerit naturæ impetus ad excretionem superfluitatum: uel si non in toto corpore saltem in partibus principalioribus, tale quid consuevit Hip. per uerbum turgere, significare & statim per medicamentum, euacuationem faciendam indicat. Prius uidelicet, quam robur corporis dissoluatur, uel caliditas febris augatur, aut ad aliquod membrum principale decumbant hi, qui per corpus uagantur humores. Quod etiam patet ex VIII. de compo. medic. ubi ait de singultu & stomachi imbecillitate, uerba faciens de hiera Dialoës secundum descriptionem Themisonis, iis uerbis. Concoctis enim medicandum rectè sensit Hippo.

non crudis, nec per initia, nisi turgeant: hoc est nisi ad excretionem motus impellatur, & nondum ullam habeant ad unam partem inclinationem firmam, stationemq; & ita patet declaratio illius aph. xxii. secundum duplicem sensum illius termini concoctionis: quæ stat in hoc quod humor aliquis egens concoctione aliqua nequaquam purgari debet medicamento, neque alio quouis modo euacuari, nisi post concoctionem, uel primo modo cum uerè crudus sit & hac ipsa uerè concoqui possit: eo modo, quo declarauit in primo sensu, uel altera in uniuerſaliori concoctionis significato quomodoque: siue concoquatur concoctione faciente cessare putredinem, si hanc exostulet, quia putridus sit: uel concoctione præparante ad euacuationem, si crassus sit, uel lentus, siue putridus, siue non, siue aliter concoqui debeat, ut in

quarto significato, modo nõ turgeat: nam si turgeat humor, absolute euacuandus est: quia ut habetur à Gal. in primo aph. com. xxiiii. super eo aph. In acutis passionibus raro, & in principiis medicinis purgantibus uti, & hoc cum præmeditatione faciendum. Postquam declarauit qui sint hi, qui apti sint & idonei ad purgationem cum medicamento: & qui minimè apti, dicens hos esse primò parandos ex doctrina Hippo. apho. illo. Corpora cum quibſiam purgare uoluerit, oportet fluida facere: addit. Verum in acutis morbis circa principia statim uidelicet circa primum diem, uel non ultra secundum: si usuri sumus purgantibus medicamentis: quando turgent, non datur facultas ista parandi, nisi quis fortè arripiat occasionem propinandi mellicratum in quo decoctum sit aliquid hysſopi, uel origani, uel tragorigani, uel thym-

mi, uel pulegij, siue quid huiusmodi uim habens extenuandi humores. Quare non sine ratione dixit Hip. illo aph. Rayò circa principia morborum acutorum nobis uenere in usum purgationes, quoniam non sepius turgent humores in principijs, neque si quid istorum adsit, ægro ad purgationem satis parato, neque dante nobis occasionem, quo possimus ex imparato paratum facere.

Ex qua declaratione patet quod hic aph. nostram potius astruit opinionem, quã destruat: quia humor biliosus tenuis siue alter consimilis faciens, dolorem capitis, uel aliam consimilem dispositionem citra febrem & obstructionem, potest medicamento purgante euacuari, nulla concoctione præcedente, cum de natura sua aptus sit, ut medicamento purgante euacuetur: & concoqui non debeat concoctione propriè dicta. Cum hæc solis

humoribus uerè crudis citra sanguinem debeat, & non biliosis: nec etiam concoqui debet illa concoctione in uniuersa: liori concoctionis significato, quomodo: cumq; dicatur, cum tenuis sit non putridus, & ex consequenti cōcoctus, siue propriè, siue impropriè. Et ita commodè medicamento purgante euacuari potest, cū nihil sit quod euacuationem prohibeat.

Sed cōtra primum sensum huius aph. datum ex Gal. 1111. de sanit. tu. posset aliquis instare ac dicere quòd nullo modo rationi consonum esse uidetur dicere hos humores crudos, qui uerè crudi sunt citra sanguinem posse turgere, hoc medio. Quia ut supra narratum est ex ipsomet Gal. ibi, humores hi crudi omnes pigri sunt & ad motum inepti ob crassitudinē & frigiditatem. Sed si pigri sunt & ad motum inepti, ergo non possunt esse natura sua mobiles ac turgidi: sed immobi-

les potius & quieti erunt: & ita in aliqua corporis parte firmati, quousq; concoquantur: igitur nunquam dici poterunt hi humores turgere in significato potissimum dato à Gal. ibi, huius uerbi, turgere. Cum hoc magis propriè inesse uideatur humoribus alijs, nempè calidis & tenuibus, non autem frigidis & crassis. Cuiusmodi naturæ sunt crudi & pituitosi, eo maxime quòd natura, ut superius dictum est, eorum potius concoctionē intendat quàm excretionē. Et ita eos retinet ut ex eis partibus solidis assimilaretur quicquid assimilari potest. Quod non facit de alijs calidioribus & tenuioribus: qui uerè excrementosi sunt, ut biliosis. Ergo uidetur, quòd ille primus sensus datus, non bene conuenit menti. Hip.

Ad hoc respondendo dico, quòd & si hoc uerbum turgere, magis propriè uideatur inesse humoribus alijs excremen-

tosis, calidis, & tenuibus, modo declarato quàm ipsis crudis & pituitosis ratione propriè substantiæ & qualitatis: cum ferè omnes frigidi sint & crassi, & ita ad motum inepti: attamen hoc ipsis etiam crudis nonnunquam inesse potest, & ratione modi substantiæ, & ratione quantitatis. Ratione modi substantiæ cum non omnes crudi & pituitosi absolute crassi sint. Sed aliqui tenues, interdum & aquei reperiuntur, ut in confesso habetur apud omnes: & potissimum cum sinceri non sunt & impermixti, ut supra dictum fuit ex Gale. secundo pronost. capi. vii. & com. primo. Ratione uerò quātitatis, hoc ipsis etiam crudis inesse potest: cum superabundantes sunt & naturæ infesti, in tantum quòd ad illos excernendos incitatur natura, ut expressè ait Gale. in iiii. aph. com. primo dicens. Nam cum superabundantes humores mouentur, & per

totum corpus deferuntur, nondum in aliqua parte firmati, tunc ad eos expellendos incitatur natura: & aliquo indiget manu porrigente, & hunc humorum motum ad aluum deducente. Eos autem qui aliqua in parte sunt firmati humores, non oportet mouere. Ecce quo pacto expresse loquatur Gal. absolute. Quod cum humores superabundantes mouentur.

Nulla distinctione posita, quod hi humores superabundantes tenues sint, uel crassi: dans nobis intelligere humores omnes ratione superabundantie dici posse turgere, licet pro maiori parte hoc ipsis insit humoribus quod turgeant, ratione qualitatis & modi substantie, ut dictum est. Et ita quod non inconuenit humores crudos ratione superabundantie dici posse turgere, cum infesti sunt: adeo quod a natura non possint concoqui concoctione proprie dicta. Præterea non

est etiam a ratione alienum hos humores crudos posse dici turgere: quando mouentur ad aliquod membrum principale, uel propè membrum principale: & periculum imminet, uel de morte, uel de graui aliquo sympthomate: ut in apoplexia, epilepsia. & singulis ueternosis & soporosis affectibus: uel moueatur, & si non, ad membrum principale, uel propè, ad aliquam tamē aliam partem maxime necessariam pro uita conseruanda, uel maximi sensus: ut puta ad asperam moueatur arteriam pulmonem, siue gulam, uel ad os ipsum uentriculi.

Et ita resolutio stat in hoc, quod & si turgere magis uideantur humores ipsi calidi, & tenues ratione propriæ substantie & qualitatis: attamen quod turgere etiam possunt humores crudi, & ratione substantie, cum tenues sunt, & ratione copie: adeo quod præ copia infesti sint,

Et de loco ad locum moueantur, Et tanto
motu, quod periculum immincat ne mo-
ueantur ad aliquod membrum principa-
le, uel propè membrum principale, uel ad
aliquam partem maximè necessariā pro
uita, uel maximi sensus. Et ita patet quod
ille primus sensus datus secundum
mentem Gal. in 1111. de sanit. tu.

uerus est Et legitimus, Et
menti Hippocrates
consonans.

*

FINIS.

